Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

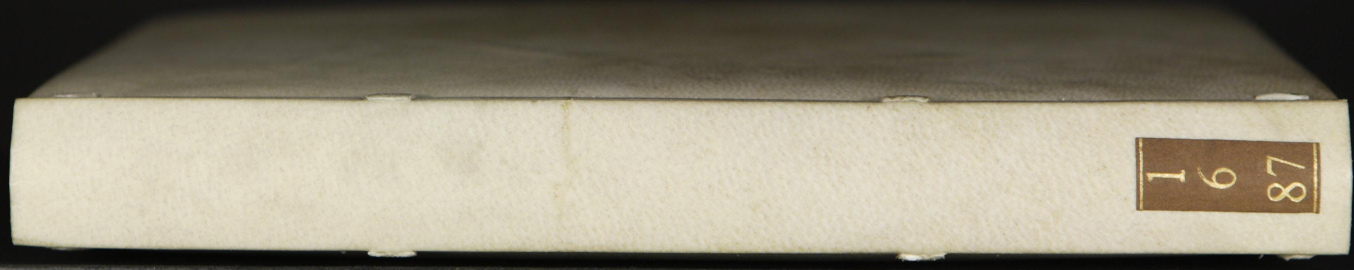

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

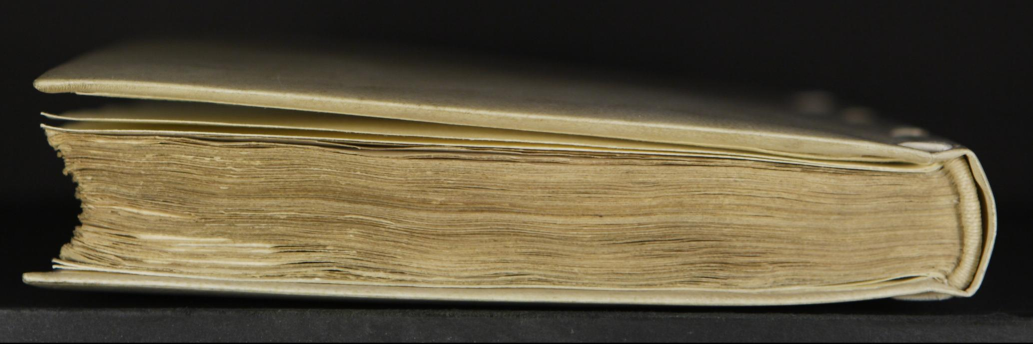

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

1.6.87

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

1.6.87

A

VII

7

SARR

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

1.6.87

B-I

LIBER CARMINVM EVSEBII SARRINI *FLORENTINI* Ex Ordine Cistercienſi *ABBATIS.*

[redacted]

Beneficio, et Dono Auctoris.

FLORENTIÆ, M. DC. LI.

Typis Amatoris Maſſæ. *Superiorum permiſſu.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

LECTORI MEO.

SIDONIVS Apollinaris Epiſcopus Aruernorum doctrina, & ſanctitate conſpicuus in epiſtola ad Firmicum, qui ingenij monumenta ab eo viro poſtulauerat, ſcribit ſe nonnullos Iambos ex laceris chartulis tranſtuliſſe, quos ad eum mitteret. Tale quiddam me feciſſe arbitrere AMICE LECTOR. Quędam Carmina, quæ diuerſo tempore ex re nata quaſi ad myrtum cecini, cum eſsēt in ſchedis ſitu, carieque corroſis in hunc libellum coegi, vt poſt ſolutam numeris orationem, ijſdem illigato ſermone faſtidium tollerem; tum quia tàm profanū,

quàm versum ad OTIA PALLADIS pertinere existimaui, tum etiam, quia hac varietate lectionis tædium, vt Quintilianus ait, vicibus leuatur. Porrò nostræ Musæ multa ætate graui vel adde manûm, vel Scipionem porrige. Vale

CONSTANTINVS LVSTRATVS.

BALNEA Porsennæ studio quæsita salutis,
Aut ea, quæ cohibet Baiarum littus amœnum
Non ego depromo, lustralem prosequor vndam,
Qua CONSTANTINVS, quem Flauia diues auorum
Progenies duxit, mentem renouauit, & artus,
Musa virum nosti belloque, togaque potentem
Imperio dignum, cuius pietate trophæo
Se Crucis inclinant AQVILÆ, fascesque Quirini.
Postquam Romanus victor conterruit orbem,
Laurigerosque tulit, populo spectante, triumphos,
Et regum gazas, & opes conuexit in Vrbem,
Quas habet Ægyptus, quas regna Asiatica mittunt,
Christiadum sobolem spernentem Numina gentis
(Ingens namque Deûm auspicijs felicibus auctum
Credidit imperium) necibus disperdere tentat.
Hinc furor exacuit gladios, aciesque furentes,
Euocat à Stygijs, sociosque Acherontis obarmat;
Quos ciet in miseros, qualis stimulatur acutis
Missilibus ferus ad Circi spectacula taurus.

Haud mors vna satis. Noua per tormenta necare
Nititur impietas: Insontes nomine solo,
Quo crucis inuictæ intrepidè vexilla sequuntur
Æstimat esse reos. Anni videre trecenti
Iugitèr innocuo rorantem sanguine terram.
Quando sibi pacem diro spondere sub hoste
Quiuissent? Quando ærumnis imponere finem,
Ni Constantinus, quem primum habuere Britanni
Compositis rebus vindex aliquando fuisset?
Prole tua felix Helene lectissima coniux
Belligeri Clori, cui natum fœta dedisti,
Qui regeret Latij molem, Diuisque subactis
Christicolis daret æterno cum fœdere pacem.
Hic teneris infans, te matre, exugit ab annis
Candidulos mores. Vitijs non laxat habenas,
Blanda voluptatum Siren conuellere castum
Pectus nequicquam tentat: Munitus abundè
Egregijs monitis prudens inclinat ephebus
In Christi legem, nomen quandoque daturus.
Græcis excolitur studijs, pariterque Latinis;
Eloquio præstat; non verba, sed aurea tela
Dulcior Hyblæo iaculatur nectare lingua.
Par studijs virtute pari gerit ardua bella:
Militiam sequitur pubes orientis in oris.
Missus in indomitas gentes, populosque rebelles
Perdomuit ferro. Melius te nemo Galeri
Nouit, quem iuuenis virtus, generosaque dextra
Flexit ad inuidiam. Tentasti hunc perdere fraude,
Qui tua bella tegit, veluti sol aureus astra
Luce sua fugat. Illius tu Sarmata durum
Per tua transfixum sensisti viscera ferrum;
Atque tuum regem, iuuenis virtute fugatis
Barbaricis turmis, vidisti more ferarum

Ire catenatum ad victoris Cæsaris ora.
Hic addo geminos reges, qui florida regna
Gallorum necibus passim, crebrisque rapinis
Vexabant, illos contra processit, & ambos
Vicit, eosque feris in circi obiecit arena.
Compellare libet te Maximiane superbe,
Dum vis Herculeus dici, Alcideque videri
Te leporem præstas. Huius superatus ab armis
Massiliam trepidans fugis, obsidioneque pressus
Desperans trabe te laqueo suspendis ab alta.
Nequicquam inuumeros pedites, equitesque parauit
Aduersus Ducis inuicti Maxentius arma,
Hic mage luxuria, diràque tyrannide notus,
Qualis sanguineus lupus insidiatur ouili
Diuitias, & opes hiat, humanumque cruorem.
Clade Senatores, atque ex omni ordine ciues
Sternit, vt ipsorum spolijs ditetur, & auro;
Acrius insontes cruciat, Christumque perosus
Eius oues mactat. Quid Constantine moraris?
Aspicis Ausoniam quo sit sub cardine rerum?
Indignis oppressa modis gemit inclyta Roma,
Scissa veste, comis laceris, lacrymosaque vultu
Poscit opem supplex. Gallis, occurre, relictis,
In te Dardanij spem concepere Penates.
Ne renue armatas acies promittit Olympus,
Pugnabunt Superi, pugnabit lucidus æther.
Aspice purpuerum cælum, Crucem in aera cernes
Ex radijs lucis pictam, tituloque notatam
HOC VINCE, Hoc vno signo certamen inibis.
Nec mora: Dux acies nauus componit, & alpes
Transilit incanas niuibus, glacieque rigentes,
Et celer Hesperiam venit, aduersasque phalanges
Gressibus obstantes frangit, penetratque Latina

 Littora,

Littora, quà Tybris limosis voluitur vndis.
Tu mihi testis eris pugnæ Tiberinę cruentæ,
Tu, Constantino gladium vibrante, tyrannum,
Aduersasque acies, rupto molimine pontis,
Cæsas vidisti rubro sub gurgite mergi.
Vltoremque tuum sublimem inferre triumphum.
Numinis auxilio plausit victoria regi:
Gratus at ille Deo seductæ Dæmonis arte
Abrogat errores gentis, totumque per orbem
Ius amplexandi legem, documentaque Christi
Omnibus impertit posita formidine pœnæ.
Tum bona Cristicolis auidis ablata rapinis
Restitui iussa, ac ipsis loca publica reddi.
Vnde Crucem Cæsar, sæuum qua vicerat hostem,
In Labarum vertit, gemmisque, auroque micante
Eximiè ornatam longa defigit in hasta,
Cuius velamen crispans de vertice pendet.
Hoc fretus signo pugnas felicitèr explet,
Et iubet hoc vnum, haud AQVILAS præcedere castra.
Vt quoque tergeminos ea crux perferret honores,
Ipse sibi statuam in media Dux victor in Vrbe
Erigit hoc signum dextra sublime tenentem,
Et gerit in galea sculptum dum pugnat in hostem.
Rumpitur inuidia Serpens virosus Auerni,
Atque dolos versat, diuinus vt obruat Heros,
Quem ciet incautum ad crudelia funera. Natum
In primis Crispum nulli probitate secundum,
Et lacrymis Helene dignum, Licinumque nepotem
Occidi iubet: Hic Fausta insidiante necatur.
Vtrosque Augustus reputarat fascibus aptos
Imperij; Cæsar fuerat iam lectus vterque.
Perdit & vxorem Faustam in feruentibus vndis;
Hac nece digna fuit, quam cæca libido perussit.

Priui-

Priuignum Crispum, cuius languebat amore
Detulit ad regem falsò velut altera Phædra,
Ac si tentasset lectum violare paternum.
Hæc malè fœdarunt horrenda piacula nomen
Principis egregij iam multa ætate grauati;
Non secus, ac lolium infelix, & inutilis herba
Spontè probas inter segetes, ac inter aristas
Frugiferas oritur, vitiorum praua repentè,
Inter virtutum decora, ac victricia signa,
Semina rupère. Hæ maculæ, vt nec menstrua luna
Plena suis caret, obscurant illustria facta.
Tot cædes infandæ qua ratione pientur
Rex à Flaminibus quærit: Num fluminis vnda,
Igneue, seu lauri suffitu, aut sulphure tetro
Purgentur scelera. At frustra lustratio gentis,
Præter quam statuit Christus Iordanis in amne.
    Interea iratus stellata vibrat ab arce
Sæua flagella Deus, si fors Dux ille rediret
Ad mentem. Scabies ex atra bilis oborta
Humore inuadit corpus; cutis vndique crusta
Deformi induitur, carnem prurigo lacessit.
Hanc speciem morbi lepram dixere Latini.
Quid faciet Cæsar? Regni tutela putatur
Maiestas oris, sceptro, ac diademate digna,
Ac magis in regem populi coniungit amorem.
Ex aula prodire rubet, premiturque dolore,
Dum videt in speculo vultum, nolletque videri.
Curæ exire iubent, species turpata latere.
Quæruntur medici, si quam conferre salutem
Augusto valeant, ac primam inducere formam.
Docti in haruspicio suaserunt triste lauacrum.
(Horresco referens) puerorum ex sanguine. Iamque
Exiguæ sortis pueri in regione, locisque

Finitimis Latij quæruntur. Matribus aurum,
Donaque lictores Augusti nomine spondent.
At matres palmis deturpant ora, solutis
Crinibus, atque sinum lacrymis manantibus implent,
Cæsaris ante fores veniunt, vlulatibus auras
Æthereas feriunt. Argenti aurique metallo
Non trahimur, clamant, Soboles concessa Deorum
Munere diuitiæ nostræ sunt. Sensus inhorret
Imbelles pretio iugulandos prodere natos.
Quæ fera, quæ tygris, quænam violenta leæna
Non catulos alat, & vitam tueatur ab hoste?
Nosque neci dabimus caram sine crimine prolem?
Quid lactasse iuuat, rigidos vt inebriet enses
Innocuus sanguis? Pœnæ renouentur vt alui?
Felices steriles, matres vtcunque beatæ,
Mors quibus in cunis natos sine vulnere ademit.
Si pereant, quis erit tremula adueniente senecta
Præsidium nostrum, quis nos releuabit egentes?
Aut alimenta dabit? Cum mors pulsauerit ædem,
Quis nobis oculos claudet? quis munus obibit
Funeris, & cineres lacrymarum condet in vrna?
Si pueri, ac matris naturam sanguis eamdem
Obtinet ex nostro faciat sibi sanguine Cæsar
Balnea: Dum pueri viuant nos vsque libentèr
Offerimus nostram Augusto pro Cæsare vitam.
Hic gemitus matrum illius peruenit ad aures,
Quem necis infantum miseret, miseretque parentum,
Queis dedit & nummos lacrymas solatus obortas.
Sic igitur Princeps motus pietate refellit
Consilium dirum, ac mœrens hæc iactat in aula:
Fretus haruspicijs sternam tot cædibus agnos?
Multorum vitam primo sub limine vitæ
Auferri patiar scabie mundetur vt vnus?

Satque manus (fateor) carorum sanguine laui,
Tingere me rursum puerorum velle cruore?
Si faciam potero certam sperare salutem?
Vndantes matrum lacrymæ, tum stridor ad astra,
Et cruor infantum clamabunt Numinis iram.
Vna salus mihi vel facili medicamine detur,
Aut vadam Manes lepra consumptus ad imos.
Has inter querulas voces nox appetit atra,
Quæ mulcet curas, mulcentque silentia somnos;
Ecce senes bini medio sub tempore noctis
Cana fronte, sua quoque maiestate verendi
Apparent Regi in somnis splendore micantes,
Quem placido aspiciunt vultu, ac talia fantur.
Quis tam barbaricam tibi Constantine medelam
Consuluit? Quis eam dirus persuasit haruspex?
Quæ te lepra senem cruciat, carnemque lacessit
Indicium morbi præfert sub corde latentis:
Vtraque non medica dextra, non sanguine puro
Tollitur infantum, eluitur Baptismate Christi.
Accipe consilium: Syluester in vrbe Sacerdos
Christicolis præest, qui montis Soractis in antro
Nunc latet, vt sæuos hostes, gentisque furorem
Effugiat, donec fœcunda Ecclesia prolis
Concipiat pacem Excetræ ceruice recisa.
Hunc exquire virum, & quicquid tibi iusserit, exple.
Hæc vbi dixerunt caput occuluère coruscam
In nubem, ac gratum thalamus spirauit odorem,
Qualem diues Arabs austris perflantibus haurit.
His alacer monitis latebras exquirere Cæsar
Vestigare specum montis, lustrare recessus,
Si fors inueniat, quem non temeraria noctis
Somnia, sed nitidi produnt Oracula cæli.
Inuenit egro virum, accersit, nocturnaque visa.

Pandit.

Pandit. At ipse duas, quibus est reuerentia vultus
Exerit effigies pictas, profertque videndas
Augusto: Hos geminos, inquit, sub lucis amictu
Spectasti in somnis Patres, fideique Magistros.
Hic prior est Petrus tantùm subuectus, vt inter
Mortales positus, collatis Clauibus, arcem
Pandat ad arbitrium cæli, occludatque; sed alter
Est Paulus Gentis Doctor, qui raptus ad astra
Arcana audiuit non committenda profanis;
Incolumis fies, horum si iussa sequaris.
Protinus Augustus commissa piacula sacro
Christiadum statuit ritu purgare, sed ante
Lustralem fontem septem prius ille diebus
Syluestro admonitus fletus se proluit imbre,
Structosque Ægypti currus, inimicaque castra;
In Mare precipitat Rubrum, culpæque peractę
Pœnitet. At precibus cælos Ecclesia pulsat,
Vt maculas geminæ lepræ luat vnda salubris.
Excitat ergo penès Laterana palatia Romæ,
Exornatque locum in sphæræ, formamque sepulcri,
Desuper extenti, septisque benè vndique clausi,
Perque gradus molles sensim itur ad ima locorum,
In medioque solo ex pario stat marmore crater
Ingens plenus aqua redolenti ex chrismate mixta.
Vltima lux aderat, cum sacro fonte lauandus
Augustus venit. Famulorum ad munia cætus
Promptus adest. Alij sustentant Cæsaris artus:
Vestimenta trahunt alij; pars altera seruant;
Lintea pars manibus gestat candore niuali,
Sacraque mirantur reliqui mysteria genti
Ignota. In Triadis diuinæ nomine Mystes
Augusti corpus vitalem mergit in vndam;
Verbaque dum profert splendor (mirabile visu)

Affulget; Qualis ſcena exornata figuris,
Cortina amota, inter lumina mille renidet.
Dux operante Deo mundatur: Bimus vt infans
Exit aquis, lepræ ſquamis in vaſe relictis.
Non clamyde induitur picta, ſed veſtibus albis
Prodit: & ipſa ſuo conſpecto Principe Roma
Lætitia inſolita geſtit, ſoteria vouet;
Creſcit in Vrbe fides, Cæli Capitolia plaudunt.
Solibus hic ſeptem albenti comparet amictu,
Ac pro Chriſtigenis leges, decretaque condit.
Quà patet imperium edictis idola refellit,
Vnigenamque Dei promulgat vbique colendum,
Quique laceſſiſſent eius venerabile nomen
Ad pœnam poſcit: Sacriſque, Deoque vacantes
Immunes ſancit, cumulatque fauoribus amplis.
   Iamque octaua dies cæli rutilabat ab axe,
Cum poſitis albis Petri procedit ad vrnam;
Illeque non clamyde ornatus, nitidaque corona
Deſignat ſpatium templi, arreptoque bidente
Primus humum fodit; egeſtæ ſuſtollit onuſtos
Bis ſenos humeris cophinos telluris, & æquat
Diſcipulos numero, ac tali dignatur honore.
Multaque Cælicolis diuerſas ille per vrbes,
Perque loca imperij extruxit pulcerrima templa
Ingenti ſumptu, ac donis regalibus auxit.
Sed quibus officijs, & qua pietate colenda
Sit Romana Fides, ac Sponſa obnupta Tonanti
Principibus reliquis præluxit Flauius Heros.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

LACRYMÆ

Beatæ Mariæ Virginis quærentis puerum Iesum.

ALMA Dei Mater regum generosa propago
Dauidicæ prolis, niueoque pudore decora,
Dicere fert animus fletus, lacrymasque rigantes
Ora, sinusque tuos, amisso pignore Nati.
Te duce, si nostram non dedignaris auenam,
Prosequar, atque tibi pangam lacrymabile carmen.
Ingenui pueri Nutritor, & inclyta Virgo
Deserere admoniti in somnis te NaZara fœlix.
(Fœlix illius lare, qui sine limite regnat)
Arripiunt iter occultè, noctuque recedunt,
Maturantque fugam, decernunt regna Canopi
Tangere, siqua fides adsit, pietasque sub axe
Barbarico detur. Per calles, perque viarum
Arcta meant, quos vna regit clementia Patris.
Sedulus at Custos humeris quasi maximus Atlas
Aduehit infantem gratum sine pondere pondus,
Alternaque vice hunc Mater sustollit in vlnas,
Ac illi interdum delibanda vbera præbet.
Niliaci tandem contingunt Isidis oras
Ignoti Herodi meditanti inuadere, sæuus
Vt lupus, imbelles agnos: Dum cara Tonantis
Exoritur soboles regalis culminis hæres,
Ille sui regni metuens amittere iura
Horribili infantes sugentes vbera matrum

(O furor

(O furor immanis) molitur perdere clade.
Nobilis interea septem puer egerat annos
Exul in Ægyto: Defuncto iamque tyranno,
Vnàque addicto æternis cruciatibus Orci,
Regna Palestinæ, carosque videre Penates
Contendit, propriamque redux vectatur ad vrbem.
Nunc decet egregiam nobis infantis adempti,
Quem pia suspirat mater describere formam.
Præstabat nitidis oculis, vultuque sereno,
Atque genis roseis, quales non Cous Apelles,
Nec minij color expinxit, decor ipse pudoris
Purpureo tanquam velo contexit vtramque,
Ac diuinus amor reliquos afflauit honores
In faciem pueri; nam labra rubentia vincunt,
Quæ diues mittit pretiosa corallia Persis,
Aut mare fert Rubrum. Dentes leuore micantes
Credideris totidem positas ex ordine gemmas,
Aut ebur exectum, nigris quod fertur ab Indis.
Regia maiestas puerili effulget in ore,
Flauaque cæsaries longis obducta capillis
Flectitur ad molles humeros non illita fuco.
Rarus at ambrosius sermo, tum gratia fandi
Attrahit vt magnes ferrum torpentia corda.
Talis erat Iesus bis senos vectus ad annos,
Cernere quem cupiunt omnes, cupiuntque parentes,
Amissum quærunt; deducunt fletibus horas.
Ad Solymæ templum toto venerabile mundo
Lex vetus vrgebat populum remeare quot annis,
Nec sine muneribus Domino apparere licebat.
Quid puer hic faceret? Legem qui soluere nescit
Proripit ad templi se cum genitoribus ædem:
Ille moras tamen illustri molitur in vrbe,
Nec remeat, nimis incertum qua sorte remansit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Dum præstolaris Virgo tibi vesper Olympo
Euehit humentem noctem; Nox illa doloris
Materiam dedit, hæc niueo dum pectore versas,
O mihi nox tristis nigro signanda lapillo,
Angorisque mei consors, sed nescia somni
Longior es reliquis, donec lux surgat ab ortu,
Ac puerum quæram; sub nocte exquirere fletus
Præsidio licet. In teneras cor vulnere tactum
Soluatur lacrymas, qualis nix Sole liquescit.
O ego nunc viuam nostræ sine præside vitæ?
Casta velut turtur prærepto coniuge murmur,
Ac gemitus edam. Hinc vultus ad sidera tollens,
Rex, ait, Omnipotens matri miserere dolenti:
Te precor augusta Cœli de sede reuela
Quid malè demerui, quæ tantæ obnoxia curę
Culpa latet; ciet hæc querulum iactura dolorem;
Haud hæc namque tuo veniunt sine numine Rector,
Sed condenda prius lex, atque Ecclesia gentis
Sanguine fundanda, illius diuina potestas
Insinuanda prius verbo, firmandaque signis,
Et lapsus homminum Nati sunt morte luendi,
Quem nisi reddideris non est qui talia præstet.
Postea sollicito corde hæc pia Virgo volutat.
    Quare te nostris fili subducis ocellis?
Sideroque tuo aspectu, facieque decora
Nos orbas? Pergrata tui præsentia vultus
Dum mihi subtrahitur pectus ferientia verba,
Ac melicam vocem, patulas quæ mulceat aures,
Non audire datur. Forsan tu noctis opacæ
Per tenebras erras nullo comitante, domoque,
Hospitioque cares, nec quisquam alimenta ministrat.
Quis vel frugalem cœnam instruet, aut tibi lectum
Sternet, vbi teneros somni vapor occupet artus?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Quis tibi calceolos trahet, aut spoliabit amictu?
Aut lotis membris te vnguento, oleoque fouebit?
Et vos Aligeri ciues pulcerrima pubes
Æterni Patris obsequium præbete niuali
Infanti, vobis sit cordi illius egestas.
Aut modo se vestris fortasse obtutibus offert,
Seu Patrem alloquitur, fideique negotia tractat,
Aut genus Abramidum tenebroso carcere trusum
Inuisit puer, ac dictis solatur amicis.

Hęc meditabatur, validisque doloribus icta,
Ite meę lacrimæ, dixit, gremiumque rigate,
Ac sulcate genas: vestrum sitientia nectar
Labra bibant, tali pluuia cor fertile fiet.
Ite sed obiectas vobis discindite moles:
Quid vero obstiterit? Silices, chalybesque rigentes
Vestro mollescunt latyce: Ite per ardua tutę.
Non oculi solum fletus torrente rigentur,
Quin & purpureos oculorum fontibus imbres
Commiscere libet, madeant, & sanguine venę.
Vos igitur lacrymę saltu percurrite campum,
Dulcis amor iubet, amissum inuenietis amantem.

Iamque aurora diem croceis subuecta quadrigis
Vexerat, atque poli conuexa fugauerat astra,
Cum digressa domo Virgo mæstissima carum
Vnigenam ex imo ducens suspiria corde
Inter cognatos exquirit, & inter amicos,
Pręssaque curarum mole: In regione viarum
Electum vidistis, ait, de millibus vnum,
Cuius in ore decor candentia lilia vincit,
Virgineasque genas infecit purpura regum?
Hæc lamenta dabat: Ternis at solibus actis
Saucia corde petit Solymam, puerumque sedentem
Inter doctorum cathedras, primosque magistros

Inue-

Inuenit in templo reserantem dogmata legis.
Est locus exedris sacra consęptus in æde,
Lex vbi cornigero Moysi super ardua Sinæ
Tradita deuotæ legitur per Sabbata plebi.
Hùc graditur puer, atque loci subsellia scandit,
Doctrinæque suæ præbet sitientibus haustum;
Cur haustum dicam? Hic mentis inebriat agrum
Vndanti fluuio; qualis dum terra fatiscit
Æstibus, arentes campos rigat imbribus æther,
Aut limosus agros Ægypti Nilus inundat.
Priscorum vatum audires reserare figuras,
Seu conferre loca, aut sensus aperire latentes,
Deinde senum spiras, & acuta sophismata verbi
Diuini gladio resecare, ac prorsus inani
Doctrina instructos sapientes sternere legis;
Non secus ac ingens ferro munitus adunco
Turritas aries vrbes, ac mœnia quassat.
Infantis responsa viros in lege peritos
Suspensos retinet. Illi mirantur, & aiunt:
Tanta ne condecorat pueri sapientia pectus?
Hanc vnde exuxit? Quæ namque lycea subiuit?
Hic decus est populi nostri, ac spes altera Iudæ:
Aut nouus est vates, aut cæli venit ab axe.
Pars stupet infantis speciem, moresque seniles:
Commendant alij matrem, quæ germine prolis
Iesseæ gaudet, fœlicia viscera dicunt,
Quæ tulerint natum, quo non sapientior alter,
Terque beata vocant, quæ filius vbera suxit.
Tunc gemini sponsi venere labore viarum
Fessi, quique prius flebant angoribus icti,
Inuento puero, lacrymis sua gaudia iungunt,
Corda serenantur; quales sub tempore veris
Omnigenis rident vestiti floribus agri.

At veneranda parens natum complexa, Quid inquit
Fecisti nobis fili? Te namque dolentes
Vir Custos, & ego mater quæsiuimus ambo:
Quæ te sublatis peperi cruciatibus alui,
Heu sine te, fili, pœnis maioribus arctor.
Filius at contra, Cur nostra absentia, dixit,
Cor tibi confregit mater? Tu nempe dedisti
Nobis mortales artus, animamque Tonantis
Munere cognosco, sed Adæ pro crimine dandam,
At natura Dei puerilibus abdita membris
Est opus, vt mundo fiat manifesta labanti;
Meque salus hominum quandoque recedere cogit
Absque tuo imperio, sed amor discedere nescit.
Dum me quærebas hæc sola negotia Patris
Versabam: Cohibe Genitrix vim mollis amoris,
Parce modo lacrymis, quas nostra in morte reserues,
Cum me suffixum ligno pendere videbis.
Dixerat. Hic mater lacrymas abstergit obortas
Sol velut imbriferas dissoluit in æthere nubes,
Ac radijs victor nebulas peruadit opacas,
Cælumque, edomitis tenebris, pontumque serenat.
Postea dia Parens infantis corripit almi
Dextram, Iosephus læuam, Solymaque relicta
Tres ibant, sed erat medius pulcerrimus infans,
Nazareumque larem repetunt; vbi SVBDITVS ILLIS,
Nempe suæ matri, nutritorique fideli
Mitis erat puer; audebunt ne tumescere putres
Vermiculi? Imperij fasces, sellamque curulem,
Aut cupient fastum, vel inane extendere nomen,
Dum rerum se demittit mortalibus Auctor?
Quid reputas bis nonos illum egisse per annos
Ignotum, donec trigesima surgeret æstas,
Ac manifestaret sese Iordanis ad vndam?

Vis

Vis dicam? Didicit iussis obedire parentum.
Proh stupor (hic rerum seriem breuitate coarcto)
Ille subest homini, cui subiacet orbita mundi,
Obsequiturque Polus, Tellus, ac tristis Auernus.

APIS VIRGINEA.

SI tibi Virginitas, proles speciosa Tonantis,
Ac pudor est cordi, carmina nostra lege.
Illecebras Cypriæ matris calcare fugaces,
Aligerique docent frangere tela Dei.
Proferat in terris alter, vel in æquore vasto
Imperij fines, congerat alter opes:
Vincere finitimos hostes, pugnare viritim,
Qui intrepidè didicit, suspiciendus erit.
Gloria magna duci præda, valloque potiri,
Aut aciem belli fundere, siue mori.
Pulcrior est homini domita de carne triumphus,
Miror, quem Veneris non tetigere faces.
Deque rebellanti rara est victoria sensu,
Pugnaque cum diro iugiter hoste manet.

Cui decus Angelicæ vitæ assimilare licebit?
Mater apis specimen Virginitatis habet.
Viuit enim cælebs, fœtus sine nixibus edit,
Respuit amplexus, connubiumque fugit.
Nemo coire simul vidit, nec habere maritos,
Et tamen hæc prolem suscipit absque thoro.
Hinc aucta sobole antiquas examina gentis
Destituunt sedes, excogitantque nouas.
Innuba progenies numerosior intrat in aulam,
Et graditur, mitis quò terit Agnus iter.
Quæ componit apis croceis ex floribus Hyblæ
Roscida mella puto facta pudoris ope.
Otia rumpit apis solerti intenta labori,
Virgo domi nunquam desidiosa manet.
Murmure pergrato stimulare videtur ad arma,
Arma mouet cælebs in Phlegetonta cohors.
Pulcrum decernit pro rege effundere vitam,
Ambit pro Sponsi nomine virgo mori.
Colligit illa thymum, discurrit odora per arua,
Hæc inter flores delitiosa cubat.
Illa situ gaudet mundo, ac redolentibus herbis,
Diuini hæc Verbi pulcra vireta petit.
Illa bibit liquidos fontes, riuosque nitentes
Expetit hæc fontis prosilientis aquas.
Mellitis apis in cellis secura videtur,
Est virgo à blandis sub Lare tuta procis.
Arcet apis fucos, Lenones virgo repellit,
Non LEO virginibus LENO proteruus obest.
Hæc geminos fœtus tacito bis nutrit in anno,
Viribus exiguis prolis amore calet.
Non est virginitas sterilis, sed fœta gemellis,
De cælo sobolem quærit habere suam.
Lætaque centeno fructu Capitolia cæli

S. Ambrosius lib. 1. ad Marcellinam sororē apibus comparat Virginitatem.

Apocalyp. 14.

Ioann. 4.

Tertull. in Apologet. c. 49. quasi in finem.

Implet; Connubijs vda repletur humus.
Seruandum Numa virginibus Vestalibus ignem,
Quòd nihil ex nostro nascitur igne, dedit.
Dat volucres aer; pisces aqua; reptile tellus;
Flamma vorax ignis nil generare valet:
Sed cum virginitas humana prole careret,
Vestę (erat hęc ignis) iure dicata fuit.
Christicolæ malunt ignem seruare puellę,
Quem non ara calens, sed pia corda fouent.
Quę Verbo nuptæ vinclo cęlestis amoris,
Lætantur prolem se peperisse Deo.
Inclyta Virginitas te muta elementa verentur,
Obsequiturque tibi, quicquid in orbe iacet.
Perfregit Catharina rotas, Christina ligato
Ad collum saxo, tuta natauit aquas.
Lucia consistit, qualis remoratur in vnda
Ad remoræ morsum longa carina freti.
Hærentemque solo pedibus conuellere vires
Non hominum possunt, nec iuga multa bouum.
Daniel. 3 *Flammas eructet fornax Babylonis ad astra,*
Ingenuis pueris ignis obesse nequit.
Nullo fornacis meritò læduntur ab æstu,
Qui ignorant æstus ò Cytherea tuos.
Quid rogus Agneti nocuit? castisque puellis?
Vt ros flamma fuit, carbo pyropus erat.
Te coràm, Tecla, immanes iacuere leones,
Non artus ausi scindere dente tuos.
Ingenijque sui oblitæ, positoque furore,
Lingebant vestes, virgineosque pedes.
Luxuriæ cœno Stygias properatis ad vmbras,
Quando virginitas est veneranda feris?
Quem mare, quem tellus; quem cælum, ac pronus Auernus
Non capit, in gremio contulit illa suo.

In fragili ſexu tulit omni robur in æuo,
Cui potior vita gemma pudoris erat.
Non Collatini intumeat Lucretia coniux
Laude pudicitiæ, nomen adepta nece.
Quiſquis es hanc vnam ſiquo dignaris honore
Falleris, & cauſam cur reprobetur, agam.
Haud potis efficitur teſtis, qui humana peroſus,
Principis iniuſſu de ſtatione meat.
Se nimium puduit lectum fœdaſſe iugalem,
Viuere poſt ſtuprum noluit illa diu.
Sanguis adulterium transfixo pectore ferro
Arguit, & clamat criminis eſſe ream.
Neſcia ſi fuerat ſceleris, ſi mente pudica,
Cur inſons proprio damna cruore piat?
Corpore vim paſſam, iuuene inſidiante procaci,
Interna aſſenſum mente dediſſe negem?
Fœmina ſed vanæ ſtimulata cupidine laudis,
Id ſcelus inflicto vulnere ſponte luit.
Hæc valeat mulier: Chriſti mirere puellas,
Quæ gemini Sponſo flore pudoris olent.
Elegere mori ferro graſſante tyranni,
Ne roſeo caderet caſtus ab ore decor.
Ex his quam referam? Euphraſiæ libet addere factum;
Accipe qua techna vicerit agna lupum.
Integritas erat egregiæ cum munere formæ,
Sed mundus lites inter vtramque fouet.
Quæ renuit florem ingenui temerare pudoris,
Ad turpem rapitur proſtituenda locum.
Ingreditur miles, tentatque illudere caſtam,
Luxuriamque procax exatiare ſuam.
Vt ſolet, accipitre inſpecto, trepidare columba,
Sic ea congreſſum mæſta puella timet.
Non precibus iuuenis, lacrymis non flectitur vllis,

Factum Lucretiæ examinatur à S. Auguſt. lib. 1. de Ciuitate Dei c. 19.

De Euphraſia Nicomedieſi Niceph. lib. 7. c. 13.

Sed magis incendit sęua libido rogum.
Quid faceret virgo? effugiet? sed turpe lupanar
Non sinit: An fiet præda rapacis auis?
Tu Pater ancillæ robur, mentemque dedisti,
Qua validos hostes vicit inermis ouis.
Consilium versat, quo præstet vtroque decore,
Virgoque virgineos possit adire choros.
Perbenè versatam magica se fingit in arte,
Miraque carminibus posse ciere suis.
Vertitur ad iuuenem, atque in eo discrimine clamat,
Siste, tibi arcanum, (sed mihi parce) dabo.
Pharmaca sunt nobis irati ad vulnera Martis,
Hostis hebet gladius, si tua membra linis.
Hæc tibi donabo, nullus te læserit ensis,
Hæc mea sit merces, ne maculetur honos.
Impiger in bellis hostilia tela retundes,
I celer, atque manus consere, victor eris.
Tu mihi persanctè iures (secretaque pandam)
Te seruare meum velle niuale decus.
Quæ docuit Circe quondàm, Medæaque verbis,
Ac varijs herbis ingeniosa bibi.
Vt memet credas mendacia fingere nolle,
Quæ dixi in membris experiare meis.
Sistit ad hæc miles, lentatque Cupidinis arcum,
Membraque non audet tangere sacra Deo.
Gloria militiæ, vt torris restinguitur vnda,
Pressit Auernales militis vna faces.
Iam posito velo mulier denudat eburnum
Pectus, & ecce micant interiora sinus.
Igne liquat ceram, tenerum linit vndique collum,
Et quà sit ceruix ense petenda notat.
Exere nunc gladium, ceruicem percute, dixit,
Pharmaca quid possint nostra videre licet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

(O Amor indormis? Defendere nulla puellam
Cura tibi superest? teque vidente, cadet?)
Hic stupet & miles formoso pectore viso,
Hæret ad hanc speciem, penè ferire timet.
Hinc cupit, hinc metuit, qualis iactata per æquor
Iratum puppis, fluctuat ille miser.
Præualet vnus amor belli, in præcordia vires,
Quas fortè infregit fœda libido, vocat.
Tunc capulum stringit gladiator, vibrat & ictum,
Atque repente truci demetit ense caput.
Talibus illa dolis lasciuum elusit amantem,
Ac retulit Sponso lilia iuncta rosis.
Spiritus illimis duplici cum fœnore cælum
Sanguinis, ac viueæ virginitatis adit.
Nunc hominis facinus, quo scorti obscœna libido
Pulsa procùl fuerit, Musa referre cupit.
Concipe vernantem naturæ fætibus hortum,
Ac varijs herbis, arboribusque satum.
Mitia quæque sua pendent ex arbore poma,
Adde quod omnigenis floribus hortus olet.
Flamina tùm recreant Zephyri, placidoque susurro
Fronde repercussa sibilat aura leuis.
Argutæ volucres demulcent aera cantu,
Et querulis casum flet Philomena notis.
Perspicuo de fonte latex argenteus illìc
Manat, & in riuos flectitur vnda loquax.
Quæ teretes vexat dulci stridore lapillos,
Deinde pererrantes herbula potat aquas.
Arboreę frondes faciem telluris opacant,
Nec vires vllas Sirius ardor habet.
Hìc cæli desunt infecta volantia dono,
Hic natura dedit prodiga quicquid aues.
Hæc loca credideris Daphnem, seu Thessala Tempe,

Lege sequentem historiã apud memoratũ Niceph. lib. 7. c. 13. & apud D. Hieron. in vita S. Pauli primi heremitæ.

Seu

Seu magis Elysios, Hesperidumque lares.
In medio scenæ viridantis amoribus aptus
Cum molli pluma lectus eburnus erat;
Quem rosa, quem violæ stipant, & candida circum
Lilia, quemue Tyri stragula picta tegunt.
Quis tot delitias fieri cruciamina credat
Sæua, quibus Christi perderet hostis oues?
Corpora non acie ferri iugulare tyrannus,
Illecebris animas excruciare cupit.
Niliaci iuuenis facinus restabit in æuum,
Cui vix lanugo pinxit vtrasque genas.
Hunc super instructum nudato corpore lectum
Mollitèr adstringunt serica lora virum.
Dum iacet, ac metuit florem maculare pudoris
Hæc secum iactat non superandus eques:
O super ignitam cratem nunc ipse cubarem,
Artus, non animam læderet, illa meos.
Durius hoc stratum tauro candente Perilli
Est mihi, dum pluma torquet iniqua manus.
Purpura non equidem, aut bombyx, me dira catena,
Quam faber inferni cusit in igne, ligat.
Me miserum, impactos laqueos abrumpere quibo?
Heu tot delitiæ pocula mortis habent.
Dixerat: Interea verbis armata dolosis
Adrèpit meretrix compta, datura necem;
Quis super hunc lectum iuuenis pulcerrime, dixit,
Te modo composuit? Te ne ligauit amor?
Quid ni? Vulcani insidijs coniectus in aureis
Retibus est Mauors; Vinxit amica Venus.
Vt meus esse velis strinxit te penniger infans;
Gradiuo fies sæuior ergò patre?
Grata loci species teneros inuitat amantes,
Inuitat Genius, prolicit iste thorus.

Talia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Talia dum fatur, iuuenem complectitur vlnis,
Membraque contrectat, solicitatque nefas.
Ille nequit manibus, nec calce repellere monstrum;
Quo nàm consilio turpe cauebit opus?
Tollere vult oculos, vt opem deposcat ab alto,
At species scorti non aperire sinit.
Non secus ac visu latitans basiliscus arena
Fœmina luminibus, Dœmonis hydra, necat.
Sint oculi clausi, patulas stillabit in aures
Blanda notas Siren, aure venena bibes.
Iam sibi sternit iter iaculatum in viscera telum,
Et repit feruens ima per ossa calor.
Rex æterne poli quid agis? nisi dextra labanti
Occurrat, Stygij victima regis erit.
Ad noua, quæ nunquam vidit spectacula Roma
Vos pugil egregius, Numina Magna, vocat.
Plurima dum versat diuino percitus igne;
Nauus vt alcides monstra nefanda petit.
Expuit in faciem meretricis dente recisam
Purpuream linguam: lingua medela fuit.
Discite mortales frænare libidinis ignem,
Discite qua scortum vicerit arte pudor.
Dum rapido cursu Titan lustrabit Olympum,
Inuicti Herois fama superstes erit.

ELE-

ELEGIA

In obitu geminorum Fratrum Alexandri, & Petri Strozziorum.

PROVOCOR ad lacrymas, Strozzæ duo lumina gentis
Mors gelida extinxit; Pone Camœna fides.
Prome leues Elegos, lætabile ſubtrahe carmen,
Aptaque funeribus triſtia verba refer.
Heu geminos fratres nulli probitate ſecundos
Non fato meritos ſuſtulit vna dies.
Vnus amore duos regeret cum ſpiritus artus,
Vna iure die migrat vterque polum.
Dum rabidus Canis inſolitis ardoribus vrget
Terribilis Lacheſis fila repente ſecat.
Ceſſit Alexander cuſtos virtutis, & æqui,
Actibus, & claro nomine adæquat Auos.
Quas animi dotes? Quas illo in pectore cuſtos
Naturæ Genius non cumulauit opes?
Et genus, & proauos alij mirentur; in armis
Enumerent promptos, quique fuere toga.
Plus ego ſuſpicio mentis ſine labe nitorem,
Ingenuis animis nulla litura ſubeſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Qui fuerat prudens opulenta in pace togatus,
Nec piger in sæuo Marte fuisset eques.
Alter erat Petrus Musarum gratus alumnus,
Candidus eloquio, clarus vtràque lyra.
Si castas Veneres aueas, verbique leporem
Explebit Petri limpida vena sitim.
Assiduam studijs non fregere otia mentem,
In qua constituit docta Minerua larem.
Ingenium præcox legis spes vna fuisses,
Heu nisi pulsasset mors inopina fores.
In facie decor, ac virtus animosa futuri
Ianua (sic equidem rebar) honoris erat.
Maiestas, & amor roseo fulgebat in ore,
Indolis hæc magnæ signa fuere tuæ.
Gratus vterque fuit morum grauitate, sed vno
Tempore perfusis orbor vtroque genis.
Vt geminos veris flores, ridentis vt horti
Lilia turbo velut sors inimica rapit.
Felices animæ, quibus in candore iuuentæ
Fas est Elysio posse virente frui.
Iam benè complector cur nobilitatis auitæ
Cornigeris LVNIS stemmata vestra micant.
Vos iuuat instabilem rerum triuisse figuram,
Astra quibus niueum dant meliora locum.
Cælituum Diuùm qui Sole fruuntur in æde,
Sub pedibus LVNAS deseruere suas.
Vestra mihi interea liceat diuortia flere,
Bina ego perculsus luce carere queror.
Non mihi naufragium narranti barbitos adsit,
Funus ego instauro: Sic Libitina iubet.
Si mea vota pijs valeant pro Manibus, aræ
Consortes Agni sæpè niualis erunt.

IN ITALIAM SACRAM,

Cuius ſinguli Epiſcopi recenſentur à Ferdinando Vghello Abbate Ciſtertienſi.

NOVIMVS Heſperiam veneratam Numina Diuum,
Thuraque ſacrificis impoſuiſſe focis,
Priſca diu coluit trabeati iura Quirini,
Quodque tulit pietas, Relligioque Numæ.
Scilicet acquiri belli virtute putauit
Imperij faſces, ac pietate regi.
Vnde Quirinales, Salios, rituſque ſacrorum
Ordinat: hac durum perdomat arte genus.
His deluſa modis ſteterat Saturnia tellus,
Dum fleret Stygium ferre coacta iugum.
Sidereos hauſtus diuinæ lucis, abactis
Errorum tenebris, corde renata bibit.
Nulla ſuperſtitio noſtro licet eſſet in æuo,
Non tamen hæc fuerat nomen adepta SACRVM.
Extulerant alij ciues, Patreſque togatos,
Et quos militiæ vexit ad aſtra labor.
Alter doctrina eximios, linguaque diſertos
Laudat; Romanas cenſet & alter opes.

Ponti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Pontificum seriem, quos Itala terra per vrbes
Constituit, nulli prodere cura fuit.
Vnus VGHELLVS erat, qui tot molimina ferret,
Atque typis fato sub meliore daret.
Huius ope ausonios vittato crine micantes
Ordine quisque suo dinumerabit AVOS.
Et genus, & virtus horum, ac sapientia nutrix
Indolis egregiæ sæpè legenda venit.
Quo seruetur habes ardore, quibusue paretur
Moribus, ac studijs, Pontificalis apex;
Siue quid officij non errabunda ministris
Debet Apostolicis reddere, disces ouis.
Fortunæ lusus quandoque recenset in illis,
Et pede quàm celeri fastus, honosque cadat.
Hic recreare vales, confert dum sacra profanis,
Historia mentem, Lector, vtraque tuam.
Perdius, & pernox tabulas, monumenta, libellos
Triuit, vt hoc ingens perficeretur opus.
Iugitèr historijs hæsit, sudauit, & alsit,
Ac reuocauit eos, qui latuere Patres.
Macte animo FERNANDE, gradum tibi ponis in astra;
Gloria post ausis vna superstes erit.

ODE
De Oraculo Apollinis
NOSCE TE IPSVM.

SI calcas rosei limen Apollinis
Hospes siste pedem; præ foribus lege

Scriptum haud de triuio, quo ſapientior
Fias. Non pelagi monſtra natantia,
Non pictas volucres, nec pecudum greges,
Herbarumque genus, nec rutilantium
Virtutes lapidum littera continet:
Signare hæc radio lucida ſidera,
Metirique fretum bolide nautica,
Aut quare vnda pari tempore ferueat,
Ac in ſe refluat, non docet aduenam.
Cur nubes aquilo verrit, & humidus
Auſter fert pluuias, cur ſata nix fouet,
Ac tantum frutices, atque virentia
Lædit bruma rigens; quamue tonitrua,
Et fulmen trifidum ducit originem
Non diſces. Animum Pythius inſtruit;
TE (ſi rite ſapis) NOSCERE præmonet.
Sic Crœſum docuit: Tuque beatior
Illo non opibus, non loculis eris;
Aſt vno monito cœlitùs edito.
Hæc regem Siculum vox Agathoclea
Effecit memorem ſtirpis humillimæ:
Cum lautis epulis ille recumberet
Cælatas pateras inter, & aureas
Lances vaſa luti ſæpius addidit,
Ne fortè excideret ſe figulo ſatum.
Te rex alloquitur, ponere te modum
Fortunæ inſinuat rebus, & aſperis
Frænare illecebras, lætaque triſtibus.
Interdum quatitur cymba furentibus
Cauris, at procùl eſt ille periculis,
Cui cenſus, & opum ſit mediocritas.
Pennis Icariis arduus æthera
Scandas, maior erit caſus in æquora.

Hoc

Hoc disce, ex humili nemo loco ruit.
Si vis scire Deum, sis tibi conscius,
Si te discutias, si benè ponderes
Quid nostrum valeat fictile, sternere
Te nunquam poterunt flabra superbiæ.

ODE

Luxuriæ damna, mulierumque exitia recensentur.

REctiùs proni numerare quibis
Littoris Ponti steriles arenas,
Quàm voluptatis, Venerisque fluxa
Damna referre.
Audet infrænis mulier ruinas,
Regiam vino Macedo calescens
Tradidit nutu meretricis igni
Persidis vrbem.
Bella bis quinos Helene per annos
Dardanos inter, Danaosque vidit;
Huius ob raptam speciem superbum
Ilion arsit.
Quo fuit seclo Venus absque pugna?
Fœminæ causa vetus ante Troiæ
Dirutæ bustum fremuere sæua
Prælia Martis;
Illa sed longo reticentur æuo:
Quid nisi clades muliebris affert

Sexus? Ob Chrisem miseranda pestis
Pressit Achiuos.
Cæteras forma sileam niualis
Oris illustres? Iole, Theano,
Phędra, Brisæis necis, ac malorum
Esca fuerunt.
Hunc amor finem tenet in medullis:
Phyllis immensi impatiens amoris
Terminat fatum laqueo, migratque
Vulnere Dido.
Quis tua Antoni superauit arma?
Cæsar Augustus? Minimè, virile
Pectus infregit Cleopatra Nili
Callida Circe.
Genes. 6. Non aqua immisso violentèr imbre
Obruit terram, genus ac viuentum;
Quicquid hic sidit malè funerauit
Blanda voluptas.
Gen. 34. Quanta pro Dina mala sunt oborta?
Iudic. 20 Quanta Leuitis geminauit vxor?
Multa funestę dedit hæc virorum
Millia cædi.
Impetit solum pharetratus infans
Floridam pubem iaculis? Susanna
Dan. 13. Visa sub lymphis riguis seniles
Repsit in artus.
Haud amor fræno regitur puellæ
Matt. 14 & Marci 6. Ebrius quondàm Solymæ tyrannus
Polluit mensas, nouus vt Tyestes
Sanguine Iusti.
2. Regū 13. Tactus hac Amnon scabie sororem
Arsit infelix, Cinaramque Myrra,
Ac Nero matrem: Patrat hæc Cupido
Cæcus, & illex.

Carnis hùc venit petulantis ardor;
Spintrijs Xerſes (ſcelus ò piandum)
Dona pro turpi poſito pudore
Præbuit actu.
Nomen, ac cenſus adimit libido,
Frangit & vires, rationis vſum
Solæ prauertit, rigidique valuas
Pandit Auerni.
Illa virtutes magè quàm Veſeuus
Arua deuaſtat, ſuperatque potus
Vna Circæos; homines in atra
Monſtra reducit.

ODE
De mortis figura pulcra allegoria.

LETHI quæris imaginem?
Horribis ſpeciem. Mors ſine luminē,
Carne, & ſanguine fingitur.
Moles tabificis nititur oſſibus,
Quæ velat cutis arida,
Noctiſque, ac Erebi lurida filia
A priſcis Dea credita,
Vitæ, atque interitus imperium tenet.
Regali diademate
Fulget, quæ populos, regnaque ſubdidit
Pœnorum, atque Quiritium
Pugnas, ac Danaos ſtrauit, & Ilium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Vtrisque illa occulis caret,
Quæ nullos hominum respicit ordines.
Nec clarum genus eximit,
Vna falce secat celsa papauera,
Ac detruncat oluscula:
Reges purpureos æquat egentibus.
Idem ingressus, & exitus
Crœso, Iroque manet. Non patulas habet
Aures; Surda petentibus,
Nec largis lacrymis, nec prece flectitur.
An ipsa est sine sanguine,
Quod consanguineis parcere nesciat?
An horret sine carnibus,
Quòd fomenta terat sæua libidinum?
Cur os, linguaque deficit,
Effarique nequit? Num quia mors venit
A tergo tacito pede
Nullum voce monens? Ille mori timet,
Quem vitæ malè consciæ
Culpæ discruciant: Ducit amabilem,
Quem virtutis adorea,
Ac iactus decorat puluis Olympicus.
Mors rerum vltima linea
Iustis est facilis trames ad æthera.

ODE

ODE

In eos, qui ferro desæuiunt, atque in bella ruunt.

IN nostra primus damna quis asperum
Ferrum profundis ex latebris
Effodit? aut conflare sæuos
Quis docuit gladios insigne?
Arbusta, terram, saxaque diuidat,
Lentesque vites amputet; In malos
Torpescat vsus: Mucro sistat
Inocuam iugulare gentem.
Diro metallo qui ruit ad necem
Verè putandus ferreus. Heu viam
Cruoris haustu gloriamur
Nos breuiorem aperire fato.
Ad arma quæ vos Eumenides vocant?
Vt largus amnes sanguis inebriet?
Vt arua rubro immergat imbre?
Ac populis viduentur vrbes?
Humana turpe in viscera tristibus
Sæuire bellis. Ille rigens chalybs
In Africę monstra, in leones
Fulguret, Armeniasque tigres.
Non ense, pugnis prisca lacescere
Pubes solebat: Non dubij furor
Mauortis ardebat, nec orbem
Cladibus imbureat cruentis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Plus Indus auri, quàm chalybis fodit,
Nec sæuiendi causa reuellitur,
In aureis consueuit ipse
Compedibus retinere sontes.
Res Punicas, seu bella Quiritium,
Troiæque pugnas qui velit explicet,
Ducesque Graios, quæue gessit
Prælia Rex Macedo, reuoluat.
Enarret alter Sarmatas, ac Getas,
Trucesque gentes: Laudibus efferam,
Qui ferri egentes haud renident
Casside, vel gladio bipenni.
Pennas, & alas quis dare ponderi
Scabro coegit, fecit & alitem?
Vt ociùs seducat artus,
Mors fera missilibus cietur.
O si recurrant aurea secula,
Accedat & pax, Martia prælia
Dissoluet, ac sedes Erinnym
Ad Stygias remeare coget.

HYMNVS

Ad Angelum Custodem.

O QVI perpetuas inter Olympi
Sedes cum niuea pube refulges,
Commisso famulo, Diue, salutis
Da post curriculum tangere metam.
Obtutu placido cerne clientem

Thecnas,

Thecnas, insidias; armaque sæua,
Quæ dux tartareus Marte cruento
Miscet, tu vigili disÿce cura.
Quisnam dinumeret quæ mihi Dæmon
Versutus laqueos tendit inermi,
Vt me præcipitem ducat ad Orcum,
Ni tu militiæ munus obires?
Furtim dum vigilo me petit hostis,
Si noctu reparem membra sopore,
Me phantasmatibus concutit atris;
Si cęlum cupiam nixibus obstat.
Heros si lateri promptior adsis
Nil est quod timeam, nilque pauescam.
Tu cordi trepido robur adauges,
Arcus, & pharetras conteris hostis.
Vox à lethifero me tua somno
Internis monitis sępius excit,
Dum nos alloqueris cordis in aure,
Non ictu feriunt uera verba.
Tu pulsas thalamum pectoris intus,
Vt cordis foribus sponte reclusis
Cœnatum veniat Sponsus, & vnà
Mecum permaneat nobilis Hospes.
Cum vitæ sciderint stamina Parcæ,
Christi frugifera morte redemptam
Ad cęlos animam, regnaque perfer,
Vt tecum rutila luce fruatur.
Te Custos animę, te bone miles,
Te pro me vigilem laudis honore
Votis, & calamo prosequar vsque
Dum conuexa polus sidera pascet.

EPIGRAMMATA.

De augustissimo Eucharistię Sacramento.

I.

PRO dapibus magni pretij Regina Canopi
Romano gemmam dat Cleopatra Duci.
Isthæc ridet Amor, quid maius præbet in escam;
Semet Amor donat; fit cibus ipse Deus.
Quas epulas comedunt niuei super æthera ciues,
Quando cibum vitæ vir peregrinus edit?

Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

II.

ASPICE, sanguineus Christi de corpore sudor
Manat, & exundans currit ad vsque solum.
De nece vindictam tellus clamabat Abèlis,
Iamque sui Domini tacta cruore silet.
O vtinam sterilem cordis madefaciat hortum,
Ne ferat horrentes amplius ille rubos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Tunc appræhendit Pilatus Iesum, & flagellauit.

III.

CLADIBVS Æpyptum pro te, varijsque flagellis
Attriui, vt sospes, perfide Verpe, fores.
Ecce vicem reddis, manibus post terga reuinctis,
Artus verberibus scindis, arasque meos.
Sic ego luxuriæ Stygias extinguere duxi
Sanguine, currenti per mea membra, faces.

Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt super caput eius.

IV.

TERRA parens rerum sentes produxit acutos
Criminis in pœnam cum maledicta fuit.
In te Nate Deo cecidisse hæc pœna videtur,
Cum terebrant frontem spinea serta tuam.
Purpureis riuis compuncto vertice rorant
Vepres, dum seruos regius ornat apex.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluariæ locus.

V.

IN manibus regum gemmantia sceptra tenentur,
Cerne, supra dorsum sceptra Redemptor habet.
Ille crucis sceptro succumbit pondere pressus,
Heu nostræ culpæ fasce grauatus erat.
In te peruentus regni, Caluaria, sedem
Fixit, ibique suum morte peregit opus.

Dederunt in escam meam fel, & in siti mea poteuerunt me aceto.

VI.

TE Iudæa procax cælesti pane tot annis
Paui; de petra bisque fluenta dedi.
Fel mihi nunc præbes, ac potas guttur aceto,
Sunt mea, dum crucior, labra perusta siti.
Arboris heu vetitæ suspensus in arbore tristi
Esca fellis ego furta piare volo.

Memen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Memento mei, dum veneris in regnum tuum.

VII.

QVANDO crucis sceptro penetrabis lucida regna,
Christe, memento mei, dum cruce furta luo.
Nil nisi terrenum rapui, terrenaque sordent,
Si rapiam cælum, fur memorandus ero.

Tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, & obscuratus est Sol.

VIII.

NE scelus aspiceret Titan immane Thyestis,
Flammigeros retro protinus egit equos;
Fabula non mendax irarum signa dedisse
Lumina, crudeli dum nece Vita perit.
Contendunt tenebræ solis velare pudorem
Christi, cum nudus pendet in Auge crucis.

Vt consumaretur scriptura dixit Sitio.

IX.

IN cruce, Christe, sitis dum nos terrena sitimus,
O lacrymis valeam te recreare meis.
Has bibe, sit fletu nullus tibi gratior haustus,
Hunc bibe, torrentem sanguinis ipse bibam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Et inclinato capitè emiſit ſpiritum.

X.

MORS fera ſi ſternis cedros, ſi cædis ariſtas,
In cruce cur hominem ſegnis adire times?
Te vocat ad pugnam inclinato vertice Chriſtus,
Perge, tibi cladem morte daturus erit.

Et terra mota eſt; Et petræ ſciſſæ ſunt.

XI.

DVM moritur Chriſtus petræ ſcinduntur, at vni
Mortales homines, cos vt acuta rigent.
Concutitur tellus, elementa dolore labaſcunt,
Sed tua nec minimo lumina rore madent.
Aſpera ſi fias cautes, cum cautibus ipſis
Duritiem ponet cor, moriente Deo.

Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua.

XII.

IVRE latus Domini perfodit militis haſta,
Si latus arca fuit, lancea clauis erat:
Sanguis, & vnda fluit transfixo pectore Chriſti,
Diluit hæc maculas, ornat & ille genas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Tulerunt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum.

XIII.

QVID mulier prolas? Dilectum nemo Magistrum
Sustulit: Hunc Stygij restituere lacus.
Ergo feres magnum tu sola cadauer in vlnis?
Aggredere, ipse dabit vim generosus Amor.

Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti?

XIV.

QVIS lapidis molem remouebit ab ore sepulcri!
Tres aiunt Dominæ, dum monumenta petunt.
Non lapis, excubiæ vestris conatibus obstant,
Fulmineo miles vendicat ense locum.
Omnis erit labor incolumes transire per arma,
Pergite, militiæ robora frangit Amor.

De prouidentia Dei in Eliam Prophetam.

XV.

INGLVVIE nigræ volucres stimulantur, at ipsæ
Eliæ norunt exatiare famem,
Cui gemini corui de pœnu regis Achabi
Carnes, ac panem quaque tulere die.
Dum fame torquentur populi, Mens Prouida vatem
Egregijs dapibus sufficientèr alit.

Die x. Ianuarij.

De S. Paulo primo Heremita, cui palma cibum, vestemque præbebat.

XVI.

DIVITIAS habeat Plutus, petat alter honores,
Soliuagi Pauli non superabit opes.
Hauriat in gemmis alius pretiosa falerna,
Iste manu è gelidis fontibus hausit aquam.
Pro mensæ illecebris syluas, mare, & aera vexas,
Atque petis Seres pro rutilante toga.
Thebaidis ciui, mundi fulgore subacto,
Pro victu, ac tunica palma sat vna fuit.

Die x. & 17. Ianuarij.

De SS. Paulo primo Heremita, & Antonio amicè litigantibus in fractione panis, quem coruus attulerat.

XVII.

CVM duo soliuagi vitrei sub margine fontis
Consistunt, panem coruus in ore gerit.
Hospitis aduentu annonam Largitor adauget,
Panis enim frustum nigra ferebat auis.
Sanctaque lis oritur quis frangere debeat escam,
Fallere qua senior posset vterque famem.
Paulus vt in lucta prior, vtque Antonius hospes
Officio mensæ præficiendus erat.
Accipiunt ambo panem, qui frangitur vltrò,
Infractis animis frangitur vna Ceres.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De S. Thoma Aquinate Doctore Angelico. Die 7. Martij.

XVIII.

ANGELICVM Thomæ nunquam delebile nomen
Doctrina illimis, virginitasque dedit.
Illa rigat mentem, hæc fragili de carne triumphat,
Vtràque in terris Angelus alter erat.
Si populos docuit, Veneris si prælia vicit,
Iure duo velant laurea serta comas.

De S. Felicitate Martyre, quæ, vt D. Augustinus ait, dum pareret dolebat, sed obiecta feris gaudebat. Die 7. Martij.

XIX.

IN partu mulier FELIX cruciamina sentit,
Sed trucibus gaudet dilaceranda feris.
Cum parit excruciat natura obnoxia culpæ,
Naturæque Deus, cum laceratur, agit.

De SS. Iosepho Sponso, ac Ioanne Euangelista vtrisque testibus virginitatis B. Mariæ. Die 19. Martij, & 27. Decemb.

X X.

CHRISTE tuæ matris iuuenili in flore fidelis
Iosephus testis virginitatis erat.
Matris at hæredem Ioannem in morte relinquis,
Ne tua virginea sit sine prole Parens,
Non apti testes fierent, nisi virgo fuisset
Virginis intactæ Matris vterque tuæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 21. Martij.

De S. Benedicto, qui libidine tentatus nudum se inter spinas iactauit.

XXI.

PER spinas nudos artus Benedicte volutas,
Vt Cyprias reprimas sanguinis imbre faces.
Et laceras carnem, & rorant dumeta cruore,
Mens tamen incolumis sistitur ante Deum.
Pellitur vt clauum clauo, sic vulnere carnis
Sanatur cordis plaga profunda tui.

Die 3. Maij.

De SS. Timotheo, & Maura eius coniuge cruci affixis, in qua nouem diebus viui pendentes se roborabant in fide.

XXII.

Timot. *IN cruce Timotheus pendens cum coniuge Maura*
Crux, ait ò coniux sternit ad astra viam.
Vna in carne duo fuimus, nunc spiritus vnus
In cruce nos iungit, iungit & vna fides.
Maura. *Tunc mulier; Reputo dixit ferale tyranni,*
Quo crucior lignum, pro geniale thoro.
Detur vtrisque crucem nonis perferre diebus,
Ad quam siderei Regis adegit amor.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De S. Philippo Nerio, cui in morte reperta sunt duo ossa thoracis fracta ex vi Diuini amoris.

Die 26. Maij.

XXIII.

DVM clausus puluis nitratus concipit ignem,
Mox valido nisu quà data porta ruit.
Talis amor fuerat flammanti in corde Philippi,
Impete compertum est prosiliisse foras.
Franguntur geminę costæ thoracis, vt auram
Cor, quod vt Ætna sonans æstuat igne, bibat.

De Templo à Patribus Congregationis Oratorij Diuo Philippo Nerio Florentiæ excitando.

XXIV.

HÆC tua dum soboles Templum molitur ad astra,
Magnanimis ausis adde Philippe manum.
Sit tibi pro templo cælum, cælique sit instar
In proprio moles ædificanda solo.
Roma tuos artus habeat, Florentia Templum,
Cor vt ibi valeat prompta litare tibi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 22. Iulij.

De S. Maria Magdalena.

XXV.

MAGDALA, quæ fuerant quondam fomenta malorum,
Posthabitæ vitæ sunt medicina tuæ.
Lumina, quæ tremulo risu iaculantur amantes,
Sunt modò præ lacrymis vena perennis aquæ.
Ambrosiaque coma iuuenum si corda ligasti,
Deuincis Christum, ac tergis vtrosque pedes.
Quo tibi mos fuerat nardo conspergere membra,
Tu Domini plantas officiosa linis.
Oscula, Fletus, Odor, Crines, quibus icta dolore
Obsequium præbes, sunt holocausta Deo.

Die 10. Augusti.

De S. Laurentio Martyre.

XXVI.

DVM rapidis flammis LAVRENS depascitur Heros,
Ignis in inuicto pectore maior agit.
Vtque minus lumen maiori lumine torpet,
Sic hebet ad superos feruida Vesta rogos.
Carbones niueo Martyr succensus amore
Vt violas reputat, purpureasque rosas.
Ludit vt in scęna in pœnis, ridensque tyrannum,
ASSATVM præstat mandere corpus, ait.
Cui datur ęternis epulis accumbere Diuûm,
Ille voranda libens torrida membra dedit.

De S. Bernardo Abbate Doctore mellifluo.

Die 20. Augusti.

XXVII.

QVA Bernarde bibis de vena mellea verba?
Nominis vnde tui fama superstes olet?
Melle fluit sermo potatus ab vbere Diuę
Virginis, ac Nardi nomen olentis habes.
Vera tui in scriptis expressa videtur imago,
Hisce feris, mulces, ac pietate rapis.

De S. Ioanne Baptista, quem Herodes ad petitionem puellę saltatricis decollauit.

Die 29. Augusti.

XXVIII.

QVID mercedis aues choreis dum psaltria ludis?
Rex quodcunqne petas, crede puella, dabit.
Dimidium regni spondet, renuisque cruorem
Vatis vt insontis, matre iubente, bibas.
En caput in disco: Si VOX non amplius vrget,
Nunc in adulterium sanguinis vnda fremit.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 8. Septembris.

De Natiuitate Beatæ Mariæ Virginis.

XXIX.

CVM spargit flauos aurora per æthera crines,
Iacobum luctam deseruisse lego.
Voces lucta refert Patrum Auroræ vsque petentùm
Virgineæ lucem, purpuerumque diem.
Dum prodit Virgo, rutilans Aurora videtur,
Quæ Solem fontem luminis vna vehit.

Die 17. Septembris.

De impressione sacrorum Stigmatum, quibus S. Franciscus signatus fuit.

XXX.

DVM crucis eximio rapitur Franciscus amore,
Protinus in membris stigmata quinque tulit,
Stigmata lethali haud impressa Cupidinis igne,
Missilibus cœli saucius ille fuit.
Quid plagis Christi in toto pretiosius orbe?
Hisce crucis sponsus condecorandus erat.

Die 17. Septembris.

De ijsdem Stigmatibus S. Francisci.

XXXI.

REX bone vulneribus quinis mala nostra tulisti,
Quæ prisca modo sunt aucta tepente fide.
Expedit ergo crucem rursùm perferre trabalem?
Absit, ad omne nefas mors satis vna fuit.
Vt renouetur homo, renouantur signa salutis,
Dum famulum signas stigmate Christe tuo.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De S. Matthæo Apoſtolo, & Euangeliſta.

Die 21. Septēbr.

XXXII.

AD Chriſti vocem loculos Matthæe relinquis,
Regis vt æterni creditor eſſe queas.
Qui cautè libros rationum condis; & æquas,
In tabulis pones rectiùs acta Dei.
Quique paras epulum Domino, refoueris ab illo;
Ille ſuæ menſæ te recubare facit.

De S. Paphnutio Martyre in palma confixo.

Die 24. Septēbr.

XXXIII.

QVIS tibi victricem Paphnuti auferre valebit
Palmam, qui palmæ in ſtipite fixus obis?
Crux tibi palma fuit, Domini crux palma vocatur;
Palmæ, quam ſcandis, fructus in aſtra datur.
Crux acies ſternit, palmamque athleta triumphat;
Tu crucis, & palmæ munera victor habes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 9. Octobris.

De S. Dionysio Areopagita demirante in morte Christi inusitatam solis Eclypsim.

XXXIV.

AD fidei lumen Chaldæi Solis ab ortu
Pergunt, vt radians sidus in axe vident.
Tuque sub Eclypsi, Dionysi, quomodo lumen
Imbibis, atque tibi lux sine luce micat?
Sol tibi visibilis rapitur, sed mente refulget
Lux noua de cælo, dum stupefactus ais,
Aut Opifex rerum patitur, vel Numine læso
Sensibilis mundi machina tota ruit.

Die 1. Nouẽbr.

In festo omnium Sanctorum.

XXXV.

ISTHMIA nunc valeant, certamina Olympica cedant,
Vicerunt Sancti regna superba fide,
Hoste vel ex vno superato athleta triumphat,
Sed tria Christiades castra inimica terunt.
Donantur pugiles olea: Qui temperat orbem
Pręmia militibus dat potiora suis.
Tela, rotas, flammas, sicas, dentesque ferarum
Hostibus è victis esse trophæa puto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

In die omnium fidelium defunctorum.

Die 2. Nouẽbr.

XXXVI.

SIDEREIS Diuis externa luce litatis,
Iure pios Manes lux hodierna colit.
Illi victrici palma lætantur adepta,
Ii quoque stelliferæ ius regionis habent;
Ære sed obstricti languent in carcere trusi,
Ac nostram poscunt, vt redimantur, opem.
Munera, qui gratis rutila dispensat ab Aula,
Nos proprio miseris ære iuuare docet.

De B. Andrea Auellino Neapolitano Clerico Regulari.

Die 10. Nouẽbr.

XXXVII.

DESERIT Andreas Galilæo in littore cymbam,
Linquit & Andreas Parthenopeius opes.
Ille sitim rerum cum censu, auroque careret
Respuit; Hic cælo diues vtrumque fugit.
Ille crucem senior constantèr pertulit vnam,
Hic tulit in proprio corpore mille cruces.
Crux ab Auellino auelli nequit; Hæret in illa
Magnetis scopulis hæret vt ipse calybs.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die x. Nouẽbr.

De eodem, cui noctu ad ægrotum eunti Angelus accensa face viam illustrabat.

XXXVIII.

EXIT Auellinus noctu ægrotantis ad ædem,
Sed timet in tenebris lædere fortè pedem.
Angelus ex alto veniens comitatur euntem,
Ac face prælucens pergit, iterque docet.
Ille facem præfert, Hic sacro exæstuat igne,
Ac intempesta nocte rependet opem.
Quantus habendus erit, cui almi famulantur ephebi?
Verè par niueis ciuibus ille fuit.

Die x. Novẽbr.

De eodem B. Andrea, qui pro defensione sacrarum Virginum tria vulnera accepit.

XXXIX.

DVM sobolem castam accipitris defendit ab vngue
Andreas, triplex vulnus ab hoste refert.
Vulnera trina viro non vulnera, trina sed ora,
Ac totidem testes virginitatis erant.
Fit rosa deciduus sanguis; Sic alba coronant
Lilia victorem consociata rosis.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De S. Andrea Apostolo exultante in cruce.

Die 30. Nouẽbr.

XL.

NON Helena amplexus crux est Andrea putanda
Cui veluti sponsæ te sociare cupis.
Crux mala damnatos torquet, cruciatque nocentes;
Vnde voluptates, delitiaque crucis?
Num madet ambrosia conspersa cruore Magistri?
Inclyta Discipulum crux cruciare timet.

De purissima Conceptione B. Mariæ Virginis: Sola vt Ester à lege Assueri Persarum regis eximitur, qui omnes Hebræos vna die neci damnauerat; ita Virgo Maria præseruatur à lege Originalis culpæ.

Die 8. Decẽbr.

XLI.

PERSIDIS edicto regis stimulante minacis,
Vna erat Isacidum stirps iugulanda die:
Dum lege eximitur reliquis formosior Ester,
Audebis Matrem lege ligare Dei?
Falleris: In genus obrepat mortale Parentum
Culpa, quid in niuea Virgine iuris habet?

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 8. Decēbris

De eadem festiuitate.

Mariam Virginem in Conceptione ab Originalis culpæ incendio præseruatam, vt vnam Venerem seruandam exclamauit Apelles, cum suam officinam conflagare audiuit.

XLII.

IGNE rapi tabulas insignis vt audit Apelles,
Ilicet exclamat; Sarta sit vna Venus.
Hic bellus dolus expressit quæ gratior esset
Linea, quodue foret pulcrius artis opus.
Haud secus eximitur, dum flagrat Originis ignis,
Virgo Parens, culpa ne maculetur Adæ.
Lampade iamque tibi præluxit, carnis abactis
Illecebris, alios concipe mente rogos.

Die 21. Decēbris

De S. Thoma Apostolo.

Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam.

XLIII.

CVR Thoma exquiris latus attrectare Magistri?
An quia de barathro non remeasse putas?
Cur loca clauorum digitis incredule tangis?
Vt credas? Erras; Tangitur ille fide.
Palpando credis, quod non palpare valebas,
Cumque hominem palpas, inspicis esse Deum.

S. Vi-

S. Victoria Virgo cum nec nubere, nec sacrificare vellet, rogatu sponsi gladio pescussa in corde Martyr occubuit. Die 23. Decēbr.

XLIV.

COR tibi transfoditur iussu, Victoria, sponsi,
Nubere dum renuis, Dijsque litare negas.
Virgo Deo nupta effundis pro dote cruorem,
Illeque pro roseo sanguine regna dedit.
Indit iure tibi inuictæ victoria nomen,
Dum pudor ingenuus victor ab hoste cadit.

De Christi Natiuitate.

Dum filius Dei paruulus natus est nobis, Adam metu soluitur. Die 25. Decēbr.

XLV.

NVMINIS vt læsi vocem gradientis ad auram
Hauserat, abscondit se fugitiuus Adam.
Iam puer est Verbum sine voce, quid ergo timendum?
Qui voce arguerat, plorat, opemque rogat.
Quid cunctaris Adam? Prodi, te nescius iræ,
Atque doli vellet regius ille Puer.
Si prodire foras nudus sub luce vereris,
Nudus & in fœno cernitur ipse Deus.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Die 28. Decẽbris

De SS. Innocentibus, quorum matres martyrium perpessæ sunt in lacrymis ex filiorum morte ex sententia S. Petri Chrysologi. Serm. 152.

XLVI.

QVÆ piètas, Matres, vrget defendere natos?
Herodis gladium ne prohibete manu.
Si rigidum ferrum teneros bacchatur in Agnos,
Ad cæli tutum regna paratur iter.
Dum gladio occumbunt, in fletum ducite voces,
Vt par cum pueris sit super astra locus.
Perfundant oculi lacrymas, natique cruorem,
Et puer, & mater martyr vterque cadat.

In marmoreum templum olim Florentiæ Marti, nunc D. Ioanni Baptistæ dicatum.

XLVII.

PRISCVM miratur templum Florentia sacrum
Gradiuo Patri: Numen id vrbis erat.
Nec frustra extruxit: tutela namque cruenti
Martis erat claros ense datura viros.
Transtulit auspicijs illam melioribus ædem
Ad Præcursoris nomen adepta fidem.
Gens vbi contraxit maculas, lustralibus vndis
Tergitur à scelerum sorde, litatque Deo.

Fama,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Fama, & Honor virtute parantur.

XLVIII.

QVÆRITIS æternam famam, imperioque potiri?
Credite, virtutis gressibus ire decet.
Et Virtus, & Honor Romæ sua Templa tenebant;
Ianua sed templis vna duobus erat.
Ad niueas ædes non ire licebat Honoris,
Si per Virtutem non patuisset iter.
Non ergo imperij fasces, non sella Curulis,
Conscia sed Virtus munus honoris habet.

Quare Pythagoras suis interdixit discipulis carnis esum.

XLIX.

PYTHAGORAS, cui sat fruges, ac poma fuere;
Discipulis carnes edere lege vetat.
Ardua lex, fateor, temerè ne lata putetur,
Consilium Samij me reserare iuuat.
Dum prohibet Sapiens animalia cædere ferro;
Quærit ab humano tollere corde necem.
Qui pecudes mactat, gaudetque cruore ferarum;
Forsàn & hic homines non iugulare timet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Ad Academiam Philoponorum Faventiæ, quorum Insignia sunt radix herbæ Moly cum inscriptione

DIFFICILE EFFOSSV.

L.

Parcite PHILOPONI vestro sub nomine ludo,
Congrua quæsitis edite verba meis.
Quær. Quis iuga vos strenuè Cyllenia scandere iussit?
Resp. Scandere virtutis fortis adegit AMOR.
Quær. Quis nam radicem valeat conuellere Moly?
Resp. Extrahet assiduus non sine fruge LABOR.
Quær. An AMOR, atque LABOR solio statuuntur in vno?
Resp. In radice LABOR, flore quiescit AMOR.
Quær. Quid magis est horum cordi? Quid fortiùs vrget?
Resp. Nos LABOR instimulat, quò magis ardet AMOR.
Quær. Quantum pollet AMOR? Quæ sunt effecta LABORIS?
Resp. Omnia vincit AMOR, fertque trophæa LABOR.

Harpiæ rapacissimum monstrum meretricis Ænigma.

LI.

SI cupis ingenium meretricis nosse procacis,
Illud in Harpyæ cernere quibis aue:
Virgineo vultu blandiri HARPYA videtur,
Blanditur MERETRIX, insidijsque necat.
Præpetibus pennis HARPYA per aëra fertur,
Par leuibus pennis est MERETRICIS amor.
Est HARPYA rapax, pedibus prædatur aduncis,
Prædatur MERETRIX, diuitiasque vorat.
Trux ARPYA dapes obscœno polluit ore,
Polluit & MERETRIX nomen iniqua tuum.
Pallet ob ingluuiem, semperque HARPYA ligurit,
Semper eget MERETRIX, pallet, hiatque fame.

In Cathalogum Sanctorum Vmbriæ à Federico Iacobillo editum.

LII.

VMBRIA nobilium ter fœlix mater Auorum,
Quæ tibi sit pietas indicat iste liber.
Ecce tuos Diuos rerum Moderator honore
Prosequitur cælis, sed IACOBILLVS humi.
Hic dedit in tabulis horum limatius acta,
Quis neget hoc studium par meruisse decus?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

In Historiam Vmbrorum Ludouici Iacobilli.

LIII.

SI genus Vmbrorum Pænini montis ab vmbra,
Quem gelidum spectant nomen habere putes,
Rerum Cimmerias vmbras, veterumque Penatum
Vindicat Historiç lux Ludouice tuç.
Vmber es, ac tribuis lucem, vt securior omnis
Ire modò Vmbrorum per monumenta queat.

In Historiam Septimianam Nicolai Baccetij Abbatis.

LIV.

SI decus, aut specimen priscæ virtutis anhelas,
Ac monumenta Patrum, quos imiteris aues,
Septimiana libens NICOLAI clara labore
Gesta sub eloquij fonte coacta legas.
Hac relegas in te recti geminabitur ardor;
Horum quippe tibi gloria calcar erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Ad Iacobum Brancham Monachum Cistercienſem Annales Eccleſiaſticos carmine modulantem.

LV.

ARS, Natura, Deus tria nota agentia rerum
In minimis certant ludere quaque via.
Inchoat à minimo Deus, Ars, Naturaque iunctim
Ordiri à paruis materiata ſolent.
Non erat in magnis promptè qui ludere poſſet,
Hoc auſum BRANCHÆ Calliopea tulit.
Hiſtoriam ille ſacram ingenti conamine verſu
Contrahit, ac magnum ludit, & audet opus.

In fontem ænei apri euomentis aquam in vrbis foro.

LVI.

DVM nemus explorat Princeps, ſyluaſque fatigat,
Hunc intra muros vrbis adegit Aprum.
Mox cicur euaſit venantis cuſpide tactus,
Vulnus pro tetro ſanguine traxit aquam.
Quid non in populos valeat clementia regum,
Quando Ducis ferrum mitigat vſque feras?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

In geminos fontes ex æquoreis monstris emanantes in platea Deiparę Virginis.

LVII.

QVÆ refluí maris aspicimus colludere monstra
Virginis in platea, symbola pacis habent.
Hac geminos fontes amplexa, vndantis amoris
Principis in populos credimus esse notas.
Vtque vomunt gelidos latices, sic diuite vena
Mitte sub imperio Flora rigatur ope.

De Equo æneo Petri Tacchæ posterioribus ped bus ad volādum innixo, quem ad regem Hispaniarum transmisit Magnus Dux Hetruriæ,

LVIII.

DÆDALEÆ stupor est artis libratus in æthra
Hic generosus EQVVS nixus vtroque pede.
Qui sine remigio alarum secat aera cursu,
Vincitque alipedem Bellerophontis equum.
Excudit nauus spirantia TACCHA metalla,
Perque leues auras æra volare iubet.
Regem spectat Iber vacuum per inane volantem,
Regis & Hetrusci regia dona, stupet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De eodem Equo æneo Petri Tacchæ.

LIX.

PYRRICHA iam nostro renouata videntur in æuo,
Ad numerum populus ludere vidit equos.
Non semel Hetrusci imperij spectacula Rector
Hæc peramœna suis ciuibus ille dedit.
Intrepidum quis Equum vidisset ad æthera niti,
Ars tua ni Petre ex ære tulisset opus?

In Natali Magni Hætruriæ Principis Thraces quoq; ad lætitiam inuitantur, qui filiorum natiuitatem lugebant.

LX.

REGIVS Hetrusci imperij dum nascitur HÆRES,
Ad noua cum populis gaudia Flora vocat.
Incipe Thraca tuum veterem dediscere morem,
Nascentis sobolis desine flere diem.
Tu quoque lætare: Expectati PRINCIPIS ortu
Proxima regna ferunt, atque remota decus.
Prodijt, vt rerum facies turbata quiescat,
Pacis AVIS compar iste sequester erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

INNOCETIVS X. ad Pontificatum euectus COLVMBA, OLEA, LILIIS Gentilitijs insignibus Christianæ paci præludit.

LXI.

PRODIIT ex Arca quondàm, modò ab vrbe Quirini
Ore ferens OLEAS Alba COLVMBA venit.
INNOCVAM volucrem Petri complectitur Arca,
Cum nitidis OLEIS LILIA Roma legit.
Pro vadibus pacis sunt IRIS, OLIVA, COLVMBA;
Bella cruenta silent: Obstrue Iane fores.

De eodem Summo Pontifice idem argumentum Ex triplici IRIDE Pamphiliæ familiæ.

LXII.

CVM Deus aeriam demittit nubibus IRIM,
Monstrat aquis hominum perdere nolle genus.
Quid si Romanum triplici nunc IRIDE cælum
Fulgeat? Vna salus Vrbis, & Orbis erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Columbæ volatu demonſtratur futurus Pontifex.

LXIII.

SÆPIVS exta licet volucrum intueatur haruſpex,
PAMPHILIVS fauſtum cęlitus omen habet.
In Cathedram vehitur Petri monſtrante columba,
Eius & hanc niueam ſtemma figurat auem.

Cur Romanorum reges, ac Conſules olim duodecim Lictores cum totidem, faſcibus præirent.

LXIV.

QVARE bis ſeni lictores Regibus hærent,
Ac totidem faſces Conſul habere ſolet?
An quia vulturibus ſulcantibus aera pennis
Martigenus voluit Romulus eſſe pares?
Nempe tot inſpexit Latij dum conderet vrbem,
Proque bono innocuas omine duxit aues.

Votum pro pace Regum, Pricipumque Christianorum.

LXV.

MAGNANIMI Reges populorum haud spernite vota,
Qui bello pressi fœdera pacis auent.
Prona tepent arua humano madefacta cruore,
Vndaque tot necibus sanguinolenta fluit.
Sat resonante tuba venere ad classica gentes;
Cedite; Pax rigidas pulsat amica fores.
In Thracem, in Lernæ monstrum distringite ferrum;
Vt spretæ fidei detur auitus honor.

Infortunia ægrè vitari posse ex morte Æschyli poetæ tragici, cuius capiti aquila splendore caluariæ elusa, testudinem perinde, ac lapidi illisit.

LXVI.

ÆSCHYLVS vt caueat, quem Fata minantur acerba,
De cœlis ictum; tecta, Laremque fugit.
Cumque senex caluus fronte apricatar operta,
Testudo illisit sidere lapsa caput.
Hanc aquila ex alto iecit decepta nitore
Caluitÿ, hoc silicem fulua putabat auis.
Sic perÿt vates: Igitur solertia nulla
Nos quòcunque trahunt Fata cauere potest.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Ad illa verba Iugurtæ Numidarum Regis, qui dixit, *Vrbem venalem, & maturè perituram, si emptorem inuenerit:* Saluſt. de Bello Iugur.

LXVII.

QVID flauo non obtineas auro hoſpes in Vrbe,
Quando tibi venum Roma ſuperba datur?
Venalem dixit Nomadum rex ille Iugurta;
Qui plenis loculis venerit, emptor erit.
Crede, Iugurta, mihi tua te ſententia fallit,
Quæ dat, non auri flagrat, opumque ſiti.
Diuite ſub Ioue auara fuit; ſub paupere Chriſto
Theſauros offert inclyta Roma ſuos.

Ad Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Petrum Niccolinum Archiapiſcopum Florētinum votiua precatio ad Natalitia Domini.

LXVIII.

NESTOREOS annos deuota tibi inclyta Flora,
Ac mea iam ſenior PETRE Camœna rogat.
Tu riguo præſtas, lolium ne creſcat in agro,
Vlla nec infelix occupet arbor humum.
Te vigilante lupus non inſidiatur Ouili,
Nec iunctas audet rumpere latro fores.
Cur non ſperet ouis Superùm formoſa vireta,
Quæ te Paſtoris munus obire videt?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Ad Illustriss. ac Reuerendiss Vincentium Rabattam Archiepiscopũ Theatinum gratulatiò pro adepta dignitate.

LXIX.

HACTENVS Hetrusco vidit TVA nescia casus
SIDERA, Vincenti, Flora micasse polo.
Nunc eadem spectat fulgere. Theatis in oris,
A solio Petri lumen adepta nouum.
VNA sub axe micans ad Regem traxit Olympi
STELLA procùl gentes; Sed modo QVINQVE trahunt.
Dum tot SIDERIBVS præluces Inclyte Præsul,
Quos regis haud credam fallere posse viam.

Ad eundem de eius stellifera cruce, quam pro insignibus habet Rabatta familia.

LXX.

ARCTICVS hic vertex plaustri fulgore notatur,
Alter sideream fertur habere crucem.
Figit in hanc oculos, cum tendit Iberus ad austrum,
Et secat ærato remige vasta freta.
Cumque tuam Rabatta CRVCEM fulgentibus astris
Compositam cernit, naufragus esse nequit.
Hac duce non gemmas extremis portat ab Indis,
Sed bona Calituum non peritura vehit.

Ad

Ad Illustriss. ac Reuerendiss. Robertum Strozzium Episcopum Fesulanum.

LXXI.

EXIMIAS animi dotes Roberte niualis
TERGEMINÆ LVNÆ Stemmata clara notant.
Luna decor noctis, Strozzæ TV gloria Gentis;
Illa satis roris, tuque leporis habes.
Humoris mater nocturnæ est forma Dianæ,
Credita TV superis imbribus Arua rigas.
TRES LVNÆ hoc vni Lunæ præstare videntur,
Quod penitus maculis, deliquioque carent.

S. Basil. in Exam ait, quod Luna est decor noctis, mater roris, ministra humoris &c.

In Imaginem politicam ex sententijs Taciti Doctoris Andreæ Baroncini exhibentem Principis quadripartitam vitam, scilicet in Pueritiam, Iuuentutem, Virilitatem, Senectutem.

LXXII.

EXHIBET egregij Xenophon sermone diserto
Principis Ideam, quam nisi mente vides.
Adde Baroncini EXEMPLAR, quo clarius æuo
Quadrifido Princeps suspiciendus erit.
Vt graditur sensim per tempora quattuor annus,
Sic populi totidem tempora Rector habet.
Dum puer est VERNAT morum candore, iuuentam
ÆSTVM, dum gladio dimicat, esse putes.
At grauido AVTVMNO par est ætate virili,
Confertur BRVMA cum glaciale senex.

Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Idem argumentum.

LXXIII.

F. Vopiscus in Tacito Imperatore.

SVNT Taciti deciès Tacitò regnante quot annis
Descripti Annales; Vnde perennat opus.
Arboreæ frondes vtinam vertantur in Æra,
In parium lapidem Liuia charta meet,
Vnus vt ANDREÆ Tacitus cum fœnore possit
Altiùs excusus tempus in omne legi.

De charta Liuiana Plin. lib. 13. cap. 12.

Quod tormenta bellica militiæ gloriam obscurauerint.

LXXIV.

PVGNANDI laudem gladio, non igne tulistis,
Puluere nitrato dum caruistis aui.
Bellica tormenta hæc ętas exciuit ab Orco,
Vt pereat Mauors, militiaque decus.
Vincere qui didicit ferro, non glandibus hostem
Ex ære explosis, suspiciendus erit.

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Contra Bacchanales laruas;

LXXV.

VRBEM laruatus cum per Dionysia lustras,
Thersitis faciem suspicor esse tibi.
Si forma præstas, Triadis si stemmate gaudes,
Os speculum mentis non operire decet.
Sis larua ignotus populo, molire quid optes,
Haud celare vales vindicis ora Dei.

Auaritiæ imago describitur.

LXXVI.

QVALIS anus lippis oculis, labijsque repandis,
Ac putri naso squallida membra trahit,
Quam macie turpi rugis sulcantibus ora,
Enectam rabida dixeris esse fame;
Talis auaritiæ argentum sitientis, & aurum
Fingitur aspectus, luridus inter opes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Hirundo ingrati hominis symbolum.

LXXVII.

GARRVLA cum remeat de tecto abigatur hirundo,
Nec trabe sub celsa nidificare sinas.
Blanditijs nullis auis hęc prænuntia veris
Fit cicur, ingratum denotat illa virum.
Hunc procùl expellas, huius commertia vites,
Ne fel componas ex redolente thymo.

Auro, gemmisque ornata mulier non est pulcrior, sed ditior, qualis fuit Helena pictoris indocti.

LXXVIII.

INSPICIENS Helenam gemmis, auroque micantem
Zeusis ad artificem talia verba dedit:
Pingere si pulcram Ledæam ex arte nequisti,
Hęc tibi cura fuit, diues vt illa foret.
Sic minus ex auro mulier formosa putatur,
Ditior esse valet, pulcrior esse nequit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

In cælibem iuuenem Laurentium Corsinum ex dono Virginitatis florum sertis coronatum in funere.

LXXIX.

DVm LAVRENS migrat manibus date lilia plenis,
Sic niueis proceres, sic Libitina iubet.
Non potuit trifidum fulmen contingere laurum,
Nec te LAVRENTI frangere blanda Venus.
Iure tuum NOMEN deposcit LAVREA serta,
Sed tua Virginitas alba ligustra petit.

Alexander Macedo Bucephalum ferocissimum equum domat, ac de ipsius nomine vrbem postea condit.

LXXX.

QVI potis est ferro gentes, orbemque domare,
Bucephalum domat, ac mandere frana iubet.
Ille superbus equus pondus quodammodo Regis
Sensit, cui mundus non satis vnus erat.
Orbem vectus eo vicit: Pro mole sepulcri
Orbem, non Vrbem pone viator Equo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Alexander Macedo dolore exaſperatus ob telum in ſuram defixum fatetur, ſe non eſſe Deum.

LXXXI.

IMMEMOR humanæ ſortis Mauorte ſuperbus
Ambit Alexander filius eſſe Iouis.
Fit voti compos: Iaculum violenter adactum
In ſuram eluſit numen inane Ducis.
Tunc ait, vt ſenſit cruciatus corporis ægri,
Me miſerum, fallor, ſum Deus ore tenus.
Quippe dolore caret ſoboles auguſta Deorum,
Me fore mortalem ſura cruenta monet.

Noctuæ propietates ad prudentiam, libratque conſilia referuntur.

LXXXII.

NOCTVA, quam decorat Pallas, quam cuſit in ære
Cecrops, virtutis fert documenta tibi.
Nocte volat, noctuque canit, lucemque peroſa
Nocte videt: poteris dicere noctis auem.
Hæc quorſum! Metuit nullam Prudentia noctem.
Cuncta procul cernit, lucis acumen habet.
Abdita peruadit, ſcit Regum arcana tacere,
Conſiliumque monet non ſine lance dari.

Ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Aduersus ebrietatem.

LXXXIII.

QVA sit Alexander præreptus morte requiris?
Pocula (crede mihi) non medicata bibit.
Quem populi indomiti, aut Mauors superare nequiuit,
Ebrietate ferunt occubuisse meri.
Ebrietas viro Ponti est truculentior omni,
Ac tigre Hyrcana sæuior illa nocet.
Toxica prosternunt vitam, mentemque falerna,
Quandoque immodicus potus vtramque rapit.

Quare Principes adeo habeant venationem in delitijs.

LXXXIV.

ET nemora, & syluas Reges, spelæaque vexant,
Delitias ducunt exagitare feras.
Cur hoc? Imperij fines proferre nequibunt,
Cuncta nisi belli munia nosse velint.
Militiæ siquidem speciem venatio præfert,
Enecat hæc damas, enecat illa viros.
Non secus ac beluæ insidijs capiuntur & hostes,
Si nescis armis vincere, vince dolo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Principes supplicibus parcere, fortunaque iactatos tueri decet exemplo Xenocratis philosophi, qui defendit ab accipitre passerem in eius sinum deuolantem.

LXXXV.

PASSER vt accipitris curuos euaderet vngues;
Xenocratis trepidans aduolat ille sinum.
Excipit hospitio volucrem, occultatque, fouetque;
Donec prædonem cerneret esse procùl.
Hanc post dimisit terrore, metuque solutam,
Ne poscentis opem proditor esset auis.
Supplicibus discant veniam concedere reges,
Ac malè iactatis anchora sacra fore.

Licinius Imperator dum gallum Leonibus obijcit pro fonte gemmario insinuat Principem decere clementiam.

LXXXVI.

IN gemmis opifex Licinum deceperat astu,
At miser ille feris obyciendus erat.
Immisit Cæsar gallum pro fonte Leoni,
Quo lepido elusit plena thetra dolo.
His ille in populo vindex laudabilis iræ
Præconium iussit vociferare notis,
Hic imposturam fecit, subeatque vicissim
Impostor fraudem, fraude ferat veniam.
Quàm decet ingennos animos clementia. Noxæ
Nobilis vltor erit quisquis inultus abit.

Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Lusus in hominem promissam barbam sæpius demulcentem.

LXXXVII.

SÆPE manu barbam propexam in pectore mulces,
Miror, teque grauem suspicor esse virum.
Rara tuę nitidæ par est sapientia barbæ,
Qua crescente pari crescit & illa gradu.
Si super ascendat peracuta nouacula mentum,
Deficiet virtus deficiente pilo.

Lusus in deformem nasum.

LXXXVIII.

ASPICIS hunc nasum? Super hunc Poliphemus in antro
Sanguineo Marti cudere tela solet.
Si fors sternutat tormentum explodere glandem,
Aut geminum credas intonuisse polum.
Tellurem nasi cuspis proscindere posset,
Quid multis? Nasus Rhinocerontis erat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Lusus in Gallos, qui pedites ambulantes per vrbem calcaria gestant.

LXXXIX.

GALLE pedes graderis, quid opus calcaria ferrè,
Cum forte in stabulo sit tibi nullus equus?
Rem scio, vis similis gallo calcaribus esse,
Cui natura dedit calcar vtrique pedi.

De pyris moscatulis, quod ea non sint dicenda superba pyra.

XC.

MOLE sub exigua grato redolentia moscho
Cur sumus à vobis dicta superba pyra?
Si reliquis citius mensas oneramus acernas,
A celeri fructu vox repetenda fuit.
Prolicimus gustum, suaui mulcemus odore,
Ergo magis præstat dicere grata pyra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

In culicem abrumpentem somnum.

XCI.

PARVE culex, furtim si vis haurire cruorem,
Cur importuna clangis in aure tuba?
Si bibis è vena, somnos abrumpere noli;
Si lubet in tenebris me iugulare, sile.
Quamuis eludas ictus, iterumque recurras,
Vno te colapho fors aliquando petam.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

EMENDATA.

Pagina 8. *versu* 15. *dele punctum . post inimicaq; castra*
Pag. 12. *ver.* 9. *liqnescit lege liquescit*
Pag. 24. *ver.* 16. *Enumerent strenuos lege Enumerent promptos*
Pag. 27. *ver.* 6. *Ordine quoque suo dic Ordine quisque suo*
Pag. 46. *Epigram.* 26. *purpuerasq; dic purpureasq;*
Pag. 50. *Epigram.* 35. *Istmia lege Isthmia*
Pag. 53. *Epigram.* 40. *socciare dic sociare*
Pag. 73. *Epigram.* 75. *Bacchanales laruas dic Bacchanalium laruas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

1.6.87

83-1

OTIA PALLADIS

EVSEBII SARRINI Florentini

EX ORDINE CISTERCIENSI Abbatis.

Cum duplici Indice.

Florentiæ Typis Amatoris Massæ Foroliuien. M.DC.LI.

Superiorum Permissu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

IACOBO GADDIO

Patritio Florentino.

Doctrina, & eruditione conspicuo

Eusebius Sarrinus Cisterciensis Abbas S. D.

QVAMQVAM in negotio literario semper, numquam in otio te esse comperio, ERVDITISS. GADDI, ad otium tamen expers ignauiæ, omniumque cupiditatum, quod possessionum omnium optimum esse dicebat Socrates, his meis lucubrationibus te inuitare contendo. Laudabilis planè est illa temporis consumptio, quæ liberaliter fit ex re literaria. Quia igitur huiuscemodi otio maximè delectaris, duplex me ratio impulit, vt tibi deuouerem hæc mea OTIA PALLADIS. Vna est, vt hisce humanioribus literis à serueroribus studijs paululum auocarem te; qui hac intermissione, alternaque requie instauratus, eadem subinde repeteres habilior, atque alacrior. Altera, vt scriptionum mearum bonus arbiter esses, qui & prudenter, candidèque sententiam ferres, & quæ minus apta viderentur non illico rigido supercilio eierares, sed qua ratione moderanda, recudendaque essent consuetæ modestiæ indole præmoneres. Id te nemo melius præstare qui-

bit, qui per acri tuo iudicio quantum valeas, tum ex alijs doctis monumentis, tum etiam ex arduo, planéque erudito opere, quod de Græcis, Latinis, Italicisq; Scriptoribus ad æquã trutinam reuocatis molitus es, abundè ostendis. Macte virtute IACOBE; Macte animo GADDI hoc liberali otio tibi viam sternis ad non interituram gloriam. Quid enim ad humanam felicitatem gratius, quid ad gratiam pulcrius quàm intueri ingenuum hominem, qui præter honestas opes generis claritudinem doctrinæ copulauerit? Sit hæc ingenij decus, sit illa fortunæ munus, vtraque suum nitorem habet. Proinde tibi iure illa diuini quadrat Sapientis sententia, Gemmula carbunculi in ornamento auri. *Quod ille de musico concentu in conuiuio, ego de sapientia, quæ nobilitatem exornat, pronuncio. At ego lubens, volensque de his sileo, quamuis haud ignorem nobilia ingenia ex omnibus ferme Italiæ Academijs, celebresque exterarum etiam gentium viros, qui vel ex familiaritate, vel ex constanti fama te nouerint, minimè siluisse. Sileat omnis lingua, torpeant scriptorum calami, obliterentur horum omnium tabulæ, præclara ingenij tui monumenta æternùm loquentur. Quicquid præterea alij de te luculenter dixere, ego insigni, quo Maronem Vatem Macrobius extulit elogio haud ineptè concludam, tua nimirum gloria ea est,* quæ nullis laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur. *Vale.*

PRÆFATIO

Ad Lectorem.

HAEc variæ literaturæ, ac multiplicis lectionis monumenta OTIA PALLADIS inscripsi, Candide Lector, quia viri, qui bonis artibus incumbunt, cum se relaxationi aliquando dediderint, non ea otia consectantur, quibus tempus, quo nullus est prætiosior sumptus, inutiliter teritur, sed quæ in Athenæo sub docta Pallade exercentur. Cum cæteri Dij steriles arbores in tutelam haberent, ne aliquo ipsornm emolumento, & commodo honorem ab hominibus expetere viderentur, vna Pallas, quæ armata prodijt, ex fructiferis plantis vberem oleam, semperque virentem, tanquam pacis signum, triumphantium coronam, nutrimentum lucis, fomentum vulneris, sibi vendicat, quia nimirum viri doctrina præstantes ad omnem aleam sapientiæ scuto muniti sunt, cæterisq; hominibus doctrina, morumque suauitate prælucent, egregijsque Philosophiç præceptis

medentur ægrotantium animorum cupiditatibus, vegetoque intellectu vbique amoenitatem explicant. Hæc ipsamet vero Sapientię Dea noctuam etiam ex auibus sibi delegit. Quis crederet inauspicatam auem, quæ insidens hastę Pyrrhi Epirotharum regis noctu Argos proficiscentis inglorię mortis auspicium dedit, Palladi sacram esse, Athenarumque vrbis sapientiæ, atque eloquentiæ matris fuisse insigne? An quia oculos, vt Dea, glaucos habet, qui (vt referunt) sunt prudentiæ indices? Vel quia, vt illa volucris interdiu hebet, atque in tenebris acutè videt, noctuque securè volat; ita sapientia longius omnia prospicit, omnia arcana consilia penetrat, & quæ densa mortalibus circumfusa caligine sunt, incredibili peruadit celeritate, atque solertia? Ita planè. At ego existimo noctuam illi appingi, quia est ludicrum animal: Ipsa etenim *quasi quibusdam, pręstigijs* (verbis AEliani vtar) *& illecebris aues allicit, easque sibi assidere facit*. Per hoc nobis, vt ego existimo, datur intelligi, decere interdum viros, doctos relinquere seueriora studia, & ad ludicra quædam ex animi remissione declinare, vt ex illa tempestiua quiete vegetiores eadem repetere valeant, quià vt ille ait. *Maior post otia virtus*.

Honesta, tamen sunt eorum otia, cum & in otio negotiosi sint, quandoquidem nihil pro tritum, nihil humile, nihil abiectum moliantur, sed omnia illorum otia sint amoena vireta. Quid enim sunt Plutarcho philosopho Côuiuales disputationes, aliaque iucunda opuscula, Gellio Noctes Atticæ, Macrobio Saturnalia, Alciato Emblemata, Alexandro ab Alexandro dies Geniales, Turnebo

Aduer-

Aduerſaria, Maiolo dies Caniculares, Lelio Biſciolæ Horæ ſubceſiuæ, Rhodigino, Victorio, Mureto, Lipſio veteres, variæq; lectiones, alijſque alia ingenij monumenta, niſi quædam OTIA PALLADIS, vt quibus ſapiunt bonæ literæ tanquam auiculæ à Palladia Noctua iucundiſſimè alliciantur? Quod his collibuit, mihi quoque magno licet interuallo impari fas vtique fuiſſe cenſeo; Quod ſcilicet poſt meliora diuinarum rerum ſtudia relaxandi animi gratia ad hæc humanioris literaturę otia ſtylum conuerterim, quæ cum etiam ſacram eruditionem cum profana permixtam habeant, oblectamentum pariter, atque vtilitatem aliquam tibi afferre poſſe non dubito. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Iubentibus Reuerendiss. P. Præsidente cæterique Visitatoribus nostræ Congregationis S. Bernardi in Italia ordinis Cisterciensis recognoui *Otia Palladis & Carmina*, à doctissimo P. D. Eusebio Sarrino eiusdem Congreg. emerito Abbate concinnata: nihil in ipsis deprehendi, quod Catholicam doctrinam, aut puritatem lædat, quin potius hoc genere scribēdi maximè accedit rara selectorū auctorum lectura, & in pronunciandis eorundem sententijs mira cohærentia sūma dexteritate, atque eruditione mirabili. Censeo igitur, vt publica luce donentur. Florentiæ in nostro Monasterio Cestelli anno 1650. die 30. Maij.

Ego D. Ferdinandus Vghellus Abbas Maior Visitator, & Sacræ Romanæ Indicis Congregationis consultor.

P. Mattheus Pandolphini videat, & referat an in hoc opere cōtineātur res cōtra pietatem Chatholicā, & bonos mores. Florentiæ 1. Aug. 1650

Leonardus Dati C. & Vic. Gen. Flor.

Matheus Pandolfinius legi diligenter librum hunc, cuius titulus otia Palladis Eusebij Sarrini ex ordine Cisterciensi Abbatis, nihilq; in eo deprehendi, aut cum Fide Catholica pugnās, aut Christianæ Reipublicæ, bonisq; moribus aduersum, noxiumue: Eruditum autem, & studiosis vtilem, periucundum, piumque censeo, dignumque vt publicè edatur existimo. Hanc meam cōtestationē manu propria scripsi, & subscripsi.

Mattheus Pandolfinius Cler. Reg. Theol. Doct.

Imprimatur seruat. seruand. 20. Augusti 1650. Florentiæ.

Leonardus Dati Canonicus & Vicarius Gener. Flor.

Il Sig: Auocato Agostino Coltellini Consultore del S. Offizio di Fiorenza riuegga il presente libro, & riferisca questo dì 20. Agosto 1650.

Fra Iacomo Cima Inquisitore Generale di Fiorenza.

Otia ista si tollas vel ipsæ Palladis artes periere: vnde non quod dicitur ab otio ad negotium, sed à negotio ad salubre otium reuocasti, Reuerendissime Pater, dum me præesse voluisti examini eruditissimi operis, in quo cum nihil, nisi commendatione dignum inuenerim: non est cur eiusdem impressionem remoremur, quominus reipublicæ literariæ bono quantocius in lucem prodeat. Die 10. Sept. 1650.

Augustinus Coltellinus Aduocat. &c.

Attenta supradicta relatione Imprimatur die 13. octobris 1650.

Fra Iacobus Inquisit. General. Florentiæ.

Pro Illustriss. D. Senat. Victorio Aud. S. C. S.

Iacobus Tholemæus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Quare Valerius Maximus pingendi peritiam ſordidum ſtudium dixerit.

Caput I.

OTII Literarij noſtri primas picturæ egregiæ arti conſigno, atque illud inquiro, quare Valerius Max. picturam ſordidum ſtudium appellauerit: Qui vt oſtenderet etiam ex humillimis rebus conſueſſe homines gloriam petere, de C. Fabio nobiliſſimo Ciue, qui ædem Salutis à C. Iunio Bubulo in Conſulatu voto conceptam, atque in dictatura dicatam, egregijs picturis ornauerat, nomenque ſuum illis inſcripſerat, ita dixit. Cæterum ſordido ſtudio deditum ingenium qualemcunque illum laborem ſuum ſilentio obliterari noluit. *Lib. 8. cap. 14.* *Quare ſordidum, vileque ſtudium eam vocauit artem, quam Reges, ac reliqui Principes, & omnes omnium ordinum homines ſuſpiciunt? Quantum dignitatis huic attributum eſt arti ab Alexandro Macedone, qui vt fingi à Lyſippo, ita pingi ab vno Apelle tantummodo voluit, cuius officinam frequentèr ventitabat, licet totus eſſet in armis?*

Quantum illam Adrianus, Marcus Antonius Philosophus, & Alexander Seuerus Romani Imperatores coluère, quos legimus apud Tiraquellum picturæ exercitio fuisse deditos? Illud igitur studium, quod Magnis Principibus honori fuit, censendum est sordidum in Romano Ciue? Quamquam inter liberales artes non computatur pictura, nobilis tamen est libero, ingenuoque viro digna: Cui rei astipulatur Aristoteles, qui in Politicis quatuor esse docet ab ingenuis pueris addiscenda; nimirum literas (videlicet numerandi rationem) propter mercaturam; Gymnasticam propter fortitudinem, viriumque experientiam; Musicam honestæ voluptatis gratia; Denique figurandi peritiam, quia contemplari facit pulcritudinem corporum.

De Nobilitate cap. 34.

Lib. 8. Polit. c. 3.

At vero Cicero in eadem est, qua Valerius sententia, qui de memorato Fabio sic ait. An censemus, *inquit*, si Fabio nobilissimo homini laudi datum esset quod pingeret, non multos etiam apud nos futuros Polycletos, & Parrhasios fuisse? *Sed quare non illi datum fuit laudi quod pingeret? Quare etiam sordidum, seu vile studiū appellauit Valerius? Si quæstus gratia illud opus aggressus fuisset vtique sordidum studium diceretur, nec laudem haberet. Quis vero credat nobilissimum virum, cuius familia Consulatibus, Sacerdotijs, atque triumphis Romæ celeberrima erat, lucri causa ædem illam pinxisse? Mihi persuadeo ad ingenij laudem, suamque indolem ostendendam huiuscemodi opus molitum fuisse.*

Tuscu. quæst. 1.

Vt propositæ dubitationi satisfaciam obseruare par est Poesim, Musicam, atque Picturam serius apud Romanos, scilicet post quingentos, ac decem ferè annos esse admissas, vt mani-

feste

festè fatetur Cicero initio primæ Tusculanæ. Cur hoc? Quia omnis Romanorum gloria erat in cogendis prælijs, in debellandis finitimis populis, imperioque propagando. Proinde cum sub æuo huius Fabij Romana res multis, varijsque bellis implicita esset, probro dabatur viro nobili sedere domi ad picturæ otia, non foras egredi ad bellorm negotia. Valerius igitur vile, abiectũq; studium vocat picturã nõ purè, atq; apertè sed cõparatè, tum ratione temporis, quo strepebant arma, cæteriq; duces, ac ciues occupati erant in prælijs; tum quia ætate Fabij, quem Plinius scribit anno vrbis conditæ 450. ædem Salutis pinxisse, nullus honor erat picturæ. Hanc non vituperat in viro nobili, à quo, si voluptatis gratia fiat, neque vtiliora studia pessum dentur, dignitatem capit. Quid præstantius bonarum literarũ studijs? Hæc nemo vituperabit in Principe: Si tamen totus in illis sit, vt imperij negotia paruipẽdat, vt referũt de Michaele Imperatore Cõstantinopolitano Cõstãtini Ducæ filio, qui vsque adeo literarum studijs sub Psello celeberrimo ea tempestate philosopho, deditus erat, componendisque carminibus intentus, vt minus solicitus esset de rebus imperij, quod à barbaris diripiebatur; non certè culpa vacabit. Idem assero de pictura, cæterisque artibus in viro ingenuo, quæ duntaxat ex accidenti ratione exposita olim sordidi studij nomen adepta est.

Quanta fuerit olim antiquorum religio in pingendis ſacris imaginibus.

Caput II.

VERSOR adhuc in pictura, meque valde ſuſpenſum teneri fateor nonnullis antiquis Chriſti crucifixi imaginibus, quæ nobili paludamento amictæ, quibuſdam in locis videntur. Celebriores in Italia vnam, vel alteram dabo. Illa primò occurrit, quam Cæſar Baronius in ſuis Annalibus refert, Hieroſolymis Lucam Etruriæ Vrbem aduectam regio ſchemate exornatam. Hanc Nicodemus diſcipulus Dñi occultus, (vt conſtans eſt auorum traditio) eo amictu fieri curauit. Alteram habet Sirolum tertio ab æde Lauretana lapide oppidulum peregrinantium pietate frequentatum viſendi ſtudio eã imaginem ſua antiquitate venerandam egregia dalmatica indutam. Quæ nam poteſtas priſcis pictoribus fuit, vt inſolito veſtimento Crucifixi imaginem exprimeret, cum ſatis conſtet, Chriſtum inter cætera ludibria, atque dedecora, quæ in morte pertulit, nudum fuiſſe Cruci affixum, ſuamque extimam ve-

Anno 1099. num. 7.

ſtem

Item sub oculis discindi vidisse in quatuor partes, interioremque tunicam, quam multi Patrum tenent à Virgine Matre contextam, alea iacta sorte dari, aspexisse de Cruce? Insolentia militum comitem habuit auaritiam. Quamuis damnatorum vestes quadam hæreditatis lege ad ipsos carnifices pertinerent, indumenta tamen Christi lucri causa sibimet ipsi partiti sunt, qui non ignorabant ex eorum contactu miracula fieri, vt Rupertus asserit. Quia lucrosè, *inquit*, venundare poterant vestimenta eius, idcirco pro magnæ victoriæ spolijs ea sorte milites acceperunt. *Dolorem augebat rubor, quia plerique affirmant Dominum in patibulo ne verenda quidem habuisse velata: Sic Bonauentura, Suarez, Gretserus, alijq; recentiores sentiunt; Sed ego vnius Ambrosij contentus sum autoritate.* Nudus; *ait*, Crucem ascendit: Nudum ecce video. *Quia posset quis dicere honestatis gratia integumentum habuisse lumborum, eiusdem Doctoris verbis illud excludo.* Talis, *inquit*, ascendit, quales nos autore Deo natura formauit.

Tomo 1. lib. 14.

lib. 10. c. 23. Lucæ.

Vbi sup.

Nuditatis ignominiam præfigurauit Isaias Propheta, qui licet esset regia stirpe satus iussu Dei per plateas Hierusalem triduò nudus incessit, vt Ægyptiorum nuditatem portenderet. Censent cum D. Hieronymo scriptores haud incelebres illum in portentum populi omnino nudū positis subligaculis, obscenarumque partium inuolucris concionabundum per vrbem iuisse. Turpe est, inquies, ac fœdum, libidinisque illicium eas denudare partes, quas naturalis pudor maximè tegit: Ita planè, si spontè, si ex procacia, non Dei iussione id fiat. Indecorum quoque est ingenuo viro

Isaiæ 20.

for-

fornicariam mulierem in vxorem ducere; scelus, atque immanitas propriam iugulare sobolem: Nihilo secius iubente Deo meretricula Osææ nubit, & Abramus diu expectatum filium ad aram intrepidus mactat, & tamen vt quidam egregiè di-

Zeno Veronens. Episc. Sermo de Abraham.

xit immanitas in fidem, & scelus transit in Sacramentum. *Ille Dei vates ad libidinem non prouocasset, cuius vultum macie confectum, corpusque cilitio, carnisque acerbitatibus exesum, atque horridum intueri licuisset. Ad metum, horroremque, non ad petulantiam peruicaces Hebræos illa nuditas incitabat.*

Tale quiddam dicendum existimo de Christo Domino, cuius corpus diris flagellis proscissum, concretoque sanguine fœdatum, etiam mulieribus, quæ funesto spectaculo aderant, horrori, non rubori fuisse non dubito. Tantam eximij corporis deformitatem memoratus Isaias præsciuit, & velut ob oculos habuit cum mirabundus asseruit Non est species ei, neque

Isaiæ 53

decor, & vidimus eum, & non erat aspectus; *Pauloque post existimatum fuisse quasi leprosum manifestè dixit. Calamitatem, non lasciuiam præfert leprosi hominis nuditas. Neque ignoro in libro Reuelationum Diuæ Brigittæ scriptum reperiri, Christum paruo linteo sibi oblato præcinxisse ilia. Haud inficias ibo eo velamine, quo suffundebatur, pudori occurrere voluisse, sed cum magni nominis viri, quos paulò ante retuli, constantèr affirment Regem gloriæ ad expiandum Adami peccatum, carnisque rebellionem euellendam, plane nudum in Crucem actum, integrum mihi erit existimasse, impios carnifices per summam ignominiam integumentum illud reiecisse, vt Matrem, ac Filium maiori dolore afficerent.*

Cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Cum ergo satis, superque probatum sit ex vestimenti diuisione, tunicæque textilis sortitione Christum fuisse in patibulo more Romano nudum affixum, operæ pretium erit aperire; qua nam ratione licuerit pictoribus illum contra Sacrã Euangelij historiam vestitum ductis lineis repræsentare. Prisci Græcorum pictores, sculptoresque præsignes, quos hodie nostrates artifices imitantur, censuerunt esse artis peritiam, si imagines, statuasque nudis membris efficerent, vt fibras, musculos, venarum ductus, leuorem carnis, cæteraque artis lumina ad viuum explicarent. At ipsorum opera quo magis naturæ vires æmulantur, eò acrius sua pulcritudine perstringunt oculos, & interdum ad lasciuiam inuitant, fœdisque imaginationibus exagitant mentem. Quid obscœnæ tabulæ, quid lasciuientia simulacra possint, sat erit attingere vel Danaem aureum Iouis imbrem excipientem in gremium flagitioso ab adolescente inspectam; vel Praxitelis Venerẽ in templo Gnidorum positam à libidinoso cuiusdam complexu parum tutam. Quid si ex industria inhonestæ fiant imagines? Pronus satis ad malum suapte natura est homo, non est cur turpium picturarũ fomite excitetur. Digni profectò sunt quotquot illas efficiunt, qui Iulia, Scatiniaque lege plectantur. Simulacra maiorum, atque imagines solitæ erant locari in publicum, vt acuerentur posteri ad eorum sectandas virtutes, ad mores, ad artes; quem finem si tollas otiosæ prorsus erunt, quibus & illud Satyrici Poetæ accommodari quibit

Liu. lib. 41.
Aelian. var. hist. lib.
Plin. lib 35. c. 1.
Valer. Max. lib 8. c. 11.

Stemmata quid faciunt, quid prodest Pontice longo
Sanguine censeri, pictosq; ostendere vultus
Maiorum, & stantes in curribus Æmilianos?

Iuuen. Satyr. 8.

Hinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Hinc animaduertere licet ex illa ex trita Gregorij Magni sen-tentia picturas rudibus esse pro lectione. Quod legentibus, *inquit*, scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus, quia in ipsa etiam ignorantes vident quid sequi debeant: In ipsa legunt, qui literas nesciunt. *Perniciosa igitur lectio erit præsertim adolescentibus irreligiosa pictura.*

In Epist. ad Serenum Ep. Massiliē sem.

Verum non tantum profanæ, sed etiam sacræ imagines obesse solent, nisi modestiam seruent. Proinde Græcorum laudanda religio, quibus mos fuit nulla linea, nulloque colore obducere eas partes, quæ à lumbis deorsum vergunt. Ab vmbilico sursum, *inquit Durandus*, imagines tantum pingebant, non inferna parte ad tollendam omnem minus castæ cogitationis occasionem. *Ob quam rem superioris æui religiosi pictores nunquam, aut rarò sacras imagines nudatis corporibus exprimebant. Quod si cruciamenta pœnarum, quæ Martyres in nudis membris perpessi sunt, explicare voluissent, satis erat illis, si instrumenta gloriosi certaminis secùs ipsos apponerent, quemadmodum decussatam Crucem Andreas Apostolus, Ferream cratem Laurentius, Catharina dentatas rotas, cæterique athletæ victoriæ suæ insignia præferũt.*

In Rationali Diui lib 1. cap. 3

An igitur Christus non vt passus est, nudus, sed regali cultu amictus, honestatis gratia expingitur? Non ego refragor, sed fracti corporis nuditas, vt dixi, miseriam, pijsque mentibus deuotionem, non ruborem præfert. Eam viri docti potiorem causam esse volunt, vt animaduerterent homines, Christum per ignominiam Crucis, quam Hebræi scandalum, stultitiam gentes existimabant, ad immortalem gloriam sibi gradum fecisse, præcelsumque nomen assecutum, quod esset nobis sanctum,

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

& Auernalibus monstris formidolosum, crucisque contumeliam transisse in gloriam. Decuit etiam, vt eius imago regio pingeretur schemate, qui opprobrio crucis cælorum adeptus est regnum. Christi insuper denotatur imperium ex ipsa vestimenti forma: Est enim velut quædam dalmatica prætexta cum purpura, sic dicta, quod primum in Dalmatia elegantèr contexta fuerit, qua Romani imperatores vsi sunt aliquando, nam Cōmodum hac veste indutum processisse in publicum refert Lampridius. Explicatur præterea inuictæ crucis triumphus, atque lætitia, quia solemnibus dumtaxat diebus in signum hilaritatis vti poterant Romani Diaconi, vt quondam fuit S. Syluestri Papæ lege sancitum. Vides igitur ad quantam gloriam Crucifixi Domini imago peruenerit, quadoquidem regalibus ornamentis honorari meruerit. Vis plura de Crucis honoribus? Tibi Lipsius quidquid aues erogabit. Copiosè ille ostendit Vexillum, Labarum, militum arma, regum purpuram, imperatorum radiantia gemmis diademata, patibuli salutaris exornari figura.

In vitá Commodi.

Distinct. 76. cap. de ieiunio.

Lib. 3 de Cruce c. 15. & 16.

Quare Aristoteles in libris Politicorum nunquam Romanæ Reipub. meminerit.

Caput III.

VESTIGATVRVS Aristoteles perfectam Respub. formam multas recenset in libris Politicorum, nimirum Chartaginensium, Milesiorum, Lacedæmonum Cretensium, Atheniensium, easque inter se confert, & ad trutinam vocat. Sed præter varios populos Græciæ, exteras quoque gentes commemorat, nusquam vero Romanam Rempub. Cur hoc? An quia eo temporis, quod Aristoteles degebat, nempe sub Alexandro Magno, cuius præceptor fuit, parui esset momenti, ac fermè ingloria? Non plane: Liuius namque pro amœno ab historia diuerticulo quærit Qui nam euentus Romanis Rebus, si cum Alexandro foret bellandum, futurus esset. *Vtque illius æui Romanorum valentiam ostenderet, præclaros bellorum duces recenset, cum quibus Alexandro dimicandum fuerat, si in Occidentem traijecisset. Ex his erant M. Valerius Coruinus, C. Martius Rutilius, Torquatus Manlius, duo Decij Pater, & Filius deuota patriæ capita, Papyrius Cursor, pluresque alij nominatim enumerantur insignes ante milites, quàm duces, qui eamdem indolem,*

2. lib. c. 5. 6. & 8.

De hac re fusè disputat autor in lib. 2. Elysiorũ.

Lib. 9. ann. medium.

qui-

quæ in Alexandro erat, habebant, militarique disciplina, qua fors haud Macedoni cessissent, apprimè callebant.

Ea igitur Respub. quæ tot belli duces protulerat, optimisq; legibus erat instructa, non est cur præteriri debuerit ab Aristotele: Neque illam ignorare poterat veluti à Græcia dissitam, cum extrema Italiæ ora, quæ à Locris incipit, marisque Ausonij in tres sinus recedit, olim Magna Græcia dicta Pythagoreorum Philosophorum referta, satis ei comperta fuerit. Credere quoque par est, illum Romanorum gentem fama didicisse, cum Græci non partem, sed vniuersam ferè Italiam, vt multi affirmant, occupauerint, multasque haud ignobiles Ciuitates in ea condiderint. Fauet Ouidius, qui ait

Itala nam tellus Græcia maior erat. Fastorũ 4.

Fauet etiam Athenæus, testaturque ingentem fuisse olim Græcorum hominum numerum habitantium in Italia: Quomodo igitur obscurum esse poterat Romanorum nomen apud Aristotelem? Quare Latinorum gentem pressit tam alto silentio?

Duplex esse potest rei causa. Vna est inuidentiæ ægritudo, qua laborare vidabatur Aristoteles. Qui enim ob ingrati animi labem à Platone vocatus est pullus, qui lacte satur matrem post calcibus petit, quo inuoluto sermone ingratam innuere voluit discipuli naturam, cui Philosophiæ seminibus saturato coactus est, Æliano teste, relinquere Peripatum; Facilè credam, Romanorum Rempub. quæ & obseruantia legũ, & militiæ laude seipsa in dies efficiebatur maior, ex inuidia siluisse. Altera est; quia scopus Aristotelis erat earum gentiũ ordinare Rempub. quæ ad ciuilem disciplinam capessendam essent idoneæ. Propterea ab hoc munere reiecit gentes, quæ fri- De varia lect. lib. 4. c. 9.

gidas regiones per Europam incolunt atque eas etiam, quæ per Asiam habitant. Has quidem, quia etsi arte, ingenioque præstent, animositatem non habent; illas vero, quia quamuis abundent animo, parum habent ingenij, atque iudicij, pronæque sunt ad libertatem, non ad suscipiendas leges; vt in

7. Polit. cap. 7. *Politicis fusiùs docet. Ex his concludit ea Græcorum genus, quia mediam locorum sortitum est regionem, vtrorumque participare qualitatem, atque adeo ingenio, animoque pollere, quibus instructum degere in libertate valeat, ac reipub. disciplinam optime recipere; Cæteras vero nationes explosit vt barbaras: Græcis etenim eloquentiæ, ac sapientiæ deditis quisquis alia lingua loqueretur, quàm Græca, dictus est barbarus. Ipsi quoque Latini olim dicebantur barbari, quod*

a. lib. de Diuinat. *cùm apud Ciceronem manifestè patet, qui omnes gentes partitur in Græcas, & barbaras, tùm apud Plautum in prologo Asinariæ cum ait*

Demophilus scripsit, Marcus vortit barbarè,

Demophilus nimirum comicus græcus vernacula lingua Asinariam scripsit; Marcus vero Accius Plautus vertit latinè; nam Latini Græcis erant barbari. Poctea verò ipsi quoque Romani, cum diuersas nationes suo imperio subegissent, Græcorum exemplo eos, qui aliam, quàm Græcam, aut Latinam linguam loquerentur, vocabant barbaros, propterea quod non ipsos intelligerent: Vnde qui asperè, & absona voce, crassèue loquerentur, dicti sunt barbari. Ob eam rem memoratus Plautus Næuium poetam latinum vocauit barbarum in Milite glorioso. Cuius quoque obscurum est,

Qui barbari nominẽtur legẽdus I. Biscio la Hora rũ subcesse lib. 1. cap. 21.

ac

ac peregrinum idioma, dicitur barbarus. Sic Naso se barbarum vocat apud Getas

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor vlli,
Derident stolidi verba latina Getæ.

Ouid.lib 5. de Trist. eleg.11.

Quia igitur Aristoteles Romanos existimauit barbaros, quamuis leges ab ipsis Græcis accepissent, ad Reipub. disciplinam reputauit inhabiles, eorumque Rempub. veluti languidam, atque indignam, quæ nominaretur, siluit; Quamuis ego verius credam illorum nomen, ac gloriam edacis liuoris attactu dissimulantèr præterijsse, vt suis Græcis & in sapientiæ studijs, & in ciuilis prudentia rebus omnem gloriam reseruaret.

Conferuntur inter se duo Ciceronis loca.

Caput IV.

CICERO *in somnio Scipionis Paulum Æmilium introducit P. Scipionem Africanum Minorem sic alloquentem:* Homines, *inquit*, sunt hac lege geniti, qui tuerentur illum globum, quem in hoc templo medium vides, quæ terra dicitur. *At in libris de legibus scribit, naturam edidisse hominem ad cælum contemplandum.* Cum cæteras animantes, *inquit*, abiecisset ad pastum solum hominem erexit, ad cælique quasi cognationis, domicilijque pristini conspectum excitauit. *Rem hanc elegantèr expressit Ouidius.*

1. lib. de legib.

Os homini sublime dedit, Cælumque videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

1. Metamorph.

Si homo ratione suæ figuræ ad cælum erectæ ortus est ad pristinum domicilium contemplandum, quare dicit in somnio, homines hac lege genitos esse, vt intueantur globum terræ? Verbis non sensu dissidet Cicero: Hic enim loquitur de intuitu, aspectuque mentis incorporeo, quo multa in terris admiratione digna contemplamur. Si animaduertere velimus ex terra, & aqua vnum globum constitui, in hoc Philosophiam exortam probè dixerimus. Occurrunt multigenæ animalium species contemplandæ; plantarum, herbarumque vires, metallorum,

lapi-

lapidumque virtutes, salsedo maris, eiusque reciprocus motus, fontium, fluviorumque proprietates. Quam multa meteora in aëre generantur, quæ ab hoc globo principium habent? Propinqua enim horum materia vapor est, atque exalatio, quorum alter ab aqua, ex terra altera originem ducit. Cæterarum rerum singulas proprietates huius infimæ sphæræ, quæ terra dicitur, non corporeis oculis intueri iubemur, sed aspectu mentis. At in libro de legibus de intuitu corporeo, quo mediante ad ea quæ non videntur mente rapimur, sermonem habet, vt ex ipsa figura hominis præstantiam supra cæteras animantes ostenderet.

Vel dicendum Tullium in somnio Scipionis mortales homines cum Heroibus immortalibus conferre. Ij quoniã patriam conseruarunt, auxeruntque adepti sunt immortale bonum in Cælo, æuoque sempiterno fruuntur; Illi terram communem omnium parentem intuentur, in qua velut in arena certantes virtutibus cumulati transmitterentur in Cælum. In libro vero de legibus figuram hominis erectam cum prona brutorum animalium confert, quæ ideo depresso ad terram sunt capite, vt facilius cibum ore ex humo carperent: At homo ob eum finem figuræ rectitudinem habet, vt exterorũ sensuum functiones, qui in capite maximè vigent cùm ad munera vitæ obeunda, tùm ad scientiam comparandam, cælumque contuendum præclarum Dei opificium, exequi posset. Non ergo inter cætera animantia staturam rectam obtinuit, quia corpus humanum sit ex materia cælesti conflatum; quia cum illa primarum qualitatum sit expers, penitusque impatibilis, sensuũ non esset capax: sed necessè fuit, vt humanum corpus omnibus

esset instructum, ornatumque sensibus, à quibus animæ cognitio pendet. Huius itaque inflexæ figuræ causa efficiens est spirituum, calorisque abundantia respectu propriæ molis, materia mollis, eiusque delicata temperies, ex qua compactum est humanum corpus. Habent quippe tam homo, quam bestiæ corpus ex humo formatum; sed hic ad imaginem Dei obtinuit animum, corpusque recta statura factum, quod hanc imaginem quodammodo repræsentet, significetque, atque adeo admoneatur non terrena, sed cælestia sectanda esse, vt Patres egregiè docent.

Ridet Galenus hunc cæli suspectum in homine, cum quidam piscis reperiatur, qui ab oculis, quos in capite ita sitos habet, vt etiam inuitus cælum intueatur, dictus est Vranoscopus. *Valeret obiectio, si diceremus, hominem cæteris animalibus antecellere oculis tantùm ad cælum spectantibus; sed recta figura præstare dicimus, quia ipse solus est capite eleuatus, vt videndo cælum diuinæ suæ originis recordaretur, vt obseruauit Lactantius.* Spectare, *inquit*, nos cælum Deus voluit vtique non frustra, nam & aues, & ex mutis penè omnia cælum vident; sed nobis propriè datum est cælum rigidis, ac stantibus intueri, vt religionem ibi quæramus, vt Deum, cuius sedes illa est, quem oculis non possumus, animo contemplemur. *Vranoscopus, seu callionymus præterquam quod prono corpore, vt cæteri pisces natat in aquis, intuetur cælum sed frustra, cum mente careat, quia ex illo aspectu æterna concipere valeat. Non ergo homini par est ad cælestia contuenda creato.*

Lib. 2. de origine erroris cap. 1.

Libri

Libri de Consolatione Philosophiæ Seuerini Boethij vindicantur à nota Vdeni Nisiely.

Caput V.

PERSVASVM *fuit veteribus, Æliano teste, cygnum ob cantus dulcedinem Appollini sacrum, modulatione peracta diem suum obire. Si ita est diuinum quendam cygnum dixerim fuisse sub mortem Boethium Seuerinum generis claritudine, vitæ sanctimonia, doctrinæque præstantia nulli non notum. Cum hic á Theodorico Gothorum rege Ticini teneretur in custodia, propterea quod Arianam, qua rex ille barbarus erat infectus, labem exprobasset, siue quia Romani Senatus coniurationem, qui sese in libertatem asserere volebat, non detexisset, ob idque capitalem sententiam quotidiè expectaret, non ad muliebres lacrymas confugit, non frequentia ex imo pectore edebat suspiria, non de fortunæ inconstantia, tristique fato conquestus est, sed fretus conscientia recti, cygneas voces in illo vitæ discrimine emisit: Quandoquidem, vt animi ægritudinem deliniret, aureũ libellũ de Cõsolatione Philosophię quà metro, quà prosa elegãtèr cõposuit.*

Lib. 2. de hist. Animalium cap. 32.

Vnus tamen Vdenus Nisiely criticæ professionis homo Græcis, latinisque literis benè excultus Progisnammate tertio primi libri parum accurata censura (ni fallor) dupliciter perstringit hunc librum. Primum ait Boethium ablegare Musas, easque ad se statim admittere, cum diuersis ydilijs, varijsque carminibus librum illum confecerit. Deinde subiungit, ea quæ metro dicit, satis prosa explicari potuisse, ac proinde lucubrationes, quæ metro, ac prosa incedunt, non approbat.

Prima igitur huius libri cēsura ad hunc modū se habet vernacula lingua Seuerino Boezio per sātità, e dottrina singolarissimo cōpilò vn libretto De Filosophię cōsolatione: doue la Filosofia viene a compiāgersi con esso lui delle sue infelicità; e a prima giūta scaccia via le Muse, e poi per molte, e molte riprese cōpor e diuersi Idilli. Nō par dunque, che tra loro côuēgono insieme il bādire le Muse, e il cōpor versi, de' quali sono somministratici esse stesse; tanto più che quelle non erano Muse profane, ma dolenti, e lagrimose; ne poteano esser profane, perche l'Autore non impiegò i suoi studi mai, se non in opere graui. *Fallitur Vdenus manifestè: Ideo Musas expulit á se Boethius, quia erant profanæ, quas scenicas, ac meretriculas vocat, cum ait.* Quis, *inquit*, has scenicas (*Boeth. Prosa 1.*) meretriculas ad hunc ægrum permisit accedere? quæ dolores eius modo nullis fouerent remedijs; verum dulcibus insuper alerent venenis? *Profanæ inquam, erant: Sed non omnes, quæ sacræ non sunt, dicuntur Musæ profanæ, quatenus nomen profanum accipitur pro scelerato & impio. Ignorandum ab ipso non erat nomē* profanum *in prima sui*

signifi-

significatione rem denotare non sacram, sed communem, atque vulgarem. Musæ poetis familiares in hoc sensu profanæ sũt, idest procul à fano, vt nomen significat: Cuiusmodi sunt Homeri Odyssea, atque Iliades, Virgiliana Æneis, Ouidij Metamorphosis, aliaque id genus carmina profana quidem dixero; idest à religione remota; non tamen turpia, atque obscęna, vt libri Ouidij de arte amandi, lusus Priapeiæ, cæteraque similia inhonesta carmina vtràque significatione profana sunt; nam & à religione remota sunt, & rerum, verborumque obscęnitatem habent: Has meritò scęnicas meretriculas, atque Sirenes appellat Boethius, quia suauitate cantus proliciunt, incautosque decipiunt. Quoniam hæ ausæ fuerãt ad illum inuerecundè intrare, mox increpantur ab ipsa Philosophia, ac longiùs abiguntur, sanctioresque Musæ, ei contubernales modestiæ, eximiæque verecundiæ ornamento suffultæ, libenter admittuntur. Quæ res satis patet his verbis.
Sed abite potius, *inquit*, Sirenes vsque in exitium dulces, meisque eum Musis curandum, sanandumque relinquite, *Prosa 1.*
Abigit ergo turpes Musas veluti scenicas meretriculas, & honestas, atque pudicas Philosophiæ pedissequas consolationis ergo secum retinet.

Altera oppositio erat in Seuerinum; quia res eædem, quæ metro sunt consignatæ, aptius prosa explicari potuissent; Sic enim ait Vdenus Si raddoppia l'opposizione in questo, che le medesime cose cantate in versi, poteansi seguitare in prosa senza sconuenienza niuna. *Concedamus, hoc, sed visum est Boethio Seuerino, quæ agit in eo libello partim metro, partim solutæ orationi committere, vt illa*

varietate suos lectores releuaret tedio. Pergit Vdenus. Di qui si rinterza la quistione ; perche in vn solo suggetto propiamente prosistico interuengono tante compositioni poetiche, siche ingombrano vn terzo di quelle prose ; e quel che rilieua assai, l'introduzione del libro si principia verificando : intãto che si stà sospeso che stile, e che materia sia quella. *Afferat legẽ criticus, quę vetet nullũ librũ haud incboari posse á metro, & dabo manus. Ab hoc rectè incohauit, quia oratio ligata numeris, prior est, quàm soluta, vt graues autores cõtẽdũt, ad quos lectorẽ remitto. Porrò ex ipsa inscriptione libri* De Cõsolatione Philosophiæ, *& ex primis carminibus initio operis, satis liquet quo vtatur stylo, quamue materiam agat. Ostendit se fortunæ inconstantiam flere, seque Philosophię studijs consolari velle.*

Postremo cõcludit Vdenus, cõtra artis fore præcepta ex metro, & prosa librum conficere. Quid obsecro deformitatis habent huiusmodi libri? Non ne ex illa varietate (vt dixi) fastidiosi legentes releuantur, mensq; defessa requiem capit; alacriusq; ex illa interstitione ad reliqua legenda instimulatur? Petronius Arbiter, quem ipse in hoc scriptionis genere vellicat, cùm antiquitate temporis, tùm linguæ latinæ puritate dignus est, quem non modo noster Boethius, sed multi alij, Martianus Capella, Alanus de complanctu naturæ. Ioannes Gerson Cancellarius Parisien. de Consolatione Sac. Theologiæ, ac nostro æuo Ioannes Barclaius in Argenide, alijq; imitentur; Qui modus scribendi quia delectat, atq; probatur ab eruditis viris etiam in communi Italiæ lingua receptus est.

Quoniam vero Ludouicus Casteluetrus Mutinensis, quem Vdenus allegat, in poetica Aristotelis ait, nullo antiquorum Grecorum, Latinorumque exemplo hoc scribendi genus inniti,

ego

ego breuitèr ostendam, id cęteris libris antiquitate antecellere, primumq; librum vniuersi fuisse prosa, versuque descriptum. De libro Iobi, qui fuit Mose ętate superior (Moses autem Homerum primum Græcorum scriptorem quingentis annis anteiuit) sic scribit D.Hieronymus. Iob exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, sermone pedestri finitur. *Clarius in præfatione libri Iobi* A principio itaque voluminis vsque ad verba Iob apud Hebræos prosa oratio est. Porrò à verbis Iob in quibus ait. Pereat dies in qua natus sũ & nox in qua dictũ est conceptus est homo, vsq; ad eũ locũ vbi ante finẽ voluminis scriptum est: Idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla, & cinere, exametri versus sunt dactilo, spondeoque currentes: & propter linguæ idioma crebro recipientes, & alios pedes non earundem syllabarum, sed eorundem temporum.

Eist. ad Paulinũ *Iob. c. 3.* *Iob. 43.*

Proinde, si de huiusmodi scriptionibus prosa, metroque permixtis nullum apud profanos scriptores haberemus exemplum, sat est si ex diuina obtineatur scriptura omnium scripturarũ antiquissima, ex qua omnes elegantiæ in tropis, cæterisque figuris seculi eloquentia hauxit, vt Aurelius Cassiodorus Senator fatetur his verbis Sacra, *inquit*, scriptura cæteris omnib' scripturis nõ solũ autoritate, quia diuina est; vel vtilitate, quia ad vitã ducit æternã; sed & antiquitate præeminet, & positione dicẽdi: vnde placuit mihi collectis de ipsa exẽplis ostẽdere; quia nihil huiusmodi schematũ, vel troporum valẽt prætẽdere secularis eloquẽtiæ magistri, quod nõ illa præcesserit. *Eãdẽ sententiã habet ante Cassiodorũ venerabilis Beda diuinis, humanisq; literis apprimè excultus; Hanc memoratus Cassiodorus in librũ de schematibus, & tropis transtulit.*

Lib. de Schematibus, & Tropis cap. 1. *De Schemat. scripturæ tom. 1.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

De quantitate vini, quod Christus fecit ex aqua vocatus ad nuptias,

Caput VI.

CVM ego ad mensam amici mihi pergrati aliquando discubuissem, cæterique conuiuæ dilaudassent generosum, quod nobis sugesserat, merum, incidit sermo, vt fit, in vinum, quod Christus Dominus ex aqua fecit vocatus ad nuptias in Cana Galilææ. Posito fine dapibus, cum multa de hac re vltrò, citròque dicerentur, quia ego asserui, illius vini quantitatem ad duodecim, vel quindecim nostrates cados ascendisse, visus sum apud eos incredibilem protulisse sententiam ex eorum genere, quæ paradoxa dicuntur. Reuersus domum libros reuoluere curiosè occæpi, vt præstantium virorũ autoritate sententiam meam fulcirem, quam postea ad eum ipsum, qui me prandio exceperat, amicum dedi.

Ex trium ergo notitia indaganda est veritas. Primum adnotasse præstiterit quæ vasa sint Hydriæ; Deinde in quem vsum positæ; postremò quantum vnaquæque caperet: Hydria inprimis, vt vocis ethymon notat ab ὕδωρ græcè, idest aqua dicitur. Vnde Varro hydrias aquales vocat, quam vocem latini vertere solent in vrnas, quæ hauriendis aquis destinantur. Hinc toto cælo illi aberrant, qui hydrias in nuptijs in Cana Galilææ vasa vinaria fuisse existimant, in hisque defe-

lib. 4 de lingua latina.

cisse

cisse vinum. Si ita res esset suspicari quispiam potuisset, illam vini multiplicationem per infusionem nouæ aquæ factam, vt acutè Chrysostomus, ac Teophilatus animaduerterunt. Dominus autem hydrias iussit aqua impleri, in quibus antea vinum non fuerat, vt miraculum & euidentiùs esset, & nullo modo putaretur præstigium, aut vinum aqua dilutum.

In quem vsum igitur prostrabant hydriæ? In purificationē Iudæorum ait Euangelista Ioannes. Quæ res vt exactius intelligatur obseruandum est, duplicem olim apud Hebræos purificationem fuisse, Legalem vnam, superstitiosam, seu Pharisaicam alteram: Lustrationes, purificationesque legales, quæ pro quibusdam pollutionibus, imunditijsque fiebant, præscribuntur omnes in libro Leuitici. Superstitiosæ Pharisæorum purificationes sancitæ non erant lege Mosaica, sed à Pharisæis inuentæ, qui cæteris sanctiores videri voluissent. Hæ, inquam, in creberrima lotione manuum vt plurimum actitabantur, de quibus Marcus. Pharisæi enim, & omnes Iudæi, *inquit*, nisi crebrò lauerint manus non manducant tenentes traditiones seniorum: Et à foro venientes, nisi baptizentur, non comedunt; & alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare baptismata calicum, & vrceorũ, & æramentorum, & lectorum. *Si præter purificationes legales Pharisæi, qui magis religiosi quàm cæteri existimari volebant, tot baptismata introduxerant, nempe manuum, vrceorum, lebètum, escariorum vasorum, ipsorumque tricliniorum, in quibus accumbebant, quis neget multa, & ampla vasa ad vsum aquæ pro huiuscemodi lustrationibus domi habere oportuisse? Proinde nemo mirabitur, si in nuptiali conuiuio,*

Cap. 1. *Cap. 15.* *Cap. 7.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

uiuio, quò præter affines, etiam amici cõueniũt, sex starẽt hydriæ pro enarratis purificationibus. Nec ambigo spõsũ, eiusq; affines pios, ac religiosos fuisse, Pharisæorumq; traditionũ obseruantissimos, quos Christus sua amabili virgineæ matris, discipulorumque præsentia adeo dignantèr honorauit.

Postremò hydriarũ capacitas vestiganda est, ex qua disceptationis ratio pendet. Capientes singulæ *(ait Ioannes)* metretas binas, vel ternas *Duplicẽ sensũ habent hæc verba. Primus est Thomæ Caietani ac Francisci Toleti, vt quædam ex hydrijs binas, quædam vero ternas mẽsuras caperẽt: Alter est, vt indefinitè loquatur Ioannes, cui nimirũ nõ erat inquirendi negotiũ an binas, vel ternas metretas adamussim caperent; at ipse ex vasorũ amplitudine cõiectauit nec minus quâm binas, nec plus, quam ternas metretas capere potuisse; ideoq; particulam, Vel, quæ disiunctionẽ significat, consultè posuit, vt Haymo* Episcopus *Halberstatensis exponit. Vtcunq; accipiatur, adhuc maximam copiam aquæ in vinũ cõuersam cõtẽdo, idq; cõpertũ erit, si prius metretæ capacitatem exploratam habebimus.*

Attica, seu Græca metreta (non loquor de externa scilicet Syra) secundum Epiphanium, Iosephum Iudæum, Budæum, omnesque recentiores duodecim continet congios, quod mensuræ genus & apud Romanos in vsu fuerat. Le*go namque* Lib. 24. cap. 22. *in Plinio Nouellum Torquatum Mediolanensem Proconsulatus, Præturaque honoribus perfunctum appellatũ fuisse* Tricongium, *propterea quod bibacissimus homo, spectante Tiberio Cæsare miraculi gratia vno haustu tres vini congios persiccauerat. Ob eamdem rem* Xeno*cratem Rhodium Metretem dictum ab hauriendis metretis reperio in Cælio Rhodigino.*

Por-

Porrò metreta, batus, & cadus æquales mensuræ censentur. Quoniam verò dixi Græcam metretam duodecim congios capere, sciendum est congium quartam esse partem vrnæ. Vrna quia capit quatuor congios, est amphoræ dimidium; vnde amphora capit congios octo, hoc est 40. sextarios, & alio nomine dicitur quadrantal. Vrna vero constat quatuor congijs, congiumque sex continet sextarios, & à sexta, quam continet, congij parte sextarius dicitur, eratque magni instar scyphi, qui pendebat in quibusdam prouincijs quindecim vncias, in alijs vigintiquatuor, in nonnullis pauciores, vt videre licet in libro de sacris mensuris, ac ponderibus apud Ludouicum ab Alcazar: Hebraicus tamen sextarius, vt fert communior opinio vncias viginti pendebat. Propo- sit. 14.

Atqui ne veterum in mensurarum rimanda ratione suboriatur confusio, metreta Attica, qua vtebantur Hebræi scyphos magnos, seu sextarios septuagintaduos continet: Cumque sextarius vncias viginti pendeat, continebit metreta vncias MCCCCXL. ex quibus resultant libræ CXX. Hydriæ igitur capientes binas metretas continebunt sextarios CXLIIII. vel vncias 2880. quæ dant libras 240. Tantumque pendent duo nostrates cadi, Romanum excipio, qui pendet libras 170. Quare sex hydriæ capientes binas metretas (parem enim esse diximus metretam, & cadum) duodecim nostros cados efficient. At vero si ex Caietani, Toletique sententia aliæ binas, aliæ ternas metretas capiebant, illa vini multiplicatio quindecim cados conficiet. Sin autem hydriæ binas metretas Syras capiebant, longe maior existimanda est vini copia, Syra quippe metreta, vt Georgius Agricola de externis men- Lib. 1.

 suris,

suris, alijque dicunt, centum viginti sextarios Italicos capit, licet nonnulli asserant 118. ex qua mensura vncias 2400. habebimus, quæ dabunt libras 200. ac multiplicatæ per sex dabunt libras 1200. ex quibus tribuendo cuilibet cado libras 120. multiplicabunt viginti nostrates cados. Iudæa est pars Syriæ, Canaque Galileæ, vbi Christus vini miraculum edit, est inter superiorem, inferioremque Galileam in finibus Phæniciæ, ibique degebant multi ex gentibus: vnde improbabile non est eo loci Hebræos Syrorum aliquando metretis vti. Prior tamen sententia de metretis Atticis conficientibus duodecim, vel quindecim nostrates cados verisimilior habetur. Tanta denique fuit illa vini multiplicatio, vt ex quorundam sententia sexcenti viri moderati potus inebriari potuissent: Sic enim voluit benignissimus Dominus & rubori, & inopiæ sponsi succurrere; vt etiam post aliquot dies superesset vinum in testimonium peracti miraculi.

Corneli. Sanseni & Ioãn. Maldo in 1. cap. Ioann.

Ex his, quæ hactenus dixi quisque facile colligere poterit, adulterinas hydrias eas esse, quæ alicubi commostrantur pro veris hydrijs, quæ erant in nuptijs: quas Christus dignatus est. De his sic Cornelius Iansenius. Vnde etiam intelligimus, *inquit*, quam largum fuerit Domini beneficium, & suppofititias esse quasdam amphoras portatiles, quæ in locis quibusdam tanquam ex his sex hydrijs ostenduntur, quæ absunt à mensura vnius metretæ, aut cadi. *Hic paulo post ex eo probat, has hydrias non esse vulgares amphoras, vt quidam minus prudentèr existimant, sed vasa superiori parte ampla, atque patentia, quia non iubet Dominus*

In concordia Euangelica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

nus liquorem effundi, sed hauriri. Haurite, inquit, & ferte architriclino. *Qui fieri potest, vt ex vasculis oris angusti, vt sunt spuriæ hydriæ, liquor hauriri valeat? Profectò effundetur, non haurietur. Quæ omnia ad insinuandam vini largitatem concurrunt, quam negare non possumus, nisi contumaces esse velimus. Vini copia comitem habuit bonitatem, atque excellentiam: Optimum inter omnes species vini appellat Chrysostomus, & meritò, quia Dominus in miraculis cum gradu gratiæ molitur etiam, quod optimum in natura.*

Rectè ne faciant, qui alienos libros in Epitomen contrahunt.

Caput VII.

PRÆBVIT *nobis dubitandi occasionem Ioannes Leunclauius, qui in præfatione Dionis Cocceiani Romanarum rerum historici amissos libros deplorans, culpam reijcit in Ioannem Xiphilinum Patriarcam Constantinopolitanũ, propterea quod posteriores viginti libros Dionianæ historiæ in Epitomen contraxerit. Cum ergo & qui adhuc desiderantur, & qui superstites sunt, libros recenset, hæc ait:* Restant, *inquit*, à sexagesimo viginti posteriores ad octogesimum, quorum amissionem præpostero Xiphilini consilio, vel ausu potius temerario debemus, qui dum suas obtrusit imperitis eclogas occasionem præbuit, vt integri Dionis libri negligerentur. *Addit præterea eamdem iacturam fecisse Polybij, Trogi Pompeij, ac Liuij commentarios ob Iustini, Flori, aliorumque Epitomes. Sentit cum Leunclauio egregius scriptor Cardinalis Baronius in Notis ad Martyrologium Romanum, vbi agens de Æra numeri nota hæc ait* A fonte hæc potius requiras, quàm ex epitome Xiphilini; qui non sine veritatis dispendio Dionem in Compendium contraxit. *Idem repetit in Annalibus Ecclesiasticis his verbis.* Hic autem ille est, qui Dionem Cassium

Die 22. mens. Octobris

Anno 1066. Not. 10.

Roma-

Romanarum rerum antiquum mobilissimum scriptorem in compendium decurtauit, cuius magno damno excidit ipse integer commentarius, epitome dumtaxat vsui relicta.

Si vero, quæ Xiphilinũ impulerit ad coarctandam Epitòmatibus longam Dionis historiam probè notetur causa, constabit, eum neque præpostero consilio, neque temerario ausu huiuscemodi suscepisse laborem, atque adeo non eius culpa integra commentaria excidisse. Cum ille vidisset hanc historiam ob eius fortasse prolixitatem negligi, resecandam putauit, vt breuitas nos ad legendum alliceret. Veruntamen priores trigintaquatuor libros, qui antiquiora Romanæ reipub. tempora cum adhuc esset libera, complectuntur, in compendium non reduxit, sed tantum viginti posteriores, quibus res gestæ à Põpeio magno vsque ad Alexandrum Seuerum Mamææ filium consignantur. Cur hoc inquies? Quia Dion superiora tempora paucis perstrinxit vti testantur (*ait* Leunclauius) veteres, qui libros eius priores legerant. *Cum ille Seueri principis iussu, cui etiam, in libro de somnijs, ac prodigijs auguratus est principatum, historiam scripserit, vt in libro sexagesimo manifestè fatetur; par erat, vt ad gratiam principis exactiùs literis consignaret, quæ illis temporibus gerebantur. Ob id Xiphilinus tanquam prolixiores amputandos censuit, non autẽ priores trigintaquatuor libros, qui nihilominus perierunt: Non ergo in illum reijcienda est culpa, sed in legẽtium ignauiam, atq; socordiam, vel tẽporis iniuriam. Modestior sanè est Nicolaus Perottus, qui in Procemio Polybianæ historiæ ad Nicolaũ V. Pont. Max. dũ ex quadraginta libris quinque*

dum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

dumtaxat supeesse lamentatur, non in Epitomes conditorē, culpam refundit, sed id vitio temporis accidisse scribit, vel in principes eius seculi, qui nimio luxu sese otio, torporique dediderunt bonarum literarum dispendio. Qui nam mihi causam attulerit, quare vigintisex libri, qui C. Cæsaris Augusti, Tiberij, Caligulæ, & Claudij tempora continent maiori ax parte superstites sint? An quia coacti non sunt in Xiphilinā Epithomen? Sed neque etiam priores illi trigintaquatuor, & tamen (vt dixi) omninò perierunt. Docti, atque elegantes libri Ciceronis de Repub., vt ex vno fragmento sexti libri Somnium Scipionis complectentis facile perspici potest, iacturam fecere; eamdem vidimus in libris Annalium Cornelij Taciti, cum ex triginta viginti, & vnum habeamus. In Q. Curtio primus, & secundus liber de rebus gestis Alexandri desideratur. Quis tamen vel Ciceronem, vel Tacitum, vel Curtium in Epitomen contraxit? Nullus omninò quod sciam. Mitto cùm veterum Græcorum, tùm Latinorum monumenta, quæ periere, vt copiosè dixi in tertio libro meorum Elysiorum; quorum amissio in Epitomatum scriptores refundi non potest.

At enim quod breue id genus scriptionis aliquid emolumenti conferat, ex eo fit planum, quia cum mortalium vita comparatione artis adipiscendæ admodum breuis esse videatur, ac per momenta temporis decurrat ad finem, neque satis sit ad legendum solas inscriptiones penè innumerabilium librorum; propterea opere pretium fuerit contracto scribendi genere literarum monumenta posteritati tradere. Quamobrem Hipocrates in tradendis præceptis artis medicæ vsus est Aphorismis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

idest selectis, ratisque sententijs, illamque extritam præfationem præmisit Vita breuis, ars longa. *Quia nimirum artis magnitudo vitæ nostræ breuitatem superat, exactè, ac breuitèr explicari debet. Quam poeta Lyricus consulit præceptoribus breuitatē, & scriptoribus insinuare voluisse crediderim.*

Quicquid præcipias esto breuis, vt citò dicta
Percipiant animi dociles, teneantque fideles. *Horat. de Arte Poetica ann. finem.*

Sed neque contra nos facit Baronij in Xiphilinum animaduersio. Quæ enim in locis paulo ante memoratis scripsit, ex aliorum, non ex propria dixisse sententia ex hoc liquet, quia cum Henricus Spondanus vir eruditus, ac pius Annales Ecclesiasticos ipsius magni Baronij in Epitomen contraxisset, eosque in lucem dare minime auderet, ne rem forte ingratam suo auctori facere videretur, ab ipsomet per epistolam transmissam in Galliam admonitus est, immò & excitatus, vt absolutas Epitomes in commune bonum publicaret. Non ergo est cur Leunclauius dictis amarulentis eos perstringat, qui ingentia volumina in compendium contrahunt, quandoquidem vidimus nostro æuo Iacobum Sallianum nauum historicum suos Annales Ecclesiasticos Veteris Testamenti quàm accuratè digestos, postmodum vt publicæ vtilitati consuleret, non alieno, sed renouato suo labore in Epitomen retulisse. Quid multis? Nonne auctor 2. lib. Machabæorum partem quandam diuinæ scripturæ se breuiasse dicit, quæ ad eosdem Machabæos spectat? Ab Iasone, *inquit*, Cyrenæo quinque libris cōpræhensa tentauimus nos vno volumine breuiare. *Idque se fecisse dicit*, vt legentibus vtilitas conferatur. *2. Machab. 2.*

Pru-

Prudentèr ne Alexander Macedo, deuicto Dario, habitum, stolamque Persicam sumpserit.

Caput VIII.

POSTQVAM Magnus Alexander, superato Dario, opulentissimo Persarum regno potitus est, habitum, stolamque Persicam, ac peregrinos mores induit, seque adorari passus est more Persarum regum: Id prudentèr ne fecerit scitu dignum videtur. Stat pro Alexendro Alexander Tassonus Mutinensis vir subacti, ac festini ingenij, qui in libro lepidarum rerum, variarumque quæstionum Italico libro 8. cap. 16. *sermone edito hoc factum commendat, atque ita concludit* Siche Alessandro con vna sol veste veniua ad affezionarsi gli animi de' Persiani, mostrando di voler trattare con essi come rè naturale, e non come nemico, e struggitor di quel regno. *Laudat præterea, quod more Persarum regum adorari voluerit, Romanosque principes affert ad exemplum, qui more exterarum nationum peregrinam vestem aliquando sumpsere, Herodianumque citat, qui de Antonino* libro 4. *Caracalla hæc ait:* Sæpè etiam Romano cultu deposito vestem Germanicam induebat, &c.

Vt autem quod ego sentio liberalitèr proferam, id primum submoneo, non planè prudentis esse principis conflare sibi odiũ populi naturalitèr subiecti, cuius fidem á multo æuo perspectã habeat.

habeat, vt amorem, ac beneuolentiam deuictæ bello gentis ſibi conciliet. Tale quiddam fecit Alexander, qui poſtquam Perſicam ſtolam, cauſiamque accepit, ſuoſq; iacere humi ſeſe venerabundos paſſus eſt, oppidò quàm odioſus factus eſt Macedonibus. Hinc multas inſidias, multaſque coniurationes moliti ſunt in caput regis Macedonum principes, quibus eius ſuperbia erat inuiſa. Nec Perſis poterat eſſe gratus, qui vita, imperioque ſpoliauerat Darium ipſorum naturalem principem, cuius regiam totius orientis, ac præclaram vrbem Perſepolim vnius temulenti ſcorti ſuaſione & ipſe comeſſabundus igne deleuerat. Benè res eſſet omnibus victis, ſi illos victor veſtis mutatione adeo deliniret, vt congerentur habere ipſum tanquam proprium regem. Captiui, vt contineantur in officio, muneribus, ac libertate, non veſte ſunt demerendi. Quod habitus, morumque mutatio ad inſolentiam, ſuaſque cupiditates, explendas tenderet ex Q. Curtio accipe. Patrios mores, diſciplinamque Macedonum regum ſalubritèr temperatam, & ciuilem habitum velut leuiora magnitudine ſua ducens, Perſicæ regiæ per Deorum potentiæ faſtigium emulabatur. *Plutarchus reliquit ſub dubio, an huiuſcemodi veſtis mutatio ex ſuperbia proceſſerit, an vero, vt ſe barbarorum moribus accomodaret.* Cum in otio ageret primùm veſtem barbaricam ſumpſit, incertum, vt accomodaret ſe incolarum moribus. *Præterea Liuius, quem Taſſonus perſtringit,* Referre, *ait*, in tanto principe piget ſuperbam mutationem veſtis, deſideratasque humi iacentium adulationes.

Cauſia eſt Regiũ tegmen capitis apud Perſas, atq; Macedones.

lib. 6.

Porrò nihil ad me Antonini Caracallæ Romani principis exemplum, quod ex Herodiano in confirmationem suæ sententiæ Tassonus affert. Pudet conferre cum Alexandro truculentum imperatorem, qui vt solus regnaret Getam fratrem imperij collegam, cui toties veneno insidiatus fuerat, in cubiculum ipsius irrumpens, in sinu matris nihil tale expectantem multo vndanti sanguine interemit, omnesque eius domesticos sustulit siue ex plebe, siue Senatorij ordinis essent, necnon innocentium paruulorum ætatem vt sæua fera,

Vtque rapax stimulata fame, cupidusque cruoris
In custoditum captat ouile lupus

crudelitèr inuasit, ac tandem in quoscunque deseuijt, qui opibus abundarent, quas postea diriperet. His actis, *iuquit Herodianus,* stimulante malorum facinorum conscientia, vitamque perosus vrbanam, statuit Roma secedere. *Habitum, moresque nationum, ad quas se conferret, callidè imitabatur, vt concepta populari gratia, latens in pectore venenum suo tempore effunderet.* Hæc enim omnia, *inquit,* per simulationem faciebat, vt vniuersam illorum *(nempè Alexandrinorum, quibus erat infensus)* multitudinem contrucidaret.

Quanti Romani habitus maiestas à probis imperatoribus æstimaretur, Cæsar Augustus calculum ponit, qui vehementèr indignabatur, siquem Romanorum peregrina veste indutum fors vidisset. Visa quondam *(ait Tranquillus)* pro concione pullatorum turba indignabundus, & clamitās, en ait

Sueton. Tranquil. in August.

Romanos rerum dominos, gentemque togatam?

Virgil. Aen. 1.

Castri-

Castritius quoque rhetor præceptor Gellij summa vir auctoritate, cum quosdam suos discipulos senatores die feriato tunicis, lacernisque indutos aspexisset Equidem, *inquit*, maluissem vos togatos esse. *Tantum abest, vt Romani principes exterarum nationum vestitu vti voluissent, vt alijs gentibus ius togæ pro magno munere, ac Ciuitate donarent. Proinde illa Italiæ pars, quæ à Rubicone fluuio Placentiam vsq; porrigitur Gallia Togata olim dicta est, quod posito barbaro vestimento, Romana Toga vteretur, vt Dion affirmat, cum de partibus Galliæ loquitur* Vocabatur, *inquit*, horum altera Gallia Togata, quod reliquis videretur esse pacatior, quodq; iam tum Romanorum vestitum Vrbanum vsurparet. Aul. Gell. lib. 13. noct. Att. c. 20. lib. 46.

Atqui non in veste tantum, sed etiam in linguæ latinæ obseruantia imperij maiestatem tuebantur Romani. Illud quoque, *ait Valerius*, magna cum perseuerantia custodiebant, ne Græcis vnquam, nisi Latinæ responsa darent. Quin etiam ipsa linguæ volubilitate, qua plurimum valent excussa, per interpretationem loqui cogebant; non in vrbe tantum nostra, sed etiam in Græcia, & Asia. *Causam vero afferens, quare Romani principes, prouinciarumque Consules, quamuis græcam linguam optimè callerent, atque essent sapientia prediti, Latij sermone vti voluissent, mox addit*, Nec illis deerant studia doctrinæ, sed nulla non in re pallium togæ subiici debere arbitrabantur. *Ex his leuitatis, aut superbiæ conuinci potest Alexander; Nam præterquàm quod regiam maiestatem tutatus non est cum victorum habitum sumpsit, se victum quodammodo declarauit,* lib. 2. c. 2. Vbi sup.

quod his verbis Curtius indicat, Domos quasi in captiuo habitu reuersuros pudere iam sui regem, victis quam victoribus similiorem, ex Macedoniæ imperatore Darij satrapen factum.

Quod vero ad mentitam diuinitatem spectat culpandus sanè videtur Alexander, quandoquidem etiam Macedonas genua sibi ponere, seque venerari vt Deum, totque nobiles Macedonas, veteresque Philippi milites, quorum virtute Persas subegerat pares captiuis quodammodo facere voluisset. Iacere, *inquit Curtius*, humi venerabundos ipsum, paulatimque seruilibus ministerijs tot victores gentium imbuere, & captiuis pares facere expetebat. *Exprobrauit quoque non semel huiuscemodi arrogantiam Calistenes philosophus ipsius Alexandri sub Aristotele condiscipulus, quem in Asiam accersiuerat, vt res suas historiæ demandaret; quem postea cum ex pilosophiæ libertate Alexandrum adorandum non esse palam dictitaret, tanquam molitæ coniurationis conscium iniustè interemit, cum prius ob eamdem rem multos Macedonum nobiles miserè perdidisset. Neque ignorabat Alexander ex hac morum insolentia cùm amicorum principes, tùm omnem exercitum grauitèr offendi. Vnde conceptum suorum odium duplici remedio depellere conabatur, vt patet ex Curtio.*
lib. 6. *Primum liberalitate, donisque gratiam recuperare tentabat; Deinde otium nouo bello interpellandum curauit. Manifestum ergo fit ex his, quæ diximus satis imprudentèr omnem illam metamorphosim præstitisse.*

Plura de Eunuchis, eorumque munijs, an scilicet sit nomen dignitatis, ac præfecturæ.

Caput IX.

CVm sit vsque solers, studiosaque natura in omni suo molimine; longè solertior, studiosiorque videtur in propaganda viuentium specie. Ob id herbis, ac plantis, cæterisque animantibus, maximè vero hominibus semina, easque partes elargita est, quibus ad specierum perpetuitatem aspirare posset. Inuenti tamen sunt siue ipsius naturæ, siue humani generis hostes, qui eas partes in maribus dissecant, atque euellunt, quæ ad speciei propagationem necessariò concurrunt. Vnde illi, quibus hæc auelluntur Spadones à Græco verbo σπάω quod est auellere nuncupantur: Et ab officio Eunuchi nempe ab εὐνῆ quod est cubile, & ἔχω custodio; quia id hominum genus regij cubilis destinabatur custodiæ, regumque vxores, concubinasque gynecæis excubans seruabat, quod tanquam exectum contra illarum integritatem quicquam moliri nequisset. Sic Demodocus Clytermnestræ, Phemius eius frater Penelopes Tyreus vxoris Darij, Possidius Messalinæ vxoris Tiberij Eunuchi cubicularij fuerunt.

Apud barbaros teste Herodoto, ac Tacito in pretio magis erant eunuchi quàm integri summæ fidelitatis gratia, vltròque potestatem habuere; in Perside eos regnasse scribit Plinius. *Annal. lib. 6.* *lib. 13. cap. 4.*

Sum-

Summam auctoritatem & apud Romanos imperatores obtinuisse legimus. Sub Constantio magni Constantini filio Ariana labe infecto imperatoriam aulam implebat spadonum turba, ac penès Eusebium eunuchum Imperatorij cubiculi præfectum summa fuerat auctoritas. Eutropius infimæ sortis homo, perditisque moribus tanta præditus erat potentia imperante Arcadio, vt pro arbitrio imperij moderaretur habenas, eique aureæ statuæ passim collocarentur per vrbem: Cumque ex cubiculi præfecto ad Consulatum euectus esset, quia erat exectus, habitus est pro monstro, vt lepidè cecinit Claudianus, qui in eum sic lusit

Omnia cesserunt Eunucho Consule monstra,
Heu terræ, cælique pudor, trabeata per vrbem
Ostentatur anus, titulumque effœminat anni.

Claudianus in Eutrop. lib. 1. initio.

Huius fortè exemplo ad Consulatum quoque euectus est Flauius Antiochus Patritius ex eunucho, quem postea Theodosius II. iunior in ordinem redegit, ex consule clericum factum. Narsetem eunuchum spectatæ virtutis, ac fortitudinis ducem missum in Italiam à Iustiniano imperatore aduersus Gothos, eorumque regem, Totilam occidisse, vniuersumq; exercitum trucidasse, narrat Procopius: Mirabile sanè est semiuirum tot de hostibus retulisse victorias. Quæ recensui, vt ostenderem apud nonnullos imperatores eunuchos fuisse in pretio, quibus præfecturas, publicaque imperij munia committere non dubitarent.

lib. 3. de bello Gothico.

Apud priscos vero Romanos eunuchi tamquam execrabiles repellebantur: nam Valerius Max. scribit Genuntium Cybeles sacerdotem, qui sibi restitui bona Neuiani per tabulas te-

stamenti

stamenti accepta petierat, prætoria iurisditione fuisse abrogatum decreto Mamerci Consulis, quod diceret neque virum, neque mulierem esse, qui sibi spontè genitalia amputasset; atque adeo Senatus decreto prouisum esse, ne magistratuum tribunalia turpi præsentia, fractaque voce sub specie petiti iuris pollueret. Habeo ex Lampridio Magnum Constantinum lege cauisse, ne magistratus, præfecturasque gererent eunuchi. Turbam Palatinorum eunuchorum, quæ sub Costantio, vt dixi, excreuerat, vehementèr exagitauit Iulianus, eosque à præfecturis amouit: Inter Patritios militare probibuit Theodosius Iunior. In lege Mosis in Hebræorum rempub. non admittebantur. Non intrabit, *inquit*, Eunuchus attritis, vel amputatis testiculis, & abscisso veretro Ecclesiam Domini. *Non quidem à templo hoc loco arcentur, quod videretur alienum à Dei bonitate, sed à societate politica Iudæorum, qui cum ius ciuile non habuissent, priuilegijs vtique Israelitarum frui minime potuissent. In lege gratiæ ab Ecclesiasticis ministrijs olim repellebantur.* Deuter. 23. In Conc. Niceno can. 1. & can. Apost.

Quid multis? Qui eunucuus esset per ludibrum nihil, aut neuter dicebatur, quod neque vir, neque fœmina esset. Vnde Ermotimus ille, qui Xersi Persarum regi fuit pergratus, cum in Panionium Chium questum ex spadonibus facientem, à quo exectus fuerat, vellet animaduertere, ita dixit. Quid aut ipse ego, aut meorum quispiam vel tibi, vel tuorum cuipiam mali feci, quod ex viro me neutrum reddidisti? *Hinc lusit Ouidius* Herodot lib. 8.

Hei mihi quod Dominā nec vir, nec fœmina seruas. libro 2. Amor. Elegia 3

Alexander vero Cæsar spadones esse dicebat tertium hominum

genus

genus nec videndum, nec habendum in vsu à viris, sed vix á nobilibus fœminis, vt Cælius Rhodiginus refert.

lib. 19. cap. 12.

Persæ denique, ac subinde Romani postquam superatis nationibus terræ, se otio, luxuriæque portentosæ dedidere, execabant pueros, qui essent egregia forma, vt diutulè venustatis florem seruantes, haberentur pro scorto. Hinc Bagòas primũ Darium, deinde Alexandrum Macedonem, Aristonicus Ptolemæum, Sporus Neronem, Earinus Titum, alij alios obsequio corporis sibi deuinxere. Satyricæ acerbitatis aculeo Romanos perstrinxit Arbiter cum ait.

Petro: in Satyrico 79.

Heu pudet effari, perituraque prodere fata
Persarum ritu male pubescentibus annis
Subripuere viros, exectaque viscera ferro
In Venerem fregere, atque, vt fuga mobilis æui
Circumscripta mora properantes differat annos
Quærit se natura, nec inuenit.

lib. 2. epistolarum ad Donatũ.

Hoc ipsum S. Cyprianus deplorat. Videte, *inquit*, contra fœdus, iusque nascendi patientiam incestæ turpitudinis elaboratam. Euirantur mares: omnis honos, & vigor sexus euirati corporis dedecore emollitur. plusq; illic placet quisquis magis virum in fœminam fregerit.

Effrænis eò processit libido, vt ipsę quoque mulieres Eunuchæ fierent, atque adeo senectus hac arte tardiori gradu irreperet; Adramytem Lydorum regem ferunt primum omnium excidisse fœminas, quibus vteretur eunuchorum loco. Quia igitur apud gentes olim in turpem vsum præposteræ libidinis erant eunuchi, factum est, vt despectum esset eorum hominum genus, ac nomen.

Sacri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Sacri tamen scriptores constantèr affirmant eunuchi vocem latiùs se extendere, vt illos nimirum significet, qui in aula principum familiaritèr morantur, cuiusmodi sunt ephebi, vel honorarij pueri, alijque atrienses ad exercendum familiare mandatum destinati: Hinc illorum præfectum vocabant præfectum eunuchorum, quia putant hoc nomen interdum esse honestum, atque honoris in diuinis literis, vt Danielem prophetam, eiusque coeuos socios Ananiam, Misaelem, atque Azariam vindicarent, quos multi non obscuri nominis scriptores eunuchos fuisse existimant. Obuiæ sunt rationes, quæ sententiam hanc probabilem faciant.

Primum sacra docet historia Danielem, ac socios tertio anno Ioachimi regis Iudæ captos à rege Nabucdonosore, Babiloneq; adductos, qui cum essent liberali forma, & egregiæ indolis ex semine scilicet regio nati, Asphenez eunuchorum principi traditi sunt custodiæ, vt alerentur cibo regio, Chaldæorumq; sapientiam addiscerent, ac post trium annorum tyrocinium starent in conspectu regis tanquam honorarij pueri. Danielis cap. 1. *Deinde vult Sanctus Ephiphanius Danielem planè puerum adductum in captiuitatem:* In vita Danielis *Trimum facit Iacobus Sallianus, qui in illa ætatula euirari facilè potuit.* Salia. anno 1426 nu. 22. *Postremò in his pueris Isaiæ prophætæ vaticinium adimpletum videtur Ezechiam regem sic alloquentis.* De filijs tuis, *inquit,* qui exibunt de te, quos generis tollẽt, & erũt eunuchi in palatio Regis Babylonis. *In quẽ locũ Hieronymus refert, Hebræos arbitratos esse Danielem, eiusque socios fuisse eunuchos. Quæ prophætia nõ ad filios Ezechiæ, sed ad posteros eius de sãguine regio cõmodè refertur.* Isaiæ 39 & 4. Regum cap. 20. *Procul tamẽ sit ab humana mẽte, vt sanctissimi pueri turpi regis obsequio inseruirẽt, qui ne regio quidẽ cibo animã polluerũt.*

In Synopsi. *Controuersiam hanc eo modo dirimit, Sanctus Dorotheus dicens, Danielem fuisse virum castum, qui propter virginalem dotem Iudæis videretur spado. In quo genere Christus eos collocat, qui cælibem vitam agunt, cum propter regnum cælorum castimoniæ virtute eunuchi videantur. Illorum ego interpretationem, qui pro aulicis eunuchorum nomen in diuinis literis accipiunt, vtique veneror; sed præterquam quod nullus humanæ eruditionis scriptor (quod sciam) hanc differentiam nominis ponit, valdè ambiguum erit in sacra pagina quando de veris, aut voce tantum eunuchis loquatur. Præterea si hæc nominis differentia facilè concedatur, dubitare quis poterit de Eutropio, Narsetæ, Protho, atq; Iacintho Eunuchis beatæ Eugeniæ Præfecti filiæ cubicularijs, alijsque superius memoratis. Laudandum profectò illorum studium; qui horum adolescentium existimationi (si qua decoris læsio sit euirari non spontè) conantur prospicere, sed ego in re adeo ancipiti, num illi execti, an integri fuerint, problema esse censeo.*

Habent quo suam sententiam tueantur illi, qui asserunt in sacra Bibliorum lectione interdũ aulicos vocari eunuchos: Fauent inquam illa verba: Gen. 37. Madianitæ vendiderunt Ioseph in Ægypto Putiphari eunucho, Pharaoni magistro militum. *Versio Tigurina Putipharem non vocat eunuchum, sed cubicularium, quæ vox virum nobilem regi familiarem significat. Porrò si hic vxorem habebat, quæ ipsum eleganti forma præditum, quem deperibat Iosephum, solicitauit ad stuprum, eique postea, iubente Pharaone, Asenetham filiam dedit in vxorem, profectò exectus non erat. Verum enim verò, paucis scriptoribus dẽptis, hic Putiphar, qui filiã suam Iose*

pho

pho nuptui dedit, longe diuersus est ab illo Putiphare emptore Iosephi, qui perfidæ, atque impudicæ mulieris filiam in vxorem ægrè tulisset: Adhæc; nonnullam nominis differentiam in literis Hebraicæ linguæ peritiores notarũt: Hic erat Sacerdos: Ille militiæ princeps: Hic Heliopoli; Ille Memphi degebat. Hanc diuersitatẽ innuere videtur scriptura diuina, quæ ait de Pharaone Deditq; illi vxorem Aseneth filiã Putipharis sacerdotis Heliopoleos. *Mitto fabulam, quam more suo fingunt Hebræi, illum nempè Putipharẽ emptorem Iosephi redditum fuisse diuinitùs frigidum, quia pulcherrimo, quẽ à Madianitis emerat, adolesentulo, abuti voluisset, ac propterea factũ sacerdotem Heliopoleos, vbi soli eunuchi præesse poterant.* Gen. 41.

Nihilominus deduci non potest, Putipharem, á quo emptus est Iosephus, euiratũ minimè fuisse, eo quod vxorẽ haberet; quia apud gentes, quales erant Ægyptij, qui probro non ducebant cum sororibus nubere, vt affirmant historici, etiam eunuchos explendæ libidinis gratia ducere consueße vxorem. Ad hoc turpe, sterileque connubium respexisse videtur Martialis, qui agens de lege Domitiani imperatoris, qua cauit, ne quisquam intra fines Romani imperij euiraret pueros, licet ipse in illos esset effusæ libidinis, prompsit hos versus

Nec spado iam, nec mœchus erat te præside quisquã;
At prius; ò mores, & spado mœchus erat. lib. 1. cap. 12.

Notum quoque ex Rhodigino, Phauorinum philosophum, cuius Gellius sæpius honorificè meminit, quamuis eunuchus esset viri consularis vxorem adulterasse. Proinde mirandum non est, si hac tempestate ob incontinentiam Veneris, gulæque illecebras etiam eunuchi interdum fiant podagrici, quod fortas- De Eunuchorũ libidine M. Ant. lib. 10 var. lect. cap. 11.

sè non erat Hippocratis æuo, aliòquin non ipse dixisset Eunuchi podagra non laborant. *Nec ego amplius laboro pro Eunuchorum notitia. Sat dixi pro utraque nominis significatione. Cuique integrum est quod sibi collibuerit amplecti. Hodie pueri execantur causa tantum delicatæ vocis seruandæ in musicis concentibus auditu pergratæ.*

lege 4.2. ff. ad legẽ Cornel. à de Sicarijs.

Ad extremum illud tantum moneo huiuscemodi spadones, qui gynecæis concubinarum regum excubabant, vel turpi obsequio corporis ijsdem inseruiebant Bagòas fuisse appellatos ex sententia Plinij: fortè sic dicti fuerunt ab illo Bagòe, quem in delitijs habuit Alexander rex Macedonum. Est ergo Bagòas commune nomen Eunuchorum, non proprium. Quo nomine vocat Ouidius custodem puellæ, quam deperibat cum ait

lib. 13. c. 4.

Quem penès est Dominam seruandi cura Bagòe

lib. 2. Amorum Elegia 2.

In sacris quoq; literis reperitur hoc nomen; nam in historia Iudithæ vbi legimus Tunc introiuit Vagao ad Iudith *in textu Græco* Βαγώας *legitur, vt dixi aliâs in Collectaneis Biblicarum rerum.*

cap. 12.

Sententia Lactantij Firmiani de somnio defensa.

Caput X.

Somnium propter somnum à natura concessum asserere videtur Lactantius Rhetor Crispi Cæsaris magister, qui in libro de Opificio Dei statuens discrimen inter Animam, &

Ani-

Animum post nonnullas recensitas differentias ait, animam morte; animum vero somno sopiri, rerumque falsarum, scilicet somniorum contemplatione falli: Requiescere, *inquit*; nullo pacto possumus, nisi mens visionum imaginibus occupata teneatur. *In progressu vero sermonis hac ratione non omninò contemnenda propositam sententiam probat*. Nam vt mens per diem veris visionibus auocatur, ne obdormiat; ita falsis nocte, ne excitetur. Nam si nullas imagines cernat, aut vigilare necesse est, aut perpetua morte sopiri. Dormiendi ergo causa (*concludit Lactantius*) tributa est à Deo ratio somniandi. De Opif. Dei c.18

His certè rationibus refragandum non esset, nisi, qui scripsere de somnijs scrupulum iniecissent. Primo, quia nonnulli, quibus sunt agiles spiritus, tota vita non somniarũt, vt habetur ex Aristotele, & cum progressu ætatis somniare cœperint habitum vel in mortem, vel in ægritudinem commutant: Nero namque, qui nunquam somniauit, nisi extremo vitæ tempore, inditium infelicis exitus prætulit. Deinde Atlantes Lybicæ gentes degeneres sunt humani ritus, *inquit Plinius*, neque insomnia visunt, qualia reliqui mortales. *Postremò Plutarchus libro de Oraculorum defectu scribit Cleonem à Dauila, quamuis annorum fasce onustus discesserit, toto vitæ cursu nunquam vidisse somnia; idem fatetur de Trasimede Heræense ob corporis temperiem. His addit Tertullianus Heroem quemdam Sardiniæ ex auctoritate Aristotelis incubatores fani sui visionibus priuantem. Si hæc vera sunt tot virorum auctoritate comprobata quomodo somnia ex Lactantij sententia sunt propter somnium?*

lib.4. de hist. Animal. cap. 10. & in fin. lib. de somnijs. Sueto. in Nerone c.46. lib.5.c.8 lib. de Anima c. 49.

Inie.

Iniectus scrupulus duplici somniorum consideratione euellēdus est. Alia sunt somnia clara, ac manifesta, quæ fiunt quando imaginum, simulacrorumque recordamur. Alia obscura, ac vix apparentia, quod fit cum homo se somniasse nō animaduertit. Et in hoc sensu dixit Aristoteles infantibus nupèr in lucem editis nulla contingere somnia: sed plurimis anno circiter quarto, aut quinto ætatis visa incipiunt. *Neque sibi Philosophus contrarius est, quamuis postea dixerit, infantes primis quadraginta diebus neque ridere, cum vigilant, neque lacrymari, sed tamen habere somnia.* Somniare etiam eos constat; sed serò, *inquit*, meminisse possunt imaginum. *Ibi dicit infantes nulla habere somnia, quia sunt obscura ob humoris abundantiam; ideoque noluit ea vocare somnia, nisi cum ad quartum, vel quintum ætatis annū peruenerint, quo tempore clariora, manifestioraque somnia habere incipiunt; Hic vero illa concedit, vt etiam á Galeno, Plinio, Tertullianoque conceduntur, sed non clara, ac manifesta, ob idque adiecit* Sed serò meminisse possunt imaginum. *Sic ego explicui in prima lectione, quam in expositionem super somnium Scipionis exprompsi, vbi eamdem difficultatem tango. Quod igitur dicimus de pueris nupèr in lucem editis, dicendum videtur de his, qui nunquam somniarunt: Propter corporis temperiem, spirituumque agilitatem tanta in his expirationis copia in summam corporis partē scilicet ad cerebrū effertur, vti docet Aristoteles, vt locū imaginibus minimè tribuat, licet quibusdā obscuris visionibus mens occupetur, sed propter optimam corporis habitudinē minima fit impressio absq; vlla perturbatione in sēsibus internis; propterea hi tales nūquā se somniasse existimāt; sed eorū somnia sunt obscura, & vix apparētia: aliorū clara, ac manifesta.*

lib. 4. de Historia Animaliū c. 10.

lib. 7. Hist. Animal. cap. 10.

In lib. de somnijs in finem.

Plu-

Plutarchi, ac Lilij Gyraldi explicatio in Pythagoreum symbolum, A piscibus abstine, excutitur.

Caput XI.

QVID sibi velit Pytagoras cum piscium esum interdicit, multifariàm explicatum est à Plutarcho in Symposiaco, Lilioque Gyraldo, qui iusto volumine Pythagorea symbola luculentèr expendit. Breui proferam illorum sensa, eaque examinabo, ac subinde quid ego sentiam tanquam parergon apponam. lib.8.qu. 8.

Illa peruulgata expositio primum locum occupat, quæ interdicit pisces ob silentij religionem; Illi namque cum pulmone, fistulaque careant haud respirant, atq; adeo vocem non edũt: Ob idque apud Athenæum ἐλλοὶ *idest muti vocantur; per eosque Pytagoræ* ἐχεμυθίαν *commendatur. Si ita est, dicendum potius fuerat venerare pisces, non à piscibus abstine. Quare non per Crocodilum, Ciconiamque elingues animantes silentium indicauit, cum apud Ægyptios tacito Deum silentio omnia moderantem, omnia perficientem significent? Et si pisces ob eorum mutam proprietatem locum fecerint prouerbio* (Magis mutus, quàm piscis) *quod hominibus infacundis maximè quadrat; nihilominus haud omninò verum est pisces omnes mutos esse. Docet Ælianus stridere nonnullos, alios grunnire, vt lacerta, Chronis, & aper: Chalcis sibilat: Coc-*

lib.7.Delphno. 1.sermonis continentia. lib. 10. de Ani. cap.11.

cis,

cis, auisque ei gentilis, vnde nomen traxit, vocem emittit. lib. 9. c. 12. *Vitulus marinus, vti refert Plinius in somno mugitus edit, Iulius Scaliger balenam se vidisse ait, quæ in litore maris ia-* Exercit. 104. in Carda. dist. 10. *culis à piscatoribus petita, horrendos mugitus emitteret. Lego in Athenæo vocales esse Clitorij fluuij pisces, & in Aorno flumine reperiri pisces, quos Pœcilias vocant, turdis similem* lib. 8. Deipno. in princip. *emittentes vocem. Esto sileat maxima pars aquatilium, congruentius fuerat commendare silentium per illam animalium speciem, quæ in nostro elemento viueret.*

Altera ratio huius præcepti ex horum sententia est, quia nihil magis sit hostile, inimicumque humanæ naturæ, quàm mare commune domicilium piscium. Quo sensu edicit nauigationis abstinentiam: Quid ni? Vnum ex illis tribus esse na- In Apopht. lib. 5. Apophtegm. 40. *uigationem dicebat Cato, quorum se pœnituisset; si nimirum quòpiam nauigio vectus esset, quò pedestri itinere peruenire licuisset. At enim si hostile est mare, eadem ratione erit ignis, cùm propter creberrima incendia, atque ê nubibus erumpētia fulmina, tùm quia Græco igne mœnia, turres, classes, instructique exercitus dissipantur. Ego vero, ê contra, multa beneficia, multaque commoda à mari obseruo. Hispanorum, Lusitanorumque nauigationibus nouæ insulæ, noui terrarum tractus, nouus orbis inuentus est, ac Religio propagata. Maris encomia Tullius, atque Plutarchus, alijq; philosophi scrip-* lib. 3. Exam. c. 5. *sere. Ex Patribus vnius Ambrosij verba subnectam.* Bonum mare, *inquit,* tanquam hospitium fluuiorum, fons imbrium, deriuatio alluuionum, inuectio commeatuum, quo sibi distantes populi copulantur, quo præliorum remouentur pericula, quo barbaricus furor clauditur, subsi

dium

dium in necessitatibus, refugium in periculis, gratia in voluptatibus, salubritas valetudinis, separatorum coniunctio, itineris compendium, transfugium laborantiũ, subsidium vectigalium, sterilitatis alimentum. *Huiusce-modi encomia clarè ostendunt mare nequaquam esse humanæ naturæ hostile.*

Sunt qui dicant id aquatilium genus vetitũ esse vel quia Syri pisces in fluuio Chalo magnitudine insignes habebant pro Dijs, cum essent suapte natura mites, vt ex Xenophonte Rhodiginus notauit; vel quia multæ gentes, ac præsertim Lydi rem sacram faciebant de piscibus; aliæ de thynno, atque anguilla, sacrumque thynnum vocabant, eo quod immolaretur Neptunno ad capturæ spem vt Athenæus, ac memoratus Rhodiginus scripsere. At enim cum illæ nationes Dijs oues, & boues, aliaque animalia offerrent, ab ipsis quoque religionis gratia abstinendum foret.

lib. 1. de expedit. Cyri lib. 18. c. 34

Vide varronẽ de re rustica li. 3

Deipnosо lib. 7. Rhod. li. 28. c. 7.

Ad hæc addunt proscriptos fuisse pisces, quia sunt animalia ignobilissima; hebetem namque sortiuntur animam ad solam ipsam corporis conseruationem datam, vt asserit Phylo Iudæus, Deus illis, *inquit*, indidit spiritum animalem, ceu (vt dicitur) sal carnibus insper- gitur, ne putrescant: *Hoc ipsum antea de sue pronuntiauerat Chrisippus, cui ne putresceret animam pro sale datam esse dixit, vt refertur à Tullio. Sed reuera pisces ignobilissima animalia erant apud Hebræos, non propter hebetem animam, sed ob nutrimenti imperfectionem, quia scilicet viscosi sunt, & humidi, insalubresque ad esum; maximè vero illi, qui squamis, & pin-*

lib. de cõstitut. mundi.

lib. 2. de Natura Deorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

& pinnulis carent Mosaica lege vetiti tanquam stomacho nocui. Ostendam ulterius pro magno luxu adhibitos pisces in cœnis apud antiquos, vt pateat non fuisse animalia ignobilissima.

Illam denique sententiam præferre videtur Plutarchus, quæ pisces ait interdictos à Pythagora, quia cum viuant in fluido elemento procùl ab humano aspectu, animalia innocua sunt, nec insidiantur homini, vt pleraque terrestia. Verum si mutua carne vescuntur, & inter se sunt esca, quomodo dicuntur innocua? Hinc pisces paruulos à maioribus deuorari effertur vulgari prouerbio, quod á Marco Antonio Mureto expenditur. Horus quoque Ægyptius scribit apud suam gentem piscem esse rei execrabilis, & inquinamenti hieroglyphicum, quamuis innocentiæ sit apud Pierium Valerianum. Quæ innocentia inter eos esse possit, qui se mutuò insectantur, & in propriũ genus desæuiunt, quod nulli terrestriũ animaliũ contigit? Dempta rixa, quæ sæpius veneris, cibique appetitu oritur, nunquam eiusdem speciei animalia etiam ferociam habentia se inuicem lædunt. In Pontum Euxinum dumtaxat nulla alia intrat bestia piscibus malefica, præter Delphinum, atque Phocænam ex Aristotelis testimonio. Innocua animalia sunt, inquies, quia proprium aquæ elementum non transgrediuntur, vt nobis insidias inferant. Quid mirum? Extra illud viuere nequeunt. Sat est, quod homini insidientur, dũ illorum elementum petit. Testis sit Alexander Macedo, cui per alueum Indi Fluminis mare adeunti pugnandum fuit, instructa classe cum thynnorum multitudine veluti cum iuratis hostibus non sine magno suorũ periculo, si fides præstetur Plinio.

lib. 2. variarum lect. c. 9.

lib. 8. histor. Animal. c. 13.

nio. Cum ergo carniuori sint pisces, humanaque carne ex Athenæi testimonio delectentur, superest, ut eos parum hominibus amicos existimem. Bos marinus, quia humanam carnem appetit homini insidiatur. lib. 9 c. 3.

Multi præterea pisces sunt venenum comedentibus. Lepus marinus solo contactu perinde, ac basiliscus mortē affert. Torpedo quoque piscis præsentaneum venenum habet, ut referunt multi. Pastinacæ marinæ aculeus lethalis est, plantasque, & animalia perimit. Silurus maleficus est, ac ferox. In quodam Armeniæ lacu sub ingenti saxo pisces sunt colore nigerrimo, ex quibus siue homo, siue fera gustauerit statim emoritur, Æliano teste; Qui scribit incolas carnes huiuscemodi piscium exiccatas, in pulueremque redactas, ficubusque admixtas per regionem disseminare consuesse, ut venenosa animalia, quibus Armenia abundat, exanimentur. Demus plerosque pisces innocuos esse, nonne oues, multæque aues innocentiores sunt piscibus? Pronunciandum ergo fuerat ab auibus, & ouibus, non à piscibus abstine. Ex Æliano lib 11 c. 11 9. lib. 17. Hist. Animal. c. 31.

Quæ cum ita sint, dissimilem ego ab alijs symboli huius expositionem adnecto, ac longè diuersa consideratione pisces concipio. Animaduerto in primis cuncta terrestria, ac volatilia animalia aliquid emolumenti nobis conferre dum viuunt præter pisces. Elephanti pugnant; cameli, equi, asini vectant; boues arant; oues, capræ nos lacte pascunt, lana, pilisque vestiunt; dama, feræque syluarum in venationibus sunt pro bellandi præludio, simiæ iocis delectant, aues cantu demulcent, somnosque conciliant; Vni pisces nullo sunt nobis officio. Ob hanc rem ad primum parentem, ut illis nomina imponeret,

non adducti fuere, quia vt sacri scriptores adnotarunt, nulli vsui futuri erant Adamo. Ex hac consideratione deduco idem esse, à piscibus abstine, *quàm sese ab hominibus subtrahere, qui nobis nullo emolumento sunt, quique nullis opibus, nullis benefitijs, nulla protectione, aut doctrinæ communicatione nos fouent. Cum his vanum est habere necessitudinem, quorum vita pisciũ instar nulla in re nobis prodesse valet:*

Deinde obseruo quamdam corporis figuram in piscibus dissimilem cæteris animalibus: Mobilis quippè nauis formam referunt; proram caput, puppim pars inferior, temonem cauda, pinnæ remos, carinam venter videntur exprimere. Brutæ animantes aliqua ex parte communicant cum hominis corporata figura. Quadrupedes distinctionem habent pedũ, crurium, ventris, ac dorsi; habent & omnia sensuum organa in capite, nempè oculorum, aurium, narium, oris sicut in homine, pisces non item, nulla nobiscum similitudine communicant. His positis, à piscibus abstine, *documentũ quoddã est, vt ab his hominibus, qui vitæ ratione, moribus, lege, & quod maximè est religione discrepant, omni cõtẽtione caueamus.*

Postremò aduerto pisces olim in magno luxu, pretioque fuisse. Cato Censorinus se mirari dicebat, quo modo seruari posset ciuitas, in qua pluris veniret piscis, quàm bos. Prodit & Plinius Anicium Celerem virum Consularem mullum piscem octo milibus nummorum emisse; Ex huius quoq; iecore piscis balecem M. Apicius primus omnium excogitauit. Acipenseri apud antiquos tantus habebatur honor, vt á coronatis famulis cũ tibijs, ac musicis instrumentis in palatinas mensas soleret inferri ex Macrobij testimonio in Saturnalibus Colligo ex

lib. 9. c. 32.

lib. 3. c. 16.

lib. 7. Deiphn.

Athe-

Athenæo in dapalibus cœnis, quas ab edacitate, multaque auiditate Phagesias nominat, pisces primo loco apponi inter delicatos cibos. Sunt itaque pisces luxuriæ symbolum, vel quia prono moueantur corpore; vel quoniam mira est eorum fœconditas, maximaque multiplicatio ob humoris luxuriam; vel tandẽ quia Venus, quam ex æquoris spuma fabulantur exortã in formã piscis colebatur à pube deorsũ, vt est apud Manilium

In piscem sese Cytherea nouauit
Cum Babyloniacas submersa profugit in vndas. *lib. 4. Astrono.*

Proinde non male quidam existimant idolum Dagon in diuinis literis, quod multis Syriæ populis erat in honore, idem esse quod Venus profundæ libidinis Dea, quæ sursùm formam eximiæ puellæ haberet, ac deorsùm desineret in piscem. *1. Reg. cap. 5.* *Hãc profani scriptores Atergatem, seu Derceto vocabant, quæ ob amissam pudicitiam in lacum apud Ascalonem Syriæ se precipitem dedit. Ob idque populi religionis ergò à piscibus abstinebant; Atergatis enim Syrorum lingua sine piscibus sonat; vt Gyraldus, ac Rhodiginus adnotarunt. De hac Derceto videtur locutus Ouidius dum ait Dircẽ Babyloniã, quia intumuisset ob præstantiam formæ conuersam in piscem,* *Hęc Dea ab alijs Atargatis dicitur.*

Et dubia est de te Babylonia narret
Dirce, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palestini credunt coluisse figura *lib. 4. Metam.*

Ex his, quæ de piscium luxu apud antiquos in cœnis, ac Venere mutata in piscẽ, hactenus dixi, duo præcipua vitia eliminare videtur Pythagoras cũ ait, à piscibus abstine, *luxum videlicet in conuiuijs, ac monstrosam Veneris libidinem; fauet Athenæus, qui ait pisces saxatiles excitare Venerem.* *lib. 9. Dipno.*

His

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

His addo multa dixisse Pythagoram, vt sibi famam, auctoritatemque compararet, cum quidquid diceret haberetur pro Oraculo à Pythio Appolline dictum; vnde discipuli eius, nulla requisita ratione de illo dicebant αὐθός ἔφα ipse dixit. *Sed re vera magus fuit Pythagoras, eumque Lucianus præstigiatorem, prodigiorumque artificem vocat. Scientiæ cupidus apud Babylonios fuit, appulit & Ægyptum, ibique ab Hebræis didicit pisces, qui pinnulas, & squamas non haberent, lege vetitos esse: At ipse ad omne genus piscium protraxit. Et fortasse cum ait* à piscibus abstine *ab immundis cauendum præcipit; pisces enim quibus non esset squamarum, pinularumque apparatus, immundi erant Mosaica lege. Potuit præterea multa Pythagoras ab Hebræis didicisse, à quibus ex D. Ambrosij sententia, erat oriundus. Sic & Plato, aliјque Philosophi plura sustulerunt ex lege diuina, vt in meis Elysiorum libris latiùs dixi.*

In Dialogo somnij Galli

Leuit. c. 11.

lib. 3. Epistolar. epist. 20 ad Irene.

Pisces in vniuersali orbis terrarum clade quare cum cæteris animalibus non sint puniti.

Caput XII.

PRiusquam ex frigido aquæ elemẽto piscium hospitio egrediar, quæstiunculam illam dissoluam, quare vni pisces in vniuersali diluuij clade deleti non fuerint. Obuia erit re-

sponsio

sponsio ex his, quæ superiori capite adnotauimus, si tamen animaduertamus, pisces non fuisse in delitijs apud antiquos, nisi post diluuium. In illis mille sexcentis, ac quinquaginta sex annis, qui ab Adami creatione vsque ad generalem orbis terrarum fluxerunt eluuiem, poma, oleraque virentia erant pro vsitato hominum cibo. Quamuis enim eo temporis interdictus non fuerit hominibus esus carnium, tamen non fuit manifestè concessus, vt postea. Vnde religiosi nonnulli homines quales erant posteri Sethi abstinebant á carnibus, quia Deus tantum olera pro communi cibo, parabilique mensa expresserat; Verum, quia carnem de facto non interdixerat, cæteri comedere poterant: Nondum tamen homines maria, & flumina vexauerant ratibus, vt pro gulæ illecebris caperent pisces; tum quia nondum nauigandi vsum excogitauerant, cum archa Noetica, quæ erat instar magnæ nauis, fuerit primum nauigium mundi; tum etiam, quia cum remoti essent pisces ab oculis hominum, ac penè incogniti, quorum nomina nusquam reperiuntur apud Hebræos, sicut inueniuntur volucrum, ac reptilium, quibus dumtaxat Adamus imposuit nomina; esse non poterant irritamenta gulæ in illa mundi infantia. Nondum Sergius Orata peculiaria sibi maria molibus distincta excogitauerat, vt diuersos piscium greges, quibus honeraret mensas, interciperet. Nondum Lucius Crassus murenas in viuarijs delicatè nutrierat. Nondum Optatus, seu Octauius Tiberij Claudij libertus inter Ostiensem, atque Campaniæ oram scaros pisces aliundè aduectos disseminauerat: Cætera animalia, quæ in eodem terræ elemento simul cum homine viuunt, quia in occasionem peccati, & muscipulam pedibus insipientium,

Vide Macrob lib. 3. Saturnal. cap. 6.

fuere,

fuere, iure, cum ipso luère pœnas: eo modo, quo princeps in crimine læsæ maiestatis non reum tantum cædi supponit, sed etiam in eius familiam siqua vel leuis interueniat suspicio culpa, seuerè animaduertit. At pisces in diuerso elemento viuentes, quibuscum in prima mundi ætate nullum commertiũ habuerat homo, neque adhuc illis ad suas explendas cupiditates abusus fuerat, in illo vniuersali diluuio supplicij fuerunt immunes.

Quanto in luxu fuerint olim pisces apud Romanos ex Satyrico Arbitri accipe

Ingeniosa gula est, Siculo scarus æquore mersus
Ad mensam viuus perducitur, atque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchilia cœnas,
Vt renouent per damna famem.

Petro. Arbi. Satyr. cap. 79.

Adde Paulum Iouium, qui eruditum libellum scripsit de Romanis piscibus, quos veteres Quirites per expeditos myropaones adhoc institutos è remotissimis litoribus conquirebant, eosque maximè sapidos æstimabant, quos magno sumptu, parique labore quæsiuissent.

Lacrymæ Cæsaris, quas viso Pompeij capite, effudit, examinantur.

Caput XIII.

M*Emoriæ produnt Romanarum rerum scriptores, Cæsarem viso Pompeij capite sibi allato, qui ex insidijs Ptolæmei regis Ægypti interemptus fuerat, illacrymasse:*

Dolo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Dolorisne, an latitiæ fuerint huiuscemodi lacrymæ, ancipiti versantur historia. Ea sententia, quæ illum ex pietate lacrymasse plures sequaces, quæ ex gaudio pauciores habet. Lubet perpendere vtra potior videatur.

Inter humanitatis, atque clementiæ exempla Valerius Maximus recenset Cæsaris lacrymas. De oblato Cæsari capite sic ait. Vt enim id Cæsar aspexit oblitus hostis, soceri vultum induit. Ac Pompeio tùm proprias, tùm etiam filiæ suæ lacrymas reddidit. *Deinde humanitatis officia, quæ præstitit illi, enarrat: caput scilicet illud tot laureis quōdám coronatum plurimis, ac pretiosissimis odoribus more Romano cremandum curasse. Eadem habet Plutarchus.* Afferentem, *inquit*, Pompeij caput, vt scelus execratus est, oculosque ab ipso auertit, gemmam vero Pompeij cum suscepisset illacrymauit; Et Achillam, atque Photinum necis authores iugulauit. *His se subscripsere Velleius Paterculus, Appianusq; Alexandrinus, qui tantū dicūt Pōpeij percussores nefandi sceleris luisse pœnas, quod neutiquam fecisset Cæsar, nisi seriò doluisset. Paulus Orosius Christianus, ac perantiquus historicus cū superioribus sentit.* Cæsar, *inquit*, cōpositis apud Thessalonicam rebus Alexandriam peruenit, perlatoq; ad se, ac viso Pōpeij capite, anuloq; fleuit.

li.5.c.1.

In vita Pompeij

lib.2. 2. par.lib.2. de bello ciuili.

lib.6. c. 12.

Rationē hisce auctoritatibus addo; nā Cæsar erat ingenio miti, ac facili, atq; ad veniā prono, qui sibi gloriæ accessionē fieri putabat inimicis veniā dare: Idq; postmodum ostēdit; cū Catonis mortē audisset. Inuideo, *inquit*, morti tuæ Cato, nā & tu gloriç meæ pro salute tua inuidisti. *Multo ergo libētius Pōpeio genero suo pepercisset, vt ex hac venia gloriam nominis sui extenderet.*

lib. Apophteg.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Non video quonam modo crocodili lacrymæ (vt dicitur) cuique possint esse in promptu. Polus Græcorum omnium præstantissimus histrio, cum Athenis (vt ex apud Gellium) tragædiam Sophoclis acturus esset, vt ipse perbellè Electram necem fratris sui Orestis lacrymantem repræsentaret, lugubri veste indutus pro vrna Orestis, vrnam, ossaque defuncti filij, quem maximè diligebat, tulit in scenam, atque ob eius egregiam memoriam non fictas, sed veras lacrymas ab oculis fudit, theatrumque suspirijs, atque lamentis oppleuit, vt iam non fabulam agere videretur, sed verum actitare dolorem. Quare is ossa filij gestauit in vrna, quam è sepulcro tulit; nisi quia pro effingendis lacrymis parùm ipse fidebat arti suæ, quamuis voce, & gestu esset excellentèr instructus? Multo igitur minus Cæsar armorum furori, hostiumque cruori assuetus fictas lacrymas ex oculis elicere potuisset. Hinc ille.

Noct. Atticarum lib. 7. c. 5.

Difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum.

Exaduerso Lucanus est, qui Cæsarem præ lætitia illacrymasse his verbis affirmat

lib. 9. circa finem.

Vtque fidem vidit sceleris, tutumque putauit
Iam bonus esse socer, lacrymas non spontè cadentes
Effudit, gemitusque expressit pectore læto,
Non aliter manifesta putans abscomdere mentis
Gaudia, &c.

Lucanũ è vestigio sequitur Franciscus Petrarcha perelegans poeta Hetruscus his rhitmis

In 1. parte Rhytmorum Rhitmo 79.

Cesare, poiche'l traditor d'Egitto
Gli fece il don dell'onorata testa

Celan-

Celando l'allegrezza manifesta
Pianse pe'l gli occhi fuor, si com'è scritto.

Id non ex animi sententia, sed ex Lucani opinione dixisse subindicat in hoc postremo versiculo; nam alibi secus sentire videtur, cum ait

Quel ch'in Tessaglia ebbe le man sì pronte
A farla del ciuil sangue vermiglia
Pianse morto'l marito di sua figlia
Raffigurato alle fattezze conte. *1. parte Rhytmorũ Rhytmo 36.*

Ex historicis Dionem Cocceianum profero, qui hæc de Cæsare scribit. Cæsar, *inquit*, Pompeij capite viso illacrymauit, lamentatusque est, eum ciuem, generumque nominans, & commemorans. *lib. 42.* *Deinde sequitur historicus, Cæsarem commemorasse egregia Pompeij facinora, & quæ sibi ille præstitisset, ac tandem concludit illum fictis lacrymis alijs occasionem præbuisse ridendi.* Cuius facti causa, *inquit*, vt laudatus est, ita simulatione sua risum meruit. *Dioni aduersatur Iacobus Salianus historicus celeberrimus, cui scribenti fictas fuisse lacrymas, lamentationemque simulatam non esse assentiendum dicit. At ego perlibentèr illi assentio, cum causam indicet simulati fletus, quia nimirum Cæsar summoperè Romanum affectabat imperium, æquè, ac Pompeius: De quibus Lucanus* *Tom. 6. Anno 4006. num. 26*

Nec quemquam iam ferre potest, Cæsarue priorem,
Pompeiusue parem, *lib. 1. Pharsa.*

Ideo Pharsalicum bellum molitus est Cæsar, vt Pompeium aduersarium, strenuumque ducem pergratum Romanis ciuibus de medio tolleret: Quæ Dionis sententia Ciceronis au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

lib. 1. Officiorũ ctoritate confirmari potest, qui in libris Officiorum scribit Cæsarem propriæ æstimationis errore obcæcatum, omnia iura diuina, & humana peruertisse, vt principatum occuparet. Alibi quoque scribit illum idemtidem habuisse in ore Græcos versiculos Euripidis in Phœnissis lib. 3. Officiorũ

Nam si violandum est ius regnandi gratia
Violandum est: alijs rebus pietatem colas.

Propterea quem ab ineunte ætate dominandi libido instimulabat facilè credam, eum in sinu benè gauisum, capite ducis illius inspecto, quem rebus præclarè gestis, populorumque beneuolentia sibi parem non ignorabat, & quod maximè est pari æmulatione ad imperium orbis terrarum anhelare. Neque refert Cæsarem caput soceri sui cum odoribus more Romano cremandum curasse, percussoresque multasse, aliaque ostendisse doloris inditia: fuere hæc omnia vafriamenta politica, quibus vulgo fucum facere intendebat, vt illud sibi displicuisse ostenderet, quod maximè placuerat. Ob id quoque generi nomine illum dignatus est: habuit enim Iuliam primam vxorem Cæsaris filiam. Atqui parum præsidij affinitas habet, vbi de regno agitur, quod duos non capit. Ambitus imperij sanguinis iura non nouit, patris etiam pietatem ablegat. Captum Valerianum imperatorem à Sapore Persarum rege Licinius Gallienus eius filius regnandi dulcedine tactus, redimere neglexit, donec cute detracta necatus est à barbaro rege.

Nec vrget memorati Poli exemplum, qui ad ostentationẽ histrionalis artis lacrymarum imbre se proluit; nam si difficile est in probo viro fucatas ciere lacrymas, in vafro est admodum facile. Id mihi persuadet Ælius Spartianus, qui refert

fert Antoninum Caracallam lacrymare solitum quoties Getæ fratris ab eo in sinu matris occisi mentio fieret, aut imaginem eius aspiceret.

Quoniam vero vtraque sententia proprijs rationibus innititur, suamque probabilitatem habet, sic mihi componi posse videtur: si dicamus Cæsaris lacrymas ex gaudio, atque tristitia sub diuersa consideratione emanasse. Quamquàm duæ formæ, actusque contrarij, vt amor, & odium, lætitia, atque tristitia circa eamdem rem simul esse nequeunt; vnâ tamen stare possunt sub diuerso respectu. Ratio esse potest, quia gaudium cum est de rebus creatis, atque finitis non explet omninò voluntatem, vt sit efficiens ad excludendam omnem tristitiam. Vnde non repugnat, quin ego gaudere valeam de incolumitate amici, eodemque tempore tristari de morte alterius. Quæ cum ita sint potuit Cæsar gaudere de nece Pompeij, quem vt hostem habebat suis partibus obluctantem; ac porrò effusis lacrymis indoluisse ex humano affectu generi sui mortem, rerum vicissitudine pensitata. Vnus ergo fuit lacrymarum effectus, scilicet gaudij, ex hoste sublato, tristitiæ vero ob indignam tanto fastigio necem.

AEneæ lacrymæ recensentur.

Caput XIV.

A Cæsaris lacrymis ad eas, quas Æneas Troianorum dux frequentèr excussit transitum facio. Etenim cum per æstatem pomeridianas horas Sirij ardoris honesto otio eludere vellem, Virgilianam Æneidem abripiebam, eamque lectitando obseruaui, bonum Maronem suum Æneã adeo humanis affectibus subiectum fecisse, vt quaque in re lacrymarum imbre perfusum introducat. Age rem hanc propiùs demonstremus exemplis ex singulis locis.

Dum subita tempestate per mare Tyrrenum iactitur classis, crebisque ignibus fulgurat, intonatque æther, iratumque pelagum mortem minatur

Ex templo Æneæ soluuntur frigore membra,
Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas,
Talia voce refert, &c.

Æneid. lib.1.pag 114.n.5

Hic ducem Troianum obseruo non socios in vitæ discrimine roborantem, non adhortantem nautas, vt furenti mari remis obluctentur viriliter, non vt triremis magister ad clauum inuigilet, sed ore pallido, ac præ timore resolutis membris animo corruisse; atque ad gemitum, lacrymasque muliebre præsidium confugisse. Si pius erat Æneas congruentiùs fuisset votum Castori, atque Polluci, quàm lacrymæ.

Neptunni auctoritate placato mare portũ petit, ac refectis,

qui

qui ex tempestate superfuerant militibus, gemens amissos requirit,

Præcipuè pius AEneas nunc acris Orontis,
Nunc Amici causam gemit. li.1.pag. 118.ver 16.

Veneris studio caua nube obtectus cum intueretur pictas in templo Iliacas pugnas, ducesque bello prostratos,

Constitit, & lacrymās; Quis iam locus inquit Acathe? li.1.pag. 126.ver 15.

Hic vero, quia non ignorabat Æneam rebus, quæ facilè lacrymas excitent oblectari, sic ei dixit

Sunt lacrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.

Ille porrò non contentus primo picturarum intuitu fleuisse iterum redit ad gemitum li 1.pag 126.ver 18.

Multa gemens, largoque humectat flumine vultum. li.1.car. 129.ver. 25.

Ibidem cum Troianos á Græcis fatigatos inspiceret, Rhesumque Traciæ regem ab Vlysse, ac Diomede interfectum soluitur in lacrymas

Nec procul hinc Rhesi niueis tentoria velis
Agnoscit lacrymans. li.1.pag. 126.ver. 25.

Inermis quoque Hectoris circum mœnia raptati cernens, Priamumque á Pirrho Achillis filio occisum, iterum gemit,

Tum vero ingentem gemitum dat pectore ab imo
Vt spolia, vt currus, vtque ipsum corpus amici, li.1.car. 127.ver. XI.
Tendentemque manus Priamum conspexit inermes.

Tenero profecto corde præditus erat Æneas, cui toties mutæ figuræ, pictaque militia elicuit vberes lacrymas.

In secundo libro cum Didoni reginæ belli Troiani seriem enarrat á luctu incipit

Quamquam animus meminisse horret, luctuq; refugit li.2.pag. 137.ver. 18.
Incipiam.

Visa

Visa prætereà in somno squallentis Hectoris figura à fletu se temperare non potuit

Vltrò flens ipse videbar

li.2.pag. 146.ver. 15. Compellare virum, & mœstas exprimere voces.

Cum patrem Anchisem exilium pati detrectantem sustollit, effunditur lacrymis

li.2.pag. 158.ver 27.
Nos contra effusi lacrymis, coniuxque Creusa,
Ascaniusque, omnisque domus, ne vertere secum
Cuncta pater, fatoque vrgenti incumbere vellet.

Perque noctis tenebras exquirens coniugem adeò indulgebat lacrymis, vt ab ipsa repressus fuerit, sic enim eum alloquitur

li.2.pag. 163.ver 10.
Lacrymas dilectæ pelle Creusæ.

Neque tamen eum à fletu cohibere potuit, sed lacrymantem illum in media via reliquit,

li.2.pag 163.ver 16.
Hæc vbi dicta dedit lacrymantem, & multa volentem
Dicere, deseruit, tenuesque recessit in auras.

Venio ad lacrymas, quæ reperiuntur in cæteris libris.

Euersa Troia bustum patriæ fluentibus per ora lacrymis se relinquere fatetur

li.3.pag. 164.ver. 28.
Littora tum patriæ lacrymans, portusque relinquo.

A Cæleno vate de rebus, quæ illum experiri oportebat admonitus lacrymans ab eo discessit

li.3.pag. 180.ver. 36.
Hos ego digrediens lacrymis affabar obortis.

Didonem lamentantem, deque ipsius discessu conquerentem relinquens, nequiuit se abstinere à gemitu;

li.4.pag. 202.ver. 9.
At pius Æneas quamquam linire dolentem
Solando cupit, & dictis auertere curas,
Multa gemens, magnoque animũ labefactus amore:

Iussa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Iussa tamen Diuûm exequitur, classemque reuisit.

Illos, qui se pelago committere formidabant cõsolatus Æneas, suo Acestæ lacrymans commendauit,

Quos bonus AEneas dictis solatur amicis, li.5.pag. 239.ver
E consanguineo lacrymans commendat Acestæ. 12.

Concedamus Æneam cum decoro pietatis, amisso Palinuro nauis gubernatore lacrymasse, qui somno oppressus in mare delapsus cum nauis gubernaculo, ita exclamasse ad illum

Multa gemens, casuque animum concussus amici, li.5.pag. 242.ver
O nimium cælo, & pelago confise sereno 21.
Nudus, & ignota Palinure iacebis arena,

Concedamus hoc, inquam, cur postea in principio sexti libri lacrymas renouat dum classem adornat?

Sic fatur lacrymans, classique immittit habenas. li.6.pag.

Dum iussa Sibyllæ exequitur, Miseni tubicinis instaurat funus, & cum flentibus socijs deflet, 245.ver 25.

Ergo omnes magno circum clamore fremebant, li.6.pag.
Præcipuè pius AEneas: Tum iussa Sibyllæ 249.ver
Haud mora festinant flentes. 15.

Non satis fuerat Æneæ toties illacrymasse, nisi etiam cum descendisset ad inferos idem non semel actitasset. Primùm dum myrteam inferorum syluam ingreditur visa Didone

Demisit lacrymas, dulcique affatus amore est, li.6.pag.
Infelix Dido, 258.ver 25.

Quam postmodum blandis admodum dictis, lacrymisque emanantibus delinire studet,

Talibus AEneas ardentem, & torua tuentem li.6.pag. 259.ve 7.

Lenibat dictis animum, lacrymasque ciebat.

Deinde Sichaeum castæ Phœnissæ virum prosequitur solitis lacrymis

li.6.pag. 259.ver 15. Nec minus AEneas casu perculsus iniquo
Prosequitur lacrymans lōgè, & miseratus euntem est.

Plures quoque Heroas ibi Æneas reperijt,

li.6.pag. 259.ver 32. Quos ille omnes longo ordine cernens
Ingemuit.

Quid multis? Inferorum animabus, quæ metaphoricè tantum fletum habent, attribuit lacrymas: nam patrem Anchisem lacrymantem præ gaudio facit, cum ad se venientem filium adspexit,

li.6.pag. 266.ver 74. Isque vbi tendentem aduersum per gramina vidit
Æneam alacres palmas vtrasque tetendit,
Effusæque genis lacrymæ, & vox excidit ore.

Flentem subinde patrem flens filius amplexatur in hæc verba

li 6.pag 266.ver 31. Da iungere dextram,
De genitor, teque amplexu ne subtrahe nostro;
Sic memorans largo fletu simul ora rigabat.

Morientem Lausum Mezentij filium, cum defenderet vulneratum in bello parentem, comitatur lacrymis,

At vero vt vultum vidit mouentis, & ora
Ora modis Anchisiades pallentia miris,
Ingemuit miserans grauitèr, dextramque tetendit.

Marti constituto trophæo ex hoste deuicto, dum militum corpora sepulturæ demandat, ipsumque Pallantem exanimum patri mittit Euandro, qui aduersus Turnum suppetias laturus venerat, pietatis ergo illacrymatur.

Sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Sic ait illacrymans, recipitque ad limina greſſum. li.xi.pag 387.ver 22.

Qui viſo Pallantis capite, patenſque vulnus in pectore redit ad lacrymas

Ipſe caput niuei fultum Pallantis, & ora li.xi.pag 388.ver 2.
Vt vidit, leuique patens in pectore vulnus
Cuſpidis Auſoniæ lacrymis ita fertur obortis:

Abſoluto epicedio curam habet, vt Pallantis cadauer efferant, patriſque lacrymis interſint,

Hæc vbi defleuit tolli miſeraaile corpus li.xi.pag 388.ver 22.
Imperat, & toto lecto ex agmine mittit
Mille viros, qui ſupremum comitentur honorem,
Interſintque patri lacrymis.

Vſque eò lacrymis paſcebatur Æneas, vt in ea pompa funebri Pallantis ipſius equus Æthon vocatus, ideſt auroræ equus phaleris exutus lacrymans introducatur á Virgilio, qui in hac re Homerum imitatur, De lacrymis huius equi lege Tarquinium Gallutium in Virgiliana venditatione

Poſt bellator equus, poſitis inſignibus, AEthon li.xi.pag 389.ver 22.
It lacrymans, guttiſque humectat grandibus ora.

Illi præterea, qui huiuſcemodi pompa interfuere omnes lacrymantes introducuntur, eorumque corypheus eſt Æneas.

Poſtquam omnis longè comitum proceſſerat ordo
Subſtitit AEneas, gemitumque hæc addidit alto; li.xi.pag 389.ver 27.
Nos alias hinc ad lacrymas eadem horrida belli
Fata vocant.

In quo carmine ipſe non ahuc ſatur lacrymis ad alias alijs impendendas lacrymas ſe vocari dicit.

Hæc igitur memorata loca in Virgiliana Æneade per otiũ obſeruaui, quæ Troianum Ducem paſſim lacrymantẽ oſtendũt.

Quá in re Mantuani vatis prudentiam, atque consilium coniectari licet, qui á suo Ænea proditionis notam erga pátriam abstergere conatur. Ex Darete namque Phrygio, Dyctique Cretensi (quamuis spurios auctores eos aliqui putent) manifestè constat, proditionis patriæ fuisse participem. Quod crimen dupliciter conatur auertere. Primũ, quia cũ lacrymæ sint pietatis, ac mansuetudinis indices, perpetuè vocatur Pius Æneas. *Deindè, ne ignominiæ ei daretur, quod in euersione patriæ fugere maluerit, quàm in eius defensione gloriosè mori, ingeniosus poeta illius fugam in Fata transtulit, quæ ad Italiam illũ trahebant. Propterea ab hoc exordio poema incepit*

Arma, virumque cano, Troiæ qui primus ab oris
Italiam Fato profugus, Lauinaque venit
Littora.

Quo ad lacrymas spectat sunt, qui eas acerrimè defendant; Inter recentiores est magnus Mendoza, qui ait lacrymas dignas esse quouis magno principe, cum eas legamus in Alexandro Macedone, Anibale, Scipione, alijsque principibus. Ita planè, sed passim, & vbique bellicosum ducem toties lacrymantem facere, videtur contra decorum, quod etiam in alijs egregijs, strenuisque viris parum obseruatum ex sequentibus locis planum fiet.

In Viridа. lib. 8 Saturnali. cap. 8.

Lausus præferuidus adolescens regis Mezentij filius viso saucio patre gemit in hostium conflictu,

Ingemuit cari grauitèr genitoris amore,
Vt vidit Lausus, lacrymæque per ora volutæ.

li. x. pag. 382. ver 2.

Quo in loco Donatus Non viri fortis, *inquit*, sed filij cõsiderata persona. *Verum in ardore belli an potior esse debeat amor patris, quàm patriæ studiũ defẽdẽdæ ab hoste, alij iudicẽt: In morte Pallãtis ipsamet agmina militaria tãquã preficę lugẽt*

Contra turba Phrygum veniens plangentia iungit li.xi.pag
Agmina. 391.ver.
Rex ipse Euãder super filij cadauer effusus lacrymis procũbit. 18.

At non Euandrum potis est vis vlla tenere; li.xi.pag
Sed venit in medios, pheretro Pallanta reposto 391.ver
Procubuit super, atq; hæret lacrymansque, gemensq; 21.

Non sic Antigonus Macedonũ rex qui denũciata filij morte strenuè in bello suscepta, serò, *exclamauit* ò fili gloriosissimã mortem obijsti; *In memoratis exequijs Pallantis ipsa tellus, & arma maduere lacrymis,*

Spargitur, & tellus lacrymis, sparguntur & arma li.xi.pag
Crematis militum cadaueribus, iustisque funebrijs absolutis regis tecta Latini opplentur luctu, 393.ver 4.

Iam vero in tectis prædiuitis vrbe Latini
Præcipuus fragor, & longè pars maxima luctus. li.11.pag 393.ver
Rex Latinus per legatos non obtenta pace frangitur luctu, 26.

Deficit ingenti luctu rex ipse Latinus
Turnus Rutulorum rex audita legatione Drancis oratoris regis Latini ex iracundia gemit li.xi.pag 194.ver 14.

Talibus exarsit dictis violentia Turni
Dat gemitum, rumpitque has imo pectore voces. li.xi.pag 399.ver
Dum Æneas expeditionem belli parat. Volscorum patres quorũ interest dicti s. ac spe ceteros erigere muliebritèr omnes deflẽt 9.

Flent mœsti, mussantque patres.
Superata in bello Camilla Volscorũ regina, hostibusq; iam vrbis portas, murosq; habentibus, exclusorum parentes lacrymantur. li.xi.pag 401.ver. 27.

Exclusi, ante oculos, lacrymantumque ora parentum li.xi.pag
Pars in præcipites fossas vrgente ruina 416.ver.
Voluitur. x.

Troianorũ exercitu ab hoste Turni accepta clade, Æneas vulnere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Saucius stat immobilis hastæ innixus inter lacrymas Iuli filij, suorumque militum,

Stabat, acerba fremens, ingentem nixus in hastam
li.xi.pag 341.ver 14. AEneas, magno iuuenum, & mœrentis Iuli
Concussu, lacrymisque immobilis.

In vrbis expugnatione regis Latini ædes plangoribus resonant, rex vero, qui ciues, ac milites roborare sua auctocitate debuerat indignas illo fastigio actiones ostendit: Ecce tragedia

Resonant latè plangoribus ædes,
Hinc totam infelix vulgatur fama per vrbem,
li.xi.pag 438.ver 13. Demittunt mentes: it scissa veste Latinus
Coniugis attonitus fatis, vrbisque ruina
Caniciem immundo perfusam puluere turpans.

Cum staret ad Æneam victoria, Turnus pudore, ac confusione offunditur, luctumque miscet ex insania,

Obstupuit varia confusus imagine rerum
li.12.pag 440.ver 11. Turnus, & obtutu tacito stetit. æstuat ingens
Imo in corde pudor, mistoque insania luctu.

Porro in ea occasione Rutulorum exercitus se lacrymarum præsidio tuetur

Consurgunt gemitu Rutuli, totusque remugit
li.12.pag 449.ver 4. Mons circum.

Rex ipse tandem dum ab Ænea interficitur exalat animam cum gemitu,

lib.12. Vitaque cum gemitu fugit indignata sub vmbras.

Etsi lacrymas in leuimen doloris nobis natura præstiterit, ad eas tamen in discrimine belli tamquam ad sacram anchoram recurre, non decet eos, qui bella tractant, aliosque animare

debent

debent in omni aduersitate fortunæ.

Has ergo frequentes lacrymas, fletusque notaui, vt tempus; vt dixi, æstiui caloris eluderem, non vt esse velim alter Æneidomastix, vt ille Carbilius Pistor, cum probè sciam, eam esse Maronis gloriam, teste Macrobio, vt nullius laudibus crescat, nullius vituperatione minuatur; *Sed, vt monerem magnos etiam viros, egregiosque scriptores suos næuos, suos lapsus, sua vitia ex inconsideratia habere. Proindè si verum est, quod Virgilius moriens suum poema igni legauerit, quia imperfectum, ac velut incohatum reliquerat, vt ex memorato Macrobio, Sulpitioque Cartaginensi constat, eo quod in alijs studijs præpeditus emendare nequiuerit, fortassè in eo expoliendo tot vberes lacrymas crebrosque gemitus sui Æneæ, aliorumque procerum abstersisset.*

lib.1.satur. circa finem

Porrò quod plerique illustrium, veterumque scriptorum fuerint aliquibus repræhensionibus obnoxij, legenda est Dissertatio Rethorica Leonis Allatij de erroribus Magnorum virorum in dicendo. *Legendus M.Antonius Muretus, qui in Cicerone summo Philosopho,, & Oratore eloquentissimo erratum detegit in quinto de finbius, non vt quidquam de illius existimatione detrahatur, sed vt cæteri cautiorrs, ac consideratiores in scribendo efficiantur, et cum lapsi in aliqua re fuerint, habeant exempla, quibus aut excusare se, aut solari queant.*

Vide caput 8. huius auctoris

lib.4. varias lect. cap.20.

Quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Quam ob causam Virgilius Didonis pudicitiæ imposuerit, quam AEneas nunquam vidit.

Caput XV.

MVLTA finxit Virgilius in suo eleganti Poemate mirabili inuentione, ac venustate composita, quorum ratio non omnibus est obuia. Illud in primis intelligentia non assequor, quò collimet poetæ intentio cum in primo libro ait, Æneam, euersa Troia, dum Italiam, instructa classe, quæreret, Chartaginem appulisse fœda tempestate iactatum, & á regina Didone, quæ vrbem condebat hospitio benignè exceptum. Postea vero illam in quarto libro adeo sauciam cupidinis telo erga Æneam describit, quicum se commiscuerat, vt eo discedente ex amoris impatientia mortem sibi consciuerit. Ex omni historia constat hæc omnia esse falsa, nec potuisse Æneam aduentasse Chartaginem cum fundaretur ab Elisa. libro 1. *Ea namque ciuitas ex placito Dionysij Alicarnassei ædificata est ante Romam conditam annis LXX, vel LXXII;* lib. 18. *secundum Iustinum, nempè post captum Ilium annis ferè CCCLX. Si vero ex Appiani Alexandrini sententia* In libro, qui inscribitur Libycus. *excitata est quinquagesimo anno ante euersam Troiam, vetula fuisset Dido, cum Æneas ad ea litora Africæ venit, ac proinde indigna esset, quæ amari posset ab eo egregio Duce, qui erat in florida ætate. Mulieris pudicitiam, quæ sibi manus*

intu-

intulit, ne post Sichæi castum connubium, secundis nuptijs cũ Iarba Getulorum rege iungeretur, ipsi poetæ, quibus nihil non fingere licet, laudibus efferunt. Extat Ausonij Galli Epigramma, in quo Dido ad hunc modum loquitur.

Illa ergo sum Dido, vultu quam conspicis hospes
Assimilata modis, pulcraque mirificis.
Talis eram, sed non Maro quam mihi finxit erat mens,
Vita nec incestis læta cupidinibus.
Namque nec Æneas vidit me Troius vnquam,
Nec Lybiam aduenit classibus Iliacis,
Sed furias fugiens, atque arma procacis Iarbæ
Seruaui fateor morte pudicitiam.
Pectore transfixo, castos quod pertulit enses
Non furor, aut læso crudus amore dolor.
Sic cecidisse iuuat: Vixi sine vulnere famæ
Vlta virum, positis mœnibus oppetij.
Inuida cur in me stimulasti Musa Maronem,
Fingeret vt nostræ damna pudicitiæ?
Vos magis historicis lectores credite de me,
Quàm qui furta Deûm, concubitusque canunt.
Falsidici vates, temerant qui carmina verum,
Humanisque Deos assimilant vitijs.

Recentiores quoque variæ lectionis scriptores affirmant, quæ de Ænea, ac Didone canit Virgilius non esse ad veritatem historiæ, sed causam, quæ ad hoc mendacij commentum vatem impulerit, silentio prætereunt.

Illud magis demiror, Macrobium, qui singula furta à Græcis, Latinisque scriptoribus à Marone sublata, haud incuriosè

L *detegit,*

detegit, quodammodo extollere, vel excusare huiuscemodi mendacia. Cum ipse ostendere vellet argumentũ libri quarti Æneidos ab Apollonio Rhodio subreptum, ac Medeæ in Iasonem ad Elisæ in Æneam amorem translatum, ita subiungit: Quo ita elegantiùs auctore digessit, vt fabula lasciuientis Didonis, quam falsam nouit vniuersitas, per tot tamen secula speciẽ veritatis obtineat, & pro vero ꝑ ora omniũ volitet. *Porrò causam, quare falsa pro veris posteritas hauserit est, inquit, elegantia, & pulcritudo dicendi, quæ facilè allicit, decipitque omnes.* Tantùm valet, *inquit*, pulcritudo narrandi, vt omnes Phœnissæ castitatis conscij, nec ignari manum sibi iniecisse reginam, ne pateretur damnum pudoris, conniueant tamen fabulæ, & intra conscientiam veri fidem prementes, malint pro vero celebrare, quod pectoribus humanis dulcedo fingendi infudit. *Quem finem ergo habuit Maro cum talia commentus est cõtra veritatẽ notissimæ historiæ? Quare castissimæ reginæ imposuit? An vt verborum illicio tantum delectet?*

lib. 3. in Argonaut.

lib. 5. Saturnaliorum.

Proinde existimare par est, eam fuisse poetæ intentionem in hac fabula, vt dissidij, atque odij causam inter Carthaginenses, ipsosque Romanos adumbraret. Quemadmodum ex raptu Helenæ decennale bellum exarsit inter Græcos, atque Troianos; ita ex violato Didonis pudore à Troiano Duce, quem perhumanè susceperat hospitio, implacabile odium conceperunt Carthaginenses in Romanos Troianorum sobolem. Fingit subinde Virgilius sub idem tempus Phœnissam ædificare Carthaginem, quo Æneas quæreret, vt fatorum auspicio iaceret semina Romani imperij, vt planè ostenderet vtramq;

natio-

nationem pari conatu aspirare ad imperium orbis terrarum. Quod vero huiuscemodi actiones non congruant tempori, haud nos offendere debent, cum familiare sit poetis in his, quæ ad eorum institutum faciunt prolepsi, seu præsumptione vti, quę alio nomine anachronismus dicitur, idest peruersio temporis. Ouidius quoque introducit Numam Pompilium edoctum à Pythagora, qui fuit ducentis fermè annis posterior, vt in præfatione Elysiorum dixi. libro 15. Metam.

Obseruatum præterea est ab erudito viro Andrea Baccio in libro de vinis, & conuiuijs antiquorum hoc Romanorum, Carthaginensiumque dissidium adumbratum fuisse in conuiuio, quo Ducē Æneam naufragantem Dido excepit: Hæc inquam, impleta mero patera gemmis onusta, primum libauit Ioui hospitali, deinde illam Bitiæ Præfecto classis Punicæ dedit: Quo in loco poeta minimè refert Æneam quoque post reginam libasse more gentis, vt reciprocum amorem ostenderet: Quia nimirū huiusmodi libamen veluti quoddam sacramentum erat, quo se Æneas obstringere noluit, ne Deorum præstitæ fidei odium incurreret, cum benè prænosset ex fatorum præditione suos venturos nepotes in excidium surgentis Carthaginis, arma capere debuisse. lib. 4. in quinta parte cōuiuij. Æneid. lib. 1. circa finem

Dubitatio circa fabricam Equi Troiani proposita à Macrobio enodatur à Seruio.

Caput XVI.

lib.6.Saturna. iuxta finem.

QVærit Macrobius in Saturnalibus casu ne, an ex industria in equi Troiani fabrica, cuius fabulam ex Pisandro Rhodio perantiquo poeta Virgilius sustulit, acernas tabulas, ex quibus erat compactus, nominauerit. Quæsiti resolutionem non habemus, quia ex ipsa lacuna apparet deesse multa circa finem sexti libri, in quo proposita dubitatio reperitur. Suspicari quispiam poterit Virgilium nullo consilio, sed poetica licentia illud genus ligni posuisse in eo equi molimine. Ratio esse potest, quia quatuor lignorum genera indifferentèr nominat. Primum ponit abietem

Instar montis equum diuinæ Palladis arte
AEdificant, sectaque intexunt abiete costas: (AEn.2.)

Deinde acerem,

Cum iam hic trabibus contextus acernis
Staret equus. (Ibidem.)

Postremò pinum, & robur

Inclusos vero Danaos, & pinea furtim
Laxat claustra Sinon, illos patefactus ad auras
Reddit equus, lætique cauo se robore promunt:

Seruius tamen in abiete, acere, ac pinu nonnullam consilij ra-

tione

tionem inuenit. Fulminata, *inquit*, abies interitum dominæ significat, & Troia per fœminam perijt. Acer verò in tutela stuporis est, & viso equo stupuere Troiani. *Stupidi planè fuere Danai, qui dolos Græcorum in equo ligneo tàm vasto non animaduerterunt. Pinus tandem Iunoni Deorum matri sacra est, cui Troiani erant inuisi: Pineæ vero nuces cadentes quasi per fraudem prætereuntium caput lacerant, interimuntque incautos; & per equi fraudem Ilion cecidit. Si talis fuerit Virgilij mens in hoc triplici lignorum genere non ego iuramento firmarem. Existimat Fortunius Licetus equum Troianum belli machinam fuisse, qua diruta sunt Ilij mœnia: Quæ muralis machina prius dicta est equus, postea aries, vt adnotauit Turnebus tomo 3. Aduersariorum. Vide etiam de hac re Plinium.*

In comentar. ad 2. lib. Æneid.

In Encyclopedia ad Epeicurim

lib. 7. c. 20.

Quid sentiendum sit de voluntario Scipionis Africani exilio.

Caput XVII.

Q*Vem non discerpit ferali dente inuidia? Hanc Africanus Maior, qui tot hostes, Pœnos, ipsumque Anibalem vicit, vincere nõ potuit. De pecunia bello Antiocheno quęsita à duobus Q. Petilijs tribunis plebis accusatus, ipse siue vt auersãtis fortunę tragulã caueret, siue vt ingratos cives nõ amplius aspiceret, Linternũ secessit, honestoq; otio ibidẽ*

reli-

reliquum vitæ transegit. In hoc voluntario exilio sit ne commendandus, nec ne, ego haud facilè dixerim. Patria ciuitas etiamsi nouercam se præbeat, semper est amore dignanda.
Sermone 39. *Pythagoras enim, vt est apud Stobæum, interrogatus quomodo oporteat se gerere erga patriam ingratam, vt erga matrē, respondit. Qui Romæ splendidum triumphum primum de Syphace Numidiæ rege, deindè de Anibale Pœnorum duce egerat, aliijsque honoribus honestatus fuerat, æquanimitèr sufferre poterat oblatrantes canes, luridosque inuidiæ vultus. Parum fortitudinis exhibet militiæ imperator, qui superat exteros, non domesticos hostes: Illi igne, ac ferro: Hi solertia, cōstantiaque profligantur. Ego existimo non benè compositæ mētis esse inditium ferre non posse aliquorum improbitatem, ac detrahentium linguas, qui tàm cupidè sectatus est triumphales honores. Nulla fortuna adeo aspera est, quam vir prudens. ac sapiens patiendo superare non possit.*
Prouerbiorum 19. Doctrina viri, *ait Salomon,* per patientiam noscitur. *Hinc Maro,*

Æneid. 5. Quicquid erit superanda omnis fortuna ferendo est.

Dum patriam deserit malignorum obtrectatione lacessitus, eo consilio suscepisse bella videtur, non vt Reipub. saluti consuleret, se vt rerum gestarum magnitudine sui nominis gloriam extenderet. Cato Censorinus quater, & quadragies, teste
lib. 7. c. 27. *Plinio, ab æmulis accusatus, semperque absolutus, nunquam vrbe excessit. Socrates philosophorum præstantissimus easdem improborum ciuium thecnas perpessus est, qui cum Athenis profugere potuisset, ac de ipso carcere liber exire, non acquieuit, sed hilari animo philosophiæ præsidijs, & conscientia recti præmunitus, cicutam bibit: Existimauit enim magnam sibi*

gloriæ

gloriæ accessionem fieri, constantèr in patria mori.

Quapropter vt Iphicrates, Conon, Timotheus, Chabrias, Chares, atque alij non vsque laudandi videntur, quia spontè patria excesserunt exulantes in alieno solo, vt declinarent inuidiam; ita nec Scipio, qui sua auctoritate, ac virtute, vitæque innocentia, quam multi boni ciues perspectam habebant, improborum consilia retundere potuisset. Addo, illum quadam animi pertinacia, atque vindicta exulasse vsque ad mortem, quandoquidem de illo scribat Valerius, quod volun- *lib. 5. c. 3.* tarij exilij acerbitatem non tacitus ad inferos tulit sepulcro suo inscribi iubendo INGRATA PATRIA NE OSSA QVIDEM MEA HABES, *quasi non ipsæ patriæ, quæ illum ædidit, multisque honoribus auxit, sed patria illi magis debeat. Stat á mea sententia Quinctilianus,* *lib. 12. Institu. Orato. c. 1.* *qui his verbis ostendit, Scipionem voluntario exilio inutilitèr sibi consuluisse,* Nisi fortè prior ille Africanus, *inquit,* qui patria cedere, quam cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia sua maluit, inutilitèr sibi videtur consuluisse.

Vnde sit quod multorum principum bona initia in prauos mores degenerauerint.

Caput XVIII.

NVLLVS priscorum principum celsiorem sortitus est indolem, aut vberiora in exordio imperij iecit virtutum semina

semina Alexandro Macedone, qui regni habenas moderare cœpit prævia populi beneuolentia, liberalitate, modestia, laborumque patientia. Suis porrò illecebris perpetuò arridente fortuna, subacto Persarum regno, in superbiam elatus à virtutibus desciuit ad vitia; comitatem in fastum; in crudelitatem clementiam; labores in otium, victusque parsimoniam in ebrietatem vertit, seque humanæ sortis oblitum Iouis filium & haberi, & dici voluit; innocentemque Calisthenem eius insaniæ obluctantem mortis supplicio affecit. Clitum prætere a vino madens inter epulas occidit, in suos desæuit, Orsinemque Persarum satrapem nobilissimum, diuitijsque insignem vnius Bagôæ spadonis, ac turpis cinædi calumnia permotus, occidit non modo insontem, sed eximiæ quoque liberalitatis in regem.

lib. 14. cap. 12. Horar. subcesi.

Hinc obseruat Lælius Bisciola multæ eruditionis homo nonnullos principes, Romanosque imperatores bona habuisse principatus initia, exitus vero malos. Cum ipse huius mutationis causam non afferat; ego eam vestigare conabor, ac prius quorundam ostendam exemplis.

Augusto optimo imperatori successit Tiberius, qui se liberalē, comē, modestumq: exibuit initio sui imperij, seque omnē cupiditatem, atque auaritiam ablegasse videbatur: Præsidibus namque Prouinciarum tributa suadentibus rescripsit Boni pastoris est tondere pecus, non deglubere: *Postea crudelitatem non solùm in principes, consularesque viros, verum etiā in propinquos, ac necessarios exercuit; sæuitiæ inexplebilem adiecit auaritiam. Eadem fermè initia C. Caligula, Claudius, Neroque habuerunt, de quo Traianus dicere consueuerat*

Pro-

Procul distare cunctos principes à primo quinquennio principatus Neronis; grauiora vectigalia aut minuit, aut aboleuit. *Ex Christianis Cæsaribus Anastasius, atque Eraclius optimis artibus auspicati sunt imperium; sed vitæ integritate vsque ad extremum diem non perseuerarunt: Ille Eutychianæ hæresi adhæsit quaternitatem, non trinitatem adorandam prædicans; Hic verò haruspicijs, præstigijsque Dæmonum fidem adhibuit, vnamque in Christo voluntatem asseruit.*

Porrò non vna dari potest variantis naturæ causa. Id certè accidere potest vel quia, qui alijs præsunt omnia sibi licere existimant, & ad se pertinere dare legem, non accipere: Vel quoniam sub initium imperij vafrè admodum vitia conantur tegere, simulantque virtutem, donec populi gratiam adepti, atque in principatu firmati, faciliùs suas cupiditates expleant: Vel tandem, quia in secunda fortuna temperare se nesciunt, ac supra humanam conditionem elati ius, fasque pessundant. Difficilius enim est dum blanditur, quàm dum sæuit, tolerare fortunam; vt ex historiarum notitia patet. Sic scilicet, *inquit ille*, res secundæ valent commutare naturam, & rarò quisquam erga bona sua satis cautus est. *Ita planè se habent mortalium res, vt quos fortuna extulerit, propriam plerumque naturam dediscant.* *Q. Curt. lib. 10. circa principium.*

Multa quæ de Alexandro Macedonum rege dicuntur fidem non capere.

Caput XIX.

QVicunque inexplebilem gloriæ cupiditatem Alexandri Magni animaduertit, orbem terrarum exiguum ei theatrum fuisse pronuntiabit, quod breuitèr, elegantèrque Poeta Satyricus ita explicuit,

Vnus Pellæo iuueni non sufficit orbis
AEstuat infœlix angusto limite mundi.

Iuuenalis Satyra 10.

Ob hanc rem cum disceptantes philosophos audisset, qui plures esse mundos asserebant, illacrymasse refert Plutarchus, quia scilicet tot exantlatis laboribus, tot prælijs fœlicitèr confectis, ne vnum quidem mundum sibi subiecisset. Ego huiuscemodi historiæ ægrè assentio, ac veritatis suspectam habeo. Persuadere mihi non possum, illum qui decem fermè annis philosophiæ præceptis ab Aristotele doctissimo viro imbutus fuerat, qui Homeri libros identidem lectitabat, qui peruentus ad Indos Gymnosophistas implexis quæstionibus exagitauit, præbuisse assensum delirantium philosophorum disputationibus. Qui adhuc adolescens Persarum legatos, qui ad regem Philippum tunc fortè absentem venerant, nihil aut humile, aut puerile sciscitatus fuerat, sed regionum mores, viarum longitudinẽ, regisque Persidis vires, diuitias, aliaque seria inquisiuit, putabimus, cum iam virum factum his nænijs, & anilibus fabulis acquieuisse?

De Trãquilitate

Vnum

Vnum profectò esse mundum edoctus fuerat ab Aristotele, vt credere par est, alioquin hic non esset perfectus, siqua re, siqua specie careret, quæ esset in altero. Quod si omnia, quæ sunt in illo reperiuntur in isto, vnus idemque mundus erit continuatione. Nec præterea tam vecors erat Alexander, vt prænotata orbis terrarum magnitudine, prius non cogitauerit vnius hominis vitam quamuis longissimam satis non esse ad omnem terram subigendam. Cum ergo quicquid à Macedonia, Græcia, Tyro, Ægypto, Babylonia, ac Perside vsque ad Indos ei parèret, statuit meridionalia, atque occidentalia, quæ post se reliquerat, perdomare regna, vt his verbis ostendit Curtius. Ipse animo, *inquit*, infinita complexus statuerat omni ad orientem maritima regione perdomita ex Syria petere Africam, Carthagini infensus. Inde Numidiæ solitudinibus peragratis, cursum Gadis dirigere. Ibi namque columnas Herculis esse fama vulgauerat. Hispanias deinde, quas Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & præteruehi Alpes, Italiæque oram, vnde in Epirum breuis cursus est. *Si ad memoratas nationes, aliasque gentes suapte natura bellicosas traiecisset Alexander, quæ non otio, luxuque diffluebant, vt Persæ, vt Indi, sed laboribus, victuque duritia assueuerant, quales erant antiqui Romani, quorum militaris disciplina paupertate magistra stetit, quanta pertulisset bellorum discrimina? quas copias prodegisset? Quot annos erogasset antequam eas omnes subiugasset? Et dubitamus prudentissimum illum regem non hæc animo cogitasse? Adulatores verò, qui inexplebilis gloriæ cupidum illum nouerant, finxerunt (ni fallor) il-*

lib. 10. iuxta initium.

lacrymasse audita multitudine orbium, vt ex animi celsitate illum extollerent; sed execrabili figmento amentibus atque insanis parem faciunt, si ad hæc somnia animum appulisse volunt. Sed planè stulta illa opinio ex officina Anaxagoræ, Democriti, Anaximenis, Metrodori, aliorumq; veterũ philosophorũ prodijt.

At enim, vt illis aliquid condonemus, suspicari libet per multiplices, quos ipsi mundos ponebant, intellexisse nouos terrarum tractus, nouas insulas, atq; maria Hispanorum, Lusitanorumq; nauigationibus post multa secula reperta, quorum subobscuram notitiam fortasse habuerant; Cum & Plato scripserit in magno Oceano insulã quòndam fuisse vastissimã nomine Atlantam aquis nunc obrutam; cuius etiam Plutarchus meminit sub nomine magnæ continentis. Addo Senecã tragicũ poetã, qui noui orbis inuentionem hoc carmine præsagisse videtur.

In Timeo non longè à pricipio: & in Critia.

De facie in orbe lunæ.

Venient annis
Secula seris, quibus Oceanus
Vincula rerum laxet, & ingens
Pateat tellus, Tyhisque nouos
Detegat orbes nec sit terris
Vltima Thule.

Chorus in Medea Actu 2.

Proinde sicut poeta tragicus, qui memoratis philosophis multis ætatibus fuit posterior ex antiquorum scriptis vel traditione potuit aliquid scire de hoc nouo terrarum orbe, ita & ipsi sapientes, qui non vnum esse mundum coràm regem disputarũt, ab his, qui eos antecesserant talẽ opinionẽ didicerunt. Alexandrum itaq;, qui nominis sui magnitudinẽ formidolosam omnibus videri rebatur, si magnam illam portionem terrarum, quæ tùm ad occiduam, tùm ad orientem plagam spectat intueri potuisset, verè suam temeritatem, nimiamq; confidentiam illa ry-

masse,

misse, vel exigui sui imperij pœnituisse crediderim.

Alia præterea de Alexandro leguntur, quibus haud facilè assenserim. Mortuo Ephestione ei pergrato multa, quæ regiam maiestatem minimè decent, admisisse signa doloris referunt, quod nimirum medicum tanquam socordem in curando suspendio affecerit, quod super amici cadauer eiulando, & exanimatus procubuerit, vixq; amicis abstrahi potuerit, quod iugi luctu diem noctemque copulauerit. De his ita Curtius. Alia, *inquit*, nõnulla ferũtur, quę quidẽ ego minimè credo. *lib.10.*

Par quoque mendacium ergo existimo, Odorem ex cute eius, gratissimum afflasse, os eius totumque corpus reddidisse fragrantiam quam interiores tunicæ retinebant. *Magis namque probabile est ex odoratis vestibus corpus ipsius fragrantiam habuisse, quam os eius reddere non poterat, cum multo mero quo se identidem in commessationibus ingurgitabat, ferueret stomachus. Experientia constat eos, qui ebrietati obnoxij sunt, non benè sed malè olere. Atqui nemo ignorat Alexandri ebrietates; scire sat est vino non veneno extinctum: Et credam ebriosum hominem exalasse fragrantiam ex cute?*

Fabula tandem est, Pamphylicum mare Macedonibus cessisse, cum Deus Alexandri opera ad diruendum Persarum regum vti decreuisset. De quo portento sic Iosephus Iudæus. Sed de his *inquit*, vt cuilibet ita sentiat. *lib.2.c.7 Antiquitatum Iudaicarum.* *Strabo, qui hunc transitum per mare Pamphylicum recitat, ait regem non peruadendo, sed maximam partem rerum suarum fortunæ permittens per hyemem obliquo itinere priusquam fluctus redirent castra mouisse, at reciprocantibus fluctibus tota die iter fecisse in aqua vmbilico tenus. Adulatores vero æquor ei cessisse scripserunt, vt olim mare rubrum Hebræis exeũtibus de Ægypto transitum concessit.* *lib.14.*

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Consilium, quod Aristoteles dedit Calistheni ad Alexandrum proficiscenti examinatur.

Caput XX.

Lib.7.c.2

M*Onuit Aristoteles Calisthenem auditorem suum proficiscentem ad Alexandrum in Asiam*, vt cum eo, *inquit Valerius*, aut rarissimè aut quàm iucũdissimè loqueretur; quo scilicet apud regias aures, vel silentio tutior, vel sermone esset acceptior. *Accersiuit illum Macedo, vt res à se gestas complecteretur historia; At ipse præceptoris sui monitis minimè paruit suo damno: Nam cum regem Persicis moribus insolentèr se efferentem philosophiæ libertate obiurgasset, diu tortus vitam amisit. Ob hanc rem testatum reliquit Plutarchus dixisse Aristotelem facundum, ac magnum in dicendo fuisse Calisthenem, sed non habuisse mentem. Erit fortè qui contra hunc philosophum sententiam ferat, faueatque Aristoteli, quia apud regum occupatas aures veritas blandè est insinuanda, non acritèr inculcanda, cum ipsi neque repræhendi, neque doceri velint. Atqui ego contendo Calisthenem habuisse mentem, animi celsitatem, monitaque Aristotelis philosophiæ auctoritati aduersari.*

In Alexandro.

Hæc duo illi consuluit, vel silere, vel si loqui vellet blandis verbis regias aures permulcere. Opportunum silentium maximè collaudo, omnique diserto sermone præstantius esse

non

non ambigo, fatuumque hominem silendo nihil à sapiente distare. Simonides dicere consueuerat nunquam se propter silentium, sæpè propter sermonem pœnituisse. Cum Stobæo tamen dico tunc esse loquendum, cum melior esset sermo silentio; tacendum si secus esset. Sermone 128. & 129. *Silendum non censuit Calisthenes, cum loqui oportebat, sed optimi philosophi munia constantèr impleuit, cum Alexandri dementiam exprobraret, qui genua sibi ponere, seque vt Deum venerari contenderet. Si in hac re siluisset Calisthenes timiditatis, fractique animi nota non caruisset. Sin autem regi iucundissimè loqueretur vel scurra, vel adulator videri potuisset. Itaque ex Aristotelis consilio ille apud Alexandrum futurus erat aut piscis, aut sorex: Ille, quia caret voce: Hic vero, quia adulatores à quòpiam dicti sunt sorices aulæ, quia suis assentationibus principum opes corrodunt. Rex itaqne Macedo omnem lapidem mouit, vt à Calisthene positis genibus adoraretur vt Deus; si consequi namque id potuisset, sperabat non ægrè suos Macedonas, cæterosque proceres secuturos exemplum philosophi magni nominis. At ipse animi celsitate mori potius elegit, quam ad pedes superbi regis se demittere, aut in philosophiam peccare. Propter hoc igitur suasor, aut princeps coniurationis ab Hermolao nobili puero instructæ habitus est, cuius tamen innocentiam his verbis Curtius vindicat.* Calisthenes quoq; ante tortus interijt initi consilij in caput regis innoxius: Sed haud quaquam aulæ, & assentantium accomodatus ingenio. lib. 8. *Patet apud alios scriptores illum indicta causa occubuisse. Scribit enim Plutarchus Calisthenem ob dicendi facultatem iuuenibus fuisse pergratum, atque ob vitam modestam,*

grauem,

grauem, ac continentem senibus maxime acceptum propter eius autem existimationem æmulorum, ac sophistarum, præsertim vero Anaxarchi præssum inuidia.

Huic ergo egregio philosopho non habenti ingenium ad mores aulæ accommodatum debuerat Aristoteles potius consulere, ne ad Alexandrum proficisceretur, quàm monita cotra philosophiæ libertatem ei tradere. Longè melius Aristotele sensit Solon Atheniensium legislator, qui Crœsum Lydorum regem auri, & argenti, opumque affluentia se beatum existimantem, monuit neminem dicendum esse beatum ante mortem; Æsopus, qui fortè aderat simile consilium, quod Aristoteles dedit Calisthenii protulit. O Solon, *inquit*, cum regibus aut quàm minimè, aut quàm suauissimè colloquendum; Nequaquam vero, *inquit*, sed vel minimè, vel rectissimè. *Qua sententia Solon candidi, atque egregij philosophi, Aristoteles politici hominis partes implesse videtur.*

Num doctæ mulieres sint magis improbæ, & impudicæ, quàm indoctæ.

Caput XXI.

libro 8. var. lect. cap. 21.

Mulieres eruditas, atque disertas probat M. Antonius Muretus vir summa doctrina preditus duorum poetarum testimonio plerumque libidinosas esse. Alterum est Iuuenalis, qui monet amicum hoc carmine

Non habeat matrona, tibique iuncta recumbit.

Dicendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
Torqueat enthimema, nec historias sciat omnes.

Alterum est Euripidis, qui sibi displicere ait eruditam mulierem propterea quod polleat astutia ad decipiendum, eludendumque virum suis artibus. Producitur ab eo in exemplum Sappho docta mulier, quæ, vt veriùs quidam existimant, ob portẽtosã libidinẽ dicitur à Lyrico poeta mascula Sappho. *Horat. li. 1. Ep. ad Mecenatem.*

Quamuis nonnullæ mulieres libidinis nota doctrinam commaculauerint, ratione tamen, atque exemplis probari potest ingeniosas fœminas promptiores non esse ad libidinem, dolosq; struendos. Qui contra sentiunt, probent obsecro si hoc à doctrina, vel à sexu prouenit. Cum doctrinæ sit proprium veritatem agnoscere, illustrare mentem, cupiditatemque frænare, non est cur hanc culpam in bonarum facultatum habitum refundere velint. Neque etiam in sexum, tùm quia viri docti affirmant, virtutes non sexu, sed animo æstimandas esse; tùm etiam, quia dum fœmina mentem exornat in reuoluẽdis libris, hauriendaque bonarum literarum notitia, tempus non terit frustrà in cõponenda coma, [illegible] medicanda ad speculũ: Cumq; suapte natura prona sit [illegible] vanitatẽ, vestiumque elegantiã, exornandumq; corpus gẽmis, & auro, vt vel fucata pulcritudine omniũ ad se pertrahat oculos, facilè contemnet hęc omnia excolendo animo literarum præsidio iugitèr intenta. *Vide de eadem re in nostro Elysiorũ volumine lib. 5.*

Sin autem agendum est exemplis in promptu est Catharina Alexandrina nobilis virgo, cuius eloquẽtia rhetores, sapiẽtesq; viri vno sunt abiacti certamine, Marcella vidua, cuius sapientia Origenis errores detecti sunt in Vrbe; Paula Romana ex nobilissimo senatorum genere. Mitto eius filias, Blesillam

Græcis, Latinisque literis imbutam, Eustochium, Paulinam, Ruffinamque in diuinis scripturis apprimè eruditas: Non dico Asellam, Lætam, Fabiolam, quæ & ipsę magnum Ecclesiæ doctorem Hieronymum habuere magistrum, eumdem habuit Albina Marcellæ mater, quam ob acre iudicium in examinandis rebus ipse Hieronymus testatur, non tam se sentiret habere discipulam, quàm iudicem. Notæ sunt quæstiones perdifficiles ex nouo testamento, quas ad hunc sanctissimum Doctorem Algasia, atque Hedibia ex vltimis Galliarum finibus ortæ fœmine genere nobilissimæ explicandas mittebant. Non dico Probam Falconiam Consulum filiam, sororem, & matrem, Eudociamque Leontij philosophi filiam Theodosij iunioris imperatoris vxorem, hanc Homericis, illam Virgilianis centonibus notissimas; Quæ omnes memoratæ, aliæque multæ magna pudicitiæ, eximiæque probitatis laude doctrinam sibi compararunt.

Epist. 26. & 27.

At sermo non est, inquies, de his, quæ Christianis moribus imbutæ sunt, quas mirum non est cum literis pietatem quoque suxisse; [illegible] addere libet ex ethnicis mulieribus Hortensij filiam, [illegible]amque Gracchorum matrem, cuius ope filij quoque eloquentiores euaserunt: vtraque tamen nil contra honestatem admisisse leguntur; nil Aspasia philosophiæ studijs exculta, rhetoricesque peritissima, quam Themistocles optimus Atheniensium princeps magistram, vxoremque habere meruit. Doctrina mirabile fuit ingenium Damæ filiæ, (vt quidam volunt) Pythagoræ cuius arcana explicuit, nec ambigendum videtur de mulieris dignitate, ac fama, quæ patrem, præceptoremque habuit virum spectatæ virtutis. Eiusdem

philo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

philosophi vxor fuit Theano in philosophia doctissima, quæ sanè quãtum castimoniã coniugalẽ coleret, ex eius acutis responsionibus coniectari licet: Inter multa interrogata à quo viro in Thesmophorium discederet, à proprio, inquit, nunquam ab alieno, vt notauit Stromateus auctor, qui multas fœminas doctas recenset. His addo Lastheniam Mantineam, Axioteamq; Philasiam, quæ Platonẽ philosophorum optimum habuere præceptorem, qui nunquam eas in suum auditorium admisisset, si qua infamia laborassent. Sat erit has pudicas, doctasque mulieres recensuisse pro vna improba Sappho. Non tango Sibyllas mulieres vates Deo plenas, ita dictas ex Diodori, Lactantij, Seruijque sententia ab enunciandis Dei consilijs, nam σιὸς, non θεὸς Æoles Deos vocant; Βουλὴν autem Græci consilium dicunt. & si non omnes, pleræque tamen fuere virgines, nullaque impudicitia suspectæ.

Thesmophoria erant Cereris sacra, quæ et Cerealia à latinis dicũtur.

Clemens Alexan. lib. 4.

Quid igitur causæ est, quod Iuuenalis in memoratis carminibus scribens ad Posthumium Vrsicium cogitantem vxorem ducere suadet, ne doctam mulierem, aut rhetoricis instructam præceptis ducat? In Satyra illa sext[illegible] argumentum desumpsisse videtur Ludouicus Ariostus scribens ad Anibalem Malagutium, cui præcepta bonæ vxoris ducendæ præscribit, Domitiani parum pudici imperatoris legem irridet, quam tulerat pro honestate morum, & corporum castimonia; Cum tamen eo imperante maximè vigerent adulteria, impudicitiæ, morumque omnes corruptelæ. Vnde sub illo mulieres, quæ sapientes videri volebant peculiarem sectam profitebantur, porcũ Baccho, ac Dianæ mactabant, tunicamq; succintam, quæ nõ excederet crura gestabant, cũ pro viro haberi voluissent, vt eo loci poeta indicat,

Satyr. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Nam si docta nimis cupit, & facunda videri
Iuuenal. Satyr. 6. Crure tenùs medio tunicas succingere debet.

Multaque alia actitabant, quæ pudicas mulieres minimè decuissent. Ab hoc genere eruditarum mulierum cauendum tanquam à scopulo monet Iuuenalis Vrsiccium amicum, ne fortè adulteram fœminam, vitijsque infamem in vxorem ducat. Valeat postremò Erupidis auctoritas, qui appellatus est μισογύνης idest osor mulierum, cum tamen ipse duas vxores haberet, quot ergo domi aluisset, si fœminis nō fuisset infensus?

Inter mulieres eruditas æque atque honestas tanquam parergon addo Sulpitiam Romanam vxorem Caleni poetriam illustrem, quæ temporibus Domitiani floruit: digna est quæ à Lilio Gyraldo inter latinos poetas recenseatur, & à Sidonio Apollinari Thaliæ comparetur, ac demum eleganti Martialis epigrammate de pudicitia, ac maritali castimonia extollatur.

Quare vinum apud multas nationes mulieribus ol[illegible] fuerit interdictum.

[illegible]at XXII.

Vinum moderatè potum ad bonam valetudinem, ac reparandas vires, exhilarandumque pulsis curis animum, conciliandamque amicitiam multum iuuare; liberalitèr vero haustum in Venerem, rixas, omnemque perniciem ciere; non tantum quotidiana experientia, sed etiam Ecclesiastici 31. *sacræ literæ ostendunt.* Vinum, *inquiunt*, in iucunditate creatum est, & non in ebrietatem ab initio. Exultatio animæ, & corporis vinum moderatè potum. Sanitas est

animæ,

animæ, & corpori sobrius potus. Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. *Idem sensere ethnici scriptores: Athenæus enim ex Pontiani sententia ait* vinum esse metropolim, *idest principium, primariumq; auctorem,* malorum omnium in illis, qui auidiùs, & supra modum bibunt. *Hesiodi in Eœis sententiam addo* *libro 10 Deipno.*

Sic Bacchus homini dat gaudia, & mœrores
Etenim ijs, qui affatim bibunt vinum amentia est:
Pedes, manus, linguam, mentemque ligat
Improuisis vinculis:

Proinde cum etiam sapientes ad amentiam vinũ cõpellat, haud immeritò censuit Plato nõ omni ætati concedendũ. Pueros duodeviginti annos natos omninò arcẽdos à vino statuit, alioquin id esset ignẽ igni tàm in corpus quam in animam accendere. Ab hac ætate vsq; ad trigesimũ annum vinum moderatè bibere eis permittit. Cumq; ad annum quadragesimũ peruenerint inter Deorum hymnos in conuiuijs liberiùs interdùm bibere concedit tanquam remediũ aduersus senectutis duritiã quæ veluti ferrum in igne flexibilior, molliorq; fiat. Vinum perbellè comparatur igni, quia vt vinũ ad libidinẽ iuuenes incendit, ita senũ duritiam ferreamque morositatem emollit, omnemq; mæstitiam ablegat. Callmacbus Cyrenæus hanc vini, & ignis similitudinem eleganter expressit, ventoq; turbinis maris fluctus commouentis, parem fecit cum ait

Improuisis, idest infãdis, & indecoris.

lib. 2. de legib.

Est eadem vini, ac ignis vis: corpora nostra
Cum subijt, fluctus commouet in lybico
Vt pelago notus, aut boreas occulta reuelat
Eximo mentes concutit, atque hominum.

Apud Athenæum Deipno lib. 2.

Vim

Vim itaque vini multæ nationes non ignorantes mulieres perpetuò abstemias esse voluerunt. Apud Locrenses, Massilienses, Milesios, Romanosque antiquos potare vinum minime licebat mulieribus teste Æliano, qui hominibus dumtaxat lib.2.variæ hist. c.38. *claro genere natis, cum ad trigesimum quintum annum ascendissent vsum vini concessum fuisse testatur. Priscis Romanorum fœminis per omnem ætatem interdictum fuerat vinum. Si qua legem violasset plectebatur velut adultera, vt constat ex Gellio. Ob eamque rem ait cum Plinio, morem fuisse au-* lib. 10. Noct. Atti. c. 23. *ctoritate Catonis firmatum, vt mulieres cognatis osculum ferrent, repræhendendi gratia, explorandique ex odore, si temetum (sic prisca lingua appellatum est vinum) ferè bibissent;* lib. 14. c.13. 15. *Quod osculum non tantùm domi, sed etiam in publico, cum essent consanguineis obuiæ obseruatum comperio. Egnatij Mecennij vxorem, quòd vinum bibisset ex dolio, à viro suo interfectam legimus, eumque cædis à Romulo absolutum. Matronam præterea, quæ clauem vinariæ cellæ reuelasset à suis* lib.14.c.15. *inedia mori coactam Pliniana demonstrat historia.*

Sed quare tanta legis sæueritate vini moderato haustu priuantur mulieres, cum sexu sint imbecilliores, infirmioresq; viris? An quia vinosum est mulierum genus, quibus nihil rerum non licet dum vini satis sit ad bibendum? Hanc vnam causam agnoscit Valerius Maximus, cum ait Vini vsus olim lib.2.c.1. Romanis fœminis ignotus fuit, ne scilicet in aliquod dedecus prolaberentur, quia proximus à Libero patre intemperantiæ gradus ad inconcessam Venerem esse consueuit. *Quamuis fœminæ ob insitam humiditatem, qua meri vis diluitur, ne ad arcem capitis ascendat, haud ita facile*

et

vt viri, maximè verò senes, inebrientur; nihilominùs antiqui Romani tanti faciebant muliebris pudoris, vt omnem prostituendæ pudicitiæ occasionem abstulisse viderentur, si fœminis vinum interdixissent. Potionem tamen illis consentaneam concessere, nimirum loram genus vini factitium ex vuæ folliculis aquis maceratum; passum vinum, scilicet, quod vuis ad solem passis exprimitur; murrinam potum ex myrrhæ liquore tēperatū; cæteraque id genus dulcia, quæ non inebriant. Vinum quippè dulce, vt ait Aristoteles nullum saporem obtinet proprium vini, sed alienum penitùs reddit, ideoque non inebriat, tum quia minùs calefacit, vinolentia autem oritur ex calore, tùm etiam, quia cum lene, ac lentum sit obfarcit foramina, intercipitque, ne sedem capitis totam occupet, quod secùs accidit in vino veteri ob suam austeritatem. Proble. 27. Sect. 3.

At ego ex Athenæi siue historia, siue fabula colligo mulieres præsertim in Italia religionis causa abstinuisse à vino. Hic refert ex Alcimo Siculo, Herculem, cum in Crotonis agrum peruenisset, domum quandam sitibundum ingressum ab ædis domino bibere postulasse; Vxor illius virū monuit, vt hospiti præberet aquā, nec vini doliū, quo clanculū illa potabat, reserare vellet. Hercules, qui stabat pro foribus huiuscemodi sermonem audiens virum commendauit, domumque reuertere, doliumque intueri iussit, qui cum ei paruisset, saxeum inuenit. Ob eamque rem probrosum est, ac turpe illius regionis mulieribus potare vinum. Ex quo coniectari licet religionis causa mulieres olim abstinuisse á vino, quia eo in Deorum sacrificijs vtebantur, offerebantque. Lucius Papyrius imperator, inquit Plinius, aduersus Samnites dimicaturus votū fecit, lib. 10. Deipno. lib. 14. cap. 13.

si

ſi viciſſet, Ioui pocillum vini, pocillum *inquam*, quia tunc vini magna parſimonia fuit. *In ſacrificijſ quoque hoſtia non tantum ſalſa mola aſpergebatur, ſed etiam vino, cuius rei meminit Cicero de Diuinatione*, Cor eſt in extis, iàm abſcedit, ſimul ac molam, & vinum inſperſeris. *Inter cornua victimarum effundebant vinum, vt cecinit Ouidius* (lib. 2.)

Admoti quoties templis tum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum: (lib. 7. Metamor.)

Quin etiam in ipſas flammas, quæ victimarum diſſecta membra comburerent ſuper aras impoſita thus inijciebant, vinumque fundebant è pateris, vt memoratus poeta affirmat

Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo
Cæſarumque bouum fibris de more crematis. (libro 13. Metam.)

In pyras quoque defunctorum vinum iniectum legimus. Quare cum tanta eſſet in vino religio veluti Deorum libamine, probabile admodum eſt ex Athenæo, mulieribus olim non tantum pudoris, ſed religionis gratia interdictum fuiſſe.

AEgrè defendi poſſe Platonem, qui nudos adoleſcentes, vnàque puellas in Gymnicis eſſe volebat.

Caput XXIII.

(Dialogo 5. de Iusto, vel de legib.) *GEorgius TrapeZuntius perpetuus calumniator Platonis in hoc maximè illum proſcindit, quia in libris de legibus nudos mares, ac fœminas exerceri volebat. Occurrit*

Beſſa-

Bessarion Cardinalis Nicenus, ac Patriarca Constantinopolitanus vir magnæ doctrinæ, atq; eximiæ probitatis; hisq; rationibus illum defendit. Primùm ex prisco more multarũ gentium, nempè Athenensium, Lacedæmonum Macedonũ, aliarumq; nationum, quæ hanc adolescentium, puellarumq; nuditatem admittebant in gymnicis. Deinde, quia naturam ducem habent, quæ nudos nos genuit, sed, vt vestem nos contra frigus induere docuit, ita rationem castitatis, & continẽtiæ contra luxuriam, ac libidinis cupiditatem nobis impertijt; ideoque homines primæ ætatis vestibus exuti se exercebant, virtute potius, quàm lana operti. Postremò, quia plurimum valet consuetudo ob quam frequens illa nuditas sine aliqua sit vitij suspectione, ac minus moueat, prouocetque intuentes. Addit præterea, quod Minos, atq; Lycurgus sapientissimi legislatores non minus fœminas, quàm mares cursu, palestra, iaculo, saxo exerceri volebant, vt procreatio liberorum firmior; robustiorque esset, quæ à matre haud imbelle auspicaretur originem; ac proinde ipsæ fœminæ facilius dolores partus perferre valerent. His igitur ratoinibus Magnus Bessarion defendit suum Platonem: sed nulla harum conuincit.

Quod in primis multæ nationes adolescentium, puellarumq; nuditatem admittant, non propterea hac in re laudandæ sunt, sed potius concludẽdum omnẽ profligasse verecundiã quæ comes pudoris est diuina prouidẽtia hominibus concessi quo veluti fræno à turpibus abstinerẽt. Quod natura vetitũ est, esto vniuersæ nationes terræ amplectãtur, nũquàm licebit. Apud veteres Romanos tãta erat morũ disciplina, tãtus honestati honos, vt in balneis maribꝰ promiscuè cũ fœminis versari minimè licuisset immò

lib.2.c.1. nec pater cum filio pubere, *Valerio teste*, nec socer cum genero lauabatur, *ne scilicet conspicerentur nudi. Accedit pro morum honestate Herodoti testimonium, qui ait magno esse probro apud Lydos, cæterosque barbaros hominem conspici nudum. Atqui natura, inquit nudos nos edit: ita planè, sed verecundiam veluti purpureum velum indidit, suadetque eas naturales operire partes, quæ si pateant alijs rubore afficiunt, quia in his libido regnat. Primi parentes cum essent nudi non erubescebant;* Non quod sua nuditas, *inquit Augustinus*, esset incognita, sed turpis nuditas nondum erat, quià nondum libido membra illa præter arbitrium commouebat. *Huc spectant illa diuinæ scripturæ verba.* Cumq; cognouissent se esse nudos consuerunt folia ficus & fecerunt sibi perizomata; *vt scilicet tegerent partes inhonestas.*

De Ciuit. Dei lib. 14.c.17.

Genes. 3.

Quanquàm autem natura dedit nobis rationem castitatis, & continentiæ contra luxuriam, non tamen ipsam virtutem, sed quosdam virtutis stimulos, velut eius semina, quæ Tullius paruulos vocat igniculos, quos malis moribus, ac deprauatis actionibus sæpius sic restinguimus, vt nusquam naturę lumen appareat. *Quid autem obsecro magis est contra continentiam, & castitatem, quàm denudare pudenda? Quare cum ait consuetudinem nuditatis minùs mouere, eaque magis afficere, quæ raro videntur, quid aliud denotat, quàm profligato pudore virtutis igniculos extinxisse penitus? aut verecundiæ iacturam nullam sentire? Illis gentibus, quæ erant perfricatæ frontis ego obijciam verba, quibus prophæta Sinagogam quondám exprobrauit* Frons mulieris meretricis facta est tibi noluisti erubescere.

3. Tuscul.

Hierem. 3.

Ex

Ex hac inuerecunda nuditate ortum habuit impudens Diogenis, Cynicorumque in propatulo more canum libido. Ex hac, inquam, impurissimus Prodicus Gnosticorum alumnus auspicatus est Adamitarum sectam, qui nonnisi nudo corpore in Ecclesia, nudum Adamum imitati, commorabantur, eamque effusæ libidinis licentia in lupanaria conuertebant. Vestimentum itaque non modo propter cæli iniurias datum est homini, sed etiam propter honestatem, cum non nemo, nisi lumen rationis obscuratum habeat, nuditatem exhorreat. Id patet Milesiarum virginum exemplo, quæ, vt ait Plutarchus ex Gellio, sine vlla euidenti causa repentè se enecabant, vitæque filum præcidebant suspendio, nec vnquàm ab ea phrænesi sanatæ sunt, nisi cum Milesiorum senatus decreuisset, vt quæ virgines se laqueo præfocassent, cum eodem laqueo nudæ efferrentur ad tumulum. Solo igitur pudore tùm inhonesti funeris, tùm probrosæ nuditatis deterritæ, non amplius voluntariam mortem oppetiere; Tantum potest ignominia nuditatis in muliebri sexu; quam Plato non benè commendat. Quis audeat illam admittere, quando non tantum Apostolus mulieres non velato capite turpe esse docet, sed etiam gentes sæueritatis exemplo demonstrarunt? C. Sulpitius Gallus vxorem dimisit, vt refert Valerius, quod eam aperto capite in publicum processisse cognouerat. Lubet afferre testimonium Dantis poetæ Hetrusci lasciuientes mulieres sui temporis sic vellicantis

Vide cardin. Baro Anno. 120. nu. 47. Thebodo. lib. 1. hæresũ Epiph Hæres. 72.

Nocti. Atticar. lib. 15. cap. 10.

1. ad Timot. 3.

lib. 6. c. 4.

Tempo futuro m'è già nel cospetto,
Cui non sarà quest'ora molt'anticha,
Nel qual sarà in pergamo interdetto

Cato 23. Purgatorij.

Alle sfacciate donne Fiorentine
Andar mostrando colle poppe'l petto.

Quam etiam ipse Bessarion fatetur Turcarum mulieres honestiùs vestitas procedere in publicum, quàm Italæ fœminæ sui temporis, quæ facie, collo, pectoreque operto ad libidinem provocant.

Postremò non facilè admitto, puellas exerceri in gymnicis ludis, vt robustiores fiant, obdurentque membra, ac proindè sobolem validiorem gignant. Mulieres cum sint viris humidiores frigidioresque, ac natura terreæ, timidiores quoque sunt, aptioresque ad ea exercitia, quæ otium, ac quietem postulant, nempè (vt verbis Hieronymi vtar) lanam facere, tenere colum, rotare fusum, & stamina pollice ducere. *Talis erat mulier fortis, ac strenua, quam expetebat Salomon; Omnis illius fortitudo erat in colo, & fuso pro gladio, propterea ait* Manum suam misit ad fortia, & digiti eius appræhenderunt fusum. *Nendi igitur, texendique peritia non tantum infimæ sortis mulieres, sed heroinas etiam decet, cum per hæc exercitia Lucretia, Penelopes, Helena, Tanaquil, Aretis Alcinoi regis vxor, aliaque multæ summæ honestatis, ac probitatis laude fuerint nomen adeptæ.*

Epistola ad Lætam.

Prouer. 31.

Hic non pertransibo comicum poetam matronæ cuiusdam mores lanificio, texendique studio commendantem

Primùm hæc pudicè vitam parce ac duritèr
Agebat, lanam, ac tela victum quæsitans:

Terent. in Andria.

Elegantius Maro sic fœminam strenuam repræsentat

Ceu fœmina primùm,
Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerua

Æneid. Lib. 8.

Impo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi, famulasque ad lumina longo
Exercens penso, castum vt seruare cubile
Coniugis, & paruos possit educere natos.

Mitto alia testimonia, quæ probant pudicam mulierem decere se exercere colo, fuso, acu, telis; non palestra, iaculo, cursu, saxo, vt per summum dedecus censuit Plato.

Quæ habet Virgilius de honestæ fœminæ studijs in Prouerbijs Salomonis reperiuntur.

Caput XXIV.

V*Irgiliana carmina de egregia muliere, quæ in fine præcedentis capitis attuli sunt hæc*

Ceu fœmina primùm,
Cui tolerare colo vitam, tenuique Minerua
Impositum cinerem, & sopitos suscitat ignes
Noctem addens operi; famulasque ad lumina longo
Exercens penso, castum vt seruare cubile
Coniugis, & paruos possit educere natos.

Hæc omnia munia probæ fœminæ, si conferre libet; locupletiùs habet Salomon in Prouerbijs, vbi strenuæ, atque honestæ mulieris laudes describit. Quæsiuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum *ait Salomon; & paulò post* Manum suam misit ad fortia, (*idest vtilia*) & digiti eius apprehenderunt fusum. *Virgilius vero pressius ait* *Prouer 31.*

To-

Tenui Minerua id est texendo.

Tolerare colo vitam, tenuique Minerua,
quæ colum, artemque texendi inuenit.

Salomon ait De nocte surrexit, *nimirum ad opus antelucanum:* Deditque prædam domesticis suis; *id est pensum vnicuique descripsit, quod itâ celeritèr serui, ancillæque absoluebant ac si ad prædam essent intentæ:* & cibaria ancillis suis, *vel vt litera Hebrea ait* statutum ancillis suis. *Hoc totum sic Poeta descripsit*

Impositum cinerèm, & sopitos suscitat ignes,
Noctem addens operi, famulasque lumine longo
Exercens pensò.

Non extinguetur in nocte lucerna eius, *nimirum ad multam noctem, vigilans; Virgilius autem dixit* Ad lumina.

Tandem Salomon dixit Confidit in ea cor viri sui, *id est eius prudentiæ, atque industriæ, ob quam omnem suspicionem suæ honestatis adimat viro: Poeta sic extulit*

Vt seruare cubile
Coniugis, & paruos possit educere natos.

Si hæc poeta ex diuinis literis sustulerit, nec ne aliorum iudiciū esto, satis sit contulisse illius verba cum locis Scripturæ.

Senecæ Tragici locus cum alio diuinæ Scripturæ loco collatus.

Caput XXV.

Senec. in Thyeste.

A*Treus, cuius vxorem Thyestes eius frater construpauerat, vt se vindicaret, filios ei inscio apposuit in* con-

conuiuio epulandos, eorumque sanguinem potandum in patera. Postremò ipsorum capita afferri iussit; quibus visis, sic deflet innocentium filiorum mortem Thyestes

Quid liberi meruere? Quod furant tui *Actu 5. circa finem.*

intulit Atreus. Hic locus conferri potest cum illo Geneseos, vbi Noemus ebrietate digesta surgens à somno Canaanum filium Chami maledixit. Euigilans autem Noe ex vino, *sacra inquit historia*, cum didicisset; quæ fecerat ei filius suus minor ait: Maledictus Chanaam, seruus seruorum erit fratribus suis. *Quo in loco peccat pater, maledicitur filius. Cur hoc? quia futurus erat paternæ impietatis hæres imitatorque. Vnde S. Augustinus*, ideo, *ait*, Cham in filio suo maledictus est tanquam in fructu suo, idest in opere suo. *Ad hunc modum Atreus in filios Thyestis se vltus est tanquam futuros hæredes incestuosæ patris libidinis. Etenim exemplo malorum parentum filij nequiores esse solent, quod Lyricum non latuit dicentem* *Genesi 9* *De Ciuitate Dei libro 16. cap. 2.*

AEtas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem. *Horat. Carm. libro. 3. Ode 6.*

Quare Christus mortem Crucis vocauerit Calicem.

Caput XXVI.

MOrtem crucis incredibilis acerbitatis, ignominiæque plenam consueuerat Christus appellare calicem. Ad

gemi-

geminos filios Zebedei primas regni petentes Poteftis, *inquit*, Matthæ. 20. bibere calicem, quem ego bibiturus sum? *Ad Patrem cum oraret in horto*, Transeat à me calix iste. *Ad Petrum* idem 26 *exerentem gladium.* Calicem, quem dedit mihi Pater Ioannis 18. non vis vt bibam illum? *Alia testimonia sileo. Si latent ia mysteria, arcanosque sensus spiritus rimarer, obuia esset Patrum responsio, nimirùm crudelissimam mortem appellasse calicem, quia tanta alacritate, iucunditateque perpessus est pro mundi salute necem crucis, qua nemo alter pretiosissimi liquoris calicem bibisset. At ego literarium sensum inquiro.*

Sunt qui dicunt calicem dici, quia olim sontes ad necem damnati mortiferi potus calicem haurire cogebantur, vt Phocion, & Socrates, qui hausta cicuta in carcere de medio sublati sunt ab Athieniensibus. Atqui id genus mortis nusquam reperitur in lege veteri, quæ aut lapidare, aut crucifigere solebat delinquentes, aut occidere ferro. Sic Israelita, qui ligna Num.15. *colligebat in sabbato iussu Mosis lapidatus est à populo; Sic à* 2. Regũ 21. *rege Dauide dati sunt Gabaonitis septem viri, quos crucifixerunt in monte: Quæ duo genera mortis & apud gẽtes erant* lib. 4. *in vsu. In Tyrij clade* duo millia, *inquit Curtius*, in quibus occidendi defecerat rabies crucibus affixi per ingens litoris spatium pependerunt. *Et Oxatres Darij frater Bes-* Q. Curt. lib 7. *sum regis proditorem sagittis in cruce configendum accepit ab* lib. 6. *Alexandro. Apud eumdem historicum legimus Philotam Parmenonis filium coniurationis reum in Alexandrum saxis obrutum cum cæteris nominatis à Nicomacho.*

Quæ cum ita sint obseruare præstiterit calicem in diuinis literis æquè, ac apud profanos scriptores significare cuiuscunq;

homi-

hominis sortem siue bonam, siue malam sumpta metaphora à præside, seu conuiuij principe, qui modum epuli, legesq; præscribebat, distribuebatq; singulis suam vini, cibiq; portionẽ. Hunc porrò conuiuij magistrũ, ac modiperatorẽ, idest modũ imperantẽ in epulis, deligebãt vel suffragijs, vel talorũ iactu, vt significare videtur poeta Lyricus scribẽs ad P. Sextũ virũ Consularẽ

Nec regna vini sortiere talis. Horat. Ode 4.

De hoc magistro, ac principe, regeq; conuiuij loquitur Siraci filius cũ ait. Rectorẽ te posuerũt? Noli extoli. Esto in illis quasi vnus ex ipsis. Curã illorũ habe, et sic cõsidera, & omni cura tua explicita recũbe. *Quo in loco docet quid in mensis deceat rectorem, magistrũq; cõuiuij, ipsosq; cõuiuas in omni ætate. Quas omnes fermè leges describit Plutarchus in Symposiaco.* Ecclesiastici 32. lib. 1. q. 2.

Quoniam vero regis cõuiuij præcipua munia erant leges cõuiuandi, bibẽdiq; præscribere, propter hoc sũt illæ metaphoræ calicis in diuinis literis Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei; & Calix in manu Domini vini meri plenus mixto. *Ex his satis liquet quid sibi velit Christus Dominus, cum suam mortẽ calicẽ vocat. Æternus enim Pater veluti mũdi Symposiastes cuiq; suã partẽ distribuit, suoq; vnigenito filio dedit præceptũ moriẽdi pro mũdi salute, quod calicẽ vocat tanquam sortẽ, partẽq; sibi oblatã in æternæ gloriæ cõuiuio, atq; ad illud per ignominiosã crucis mortẽ peruenit. Vel eius mors dicitur calix ab hæreditate, cuius portiones, vt præsignis scriptor affirmat, in calicẽ cõijcerẽtur, ac sortitiò extraherẽtur. At enim Christi hæreditas est cõuersio gẽtiũ ad fidẽ, de qua Psaltes ait* Postula à me, & dabo tibi gẽtes hæreditatẽ tuã, *quam suo proprio sanguine acquisiuit. Ob eamq; metaphoram mors Christi frequenter dicitur calix.* Psal. 10. Psal. 74. Ioann. Lorinus in Psal. 2.

P Se-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

Sederit ne, an discubuerit Christus in vltima cæna.

Caput XXVII.

M*VLTI diuinarum rerum scriptores existimant, Christum in nouissima cæna, in qua Eucharistiam eximij sui amoris pignus instituit, non sedisse ad mensam, vt nunc fit apud nos, sed antiquo more Asianorum discubuisse in lectulis. Quam sententiam his rationibus persuadere conantur. Primùm, quia Euangelista Mathæus id manifestè dicit.* Vespere autem facto discumbebat cum duodecim Discipulis. *Deinde, quia Marcus, & Lucas locum cænæ vocant* Cęnaculum grande stratum, *scilicet lectulis ad discumbendum. Tum præterea, quia Ioannes discipulus, quem diligebat Iesus recubuit supra pectus Domini in cæna, quod facere minimè potuisset sedendo ad mensam. Postremò in domo Pharisei discubuit, non sedit; aliòquin peccatrix illa mulier, quæ attulit alabastrum vnguenti quomodo pedes Domini rigare lacrymis, capillis tergere, vnguento perungere, oscularique potuisset? Nihilo seciùs sunt qui secùs sentiunt, earumque rationū commodam interpretationem afferunt. Christum sedisse ad mensam in vltima cæna maximè contendit Andreas Baccius Elpidianus homo eruditus, ac doctus, sed (quod magis mirabere) professione medicus, neque contemnendis rationibus suam sententiam firmat, pro qua plura ego addam, quæ ipse diuersis studijs occupatus videre non potuit.*

cap. 20. — *Mar. 14.* — *Luc. 22.* — *Lucæ 7.* — *De vinis, & conuiuijs antiquorum libro 4. par. 2.*

Obser-

Obseruandum in primis cænam illam, vt est communis traditio, eamque amplectuntur Adricomius, Iamsenius, Baronius, & alij factam fuisse in domo Ioannis, qui cognominatus est Marcus discipulus Domini, sociusque Pauli, ac Barnabæ in prædicatione Euangelij; vt in actis Apostolorum satis liquet. Is ergo cum esset homo diues, ac nobilis obtinebat in monte Sionis iuxta Dauidis arcem per amplas ædes, cuius superiores partes cum haberent capaces aulas ad conuiuia; cætusque percommodas, vocabantur cænaculum, quò commeare solebant Apostoli, alijque Christi discipuli. In illo igitur Cænaculo Dominus nouissimum pascha fecit; in illo ianuis clausis in die resurrectionis apparuit; in illo tandèm postquam in cælum assumptus est super centum viginti viros Spiritum Sanctum in igneis linguis immisit. Actorũ 12.

Siue ergo Dominus fecerit in domo Ioannis Euangelistæ vltimam cænam, vt censent Nicephorus, atque Cedrenus; Siue Simonis leprosi, vt Theophilatus; Siue Iosephi ab Arimathia, aut Nicodemi vt Euthymius; Siue vt fert communis, veriorque opinio in æde memorati Ioannis cognomento Marci, omnes erant discipuli Christi, quibus perspecta erat magistri humilitas, atque modestia qui sanè abhorruisset superba diuitũ triclinia aureis, eburneisq; instructa thoris, pictis auleis ornata, in quibus cœnaturi puluillis læuo cubito innixi cubarent. Quomodo ego credam Dominum, qui in omni actu vitæ suæ præbuit nobis humilitatis exemplum luxuriantem apparatum voluisse pro Eucharistica cæna? Parum quippè decens fuisset mysterijs peragendis ille accubitus. Qui recubabant in thoris dextra capiebant cibum subiecto in puluinari sinistro cubito, vt ex illo versiculo Lyrici constat,

Et cubito remanente preſſo.

Horat. I. Carmi. Oda 27.

Quo nam modo in ea poſitione panem accipere potuiſſet Chriſtus, frangere, ac diſcipulis diſtribuere?

Porrò ſeſſio ad menſam tribus in rebus præſtat accubitu, Modeſtia, Facilitate, Antiquitate. Modus ſedendi modeſtior apud omnes exiſtimatus eſt, quàm accumbendi: Nam turpe erat mulieribus accumbere. Fœminæ, *inquit Valerius,* cum viris cubantibus ſedentes cænitabant. *Et Cato, teſte Plutarcho poſt bellum Pharſalicum infelicitèr actum nūquam accubuit, ſed cibum ſedens ſumpſit luctus cauſa. Quam modeſtiam à Chriſto ſeruatam in illa cæna non ambigo. Commoditate, quia in illis thoris ad pompam, luxumque excogitatis operoſum erat conuiuis iacere reclinata ſupera corporis parte in cubitum ſiniſtrum, infera in longum porrecta, dextera tamen remanente libera ad capiendum cibum. Si lautum erat epulum ſinguli conuiuæ ſingulos lectos occupabant, nam plures in eodem accumbere ſordidum habebatur, vt ille poeta teſtatur*

lib.2.c.1

Sæpè tribus lectis videas cænare quaternos.

Horat. I Sermo. Sayr. 4.

Proinde in illa poſitione grata eſſe non poterat communicatiò ſermonis pro diſcumbentium numero, qui ampliorem ſitum occupabant, vnde non niſi eminùs inuicem diſiunctos illos imaginari oportet. Dominus autem ſedens longum in cæna ſermonem amore pleniſſimum ad Diſcipulos habuit, quos cominùs aſpiciebat, ipſiq; viciſſim pium magiſtrum intuebantur, quem interpellare poterant. Antiquitate tandem commendatur ſeſſio. Non ad Homerum te mitto, qui Græcos Heroas Penelopes procos in conuiuio ſedentes facit, ſed ad Moſem quingentis annis antiquiorem Homero, qui Ioſephum ſedentem ad menſam

Geneſis 43.

cum

cũ fratrib⁹ suis describit. Prisci quoq; Romani antequã corrũperentur Asianorũ delitijs sedisse leguntur apud latinũ poetam

Perpetuis soliti patres considere mensis. *Æneid. lib. 7.*

Quo in loco Seruius perpetuis mensis, *inquit*, idest longis ad ordinem exequatis sedentium. *Quæ mensæ excipiebant cõuiuas ex vtraq; parte sedẽtes, qui se mutuò respicere poterant.*

Plura de ãtiq° more sedẽdi ad mẽsã habet Hieronymus Pradus super Ezechielem 23.

Ad hanc formam existimare par est Christi mensam, in cuius capite ipse sedebat medius inter Petrum, & Ioannem; Ad dexteram erant quinque Discipuli, totidemque ad læuam singuli in proprijs subsellijs. Hæc certè positio & Christi modestiæ, & augusto mysterio, quod in illa cæna peragere statuerat maxime conueniebat.

Superest, vt rationes initio allatas, quæ contra hanc sententiam facere videbantur, sic diluamus. Cum Mathæus ait Christum discubuisse cum Discipulis suis, vtitur phrasi, quæ remansit ex antiquorum ritu, qui prono corpore, vt dixi, discũbebant in thoris; ideoque etiamnum dicimus accumbere mensæ, licet more nostro assideamus. Sic verbo imolari pro sacrificare vtimur, quamuis modo nullo farre molito, quæ salsa mola dicebatur, vtamur Præterea Euangelistæ per cænaculũ magnum stratũ *nil aliud intelligunt, quàm amplam aulam quæ tredecim viros cænaturos excipere valeat adornatam, & instructam mensa, subsellijs, escarijs, potorijsq; vasis, cæterisq; rebus, quæ ad conuiuandũ more nostro opportunæ videntur. Ioannes verò recubuisse dicitur in sinu Iesu, quia infra illum statim sedebat, ac proinde in eius sinu quasi iacere, ac recũbere videbatur, vt adnotauit Petrus Ciacconius Toletanus. Vel quia apud antiquos honorificẽtior, nobiliorq; erat sinistra, quàm dextra, ob eã fortasse, rationẽ, quia ad illã partem cor fõs vitæ inclinat. Propterea rex*

De Romano triclinio.

Cyrus

Cyrus, vt refert Xenophon viros conuiuas, quos honorare voluisset, locabat ad sinistram, quam existimabat digniorem tanquam cordi affinem. Dominus itaque, vt Ioannem prærogatiua virginitatis insignem præ cæteris Apostolis honoraret, iuxta se ad partem cordis sedere voluit, atque ob hanc rem dicitur recubuisse in pectore Iesu, licet negandum non sit modestè reclinasse caput in eius sinum. In domo vero pharisei Christum gentium more discubuisse non nego, quamuis memoratus Elpidianus sedisse conetur ostendere. Qui enim venerat pro salute hominum, omnium moribus se accommodabat, vt omnes lucrifaceret. Sed quia vltima cæna nullos conuiuas præter Apoctolos admisit, atque ab vno Christi discipulo, vt dixi, præparata fuerat, sedentem Dominum, non accubantē habuit.

Quid sit maioris constantiæ non mori timere, an viuere non recusare.

Caput XXVIII.

INTER *eximias laudes B. Martini Episcopi Turonensis extat illud à Seuero Sulpitio eius discipulo descriptum elogium, quod* Nec mori timuit, nec viuere recusauit. *Quid horum præferat maiorem animi celsitatem, atq; constantiam, quæsitu dignum videtur.*

Erecti animi, magnæq; fortitudinis argumentum est mortē vltimū terribilium non expauescere, quam probi etiam viri in diuinis literis exhorruisse leguntur. Siracidis filius eximiè

sapiens

sapiens certam mortem, & naturalitèr ineuitabilem timens, quæ profundi instar fluminis extremas aluei oras pulsat, atq; erodit, ab ea eripi supplicabat cum diceret. Pro morte defluente deprecatus sum. *Ubi clariùs Vatablus* Ut à morte liberarer oraui. *Rex Ezechias denuntiata sibi morte ab Isaia prophæta in amarum resoluitur fletum. Insignis ille anachoreta Hilarion, cum iam modicus tepesceret calor in pectore,* Egredere, *dicebat,* quid times? Egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta propè annis seruisti Christo, & mori times? *Et ne plura exempla consecter ipse Dominus vitæ largitor cum animo concepisset mortem, orans in horto* cæpit, pauere, & tœdere. Ecclesiastici 51. 4. Regũ 20. & Isaiæ 38 Marci 14.

Ex his constat perarduum esse, pulsante fores pallida morte, hominem non expallescere. Hanc quoque sententiam ratio ipsa suadet. Bonum vitæ maius est, ac delectabilius cæteris bonis, pro quo conseruando facultates, carnisque oblectamenta abijciet. Cum maximo bono contraria est mors; Ut ergo quis illo sine vlla perturbatione carere velit, ingenti animo, ac fortitudine præditus esse debet. Quid non agit homo, vt suum esse proroget? Viator ante latronem potius crumenam benè nummatam, quàm vitam ponet. Mercator subita tempestate oborta merces in mare proijciet, ne cum oneraria naui ab irato elemento absorbeatur. Reus in quæstionem postulatus omnia cruciamenta, suppliciaque patiëntèr experitur, vt mortis euadat supplicium. Sicas, ferrum, & ignes ægrotus perferet, ne membrũ putre vitales dissoluat artus. Quid ni?

Ut corpus redimas ferrum patieris, & ignes,
Arida nec sitiens ora lauabis aqua. Ouidi.

Miseri

Miseri quoque, calamitosique homines & si mortem identidem inuocent, vt præsentis vitæ ærumnas defugiant, tamen in malorum clade cupidiores vitæ se esse ostendunt; non secus ac ille Æsopicus senex, qui lignorum fascem super humeros ex nemore portans ex longa via defessus, aduenientem mortem, quam inuocauerat, deuitare contendebat. Mitto fabulas sacra testimonia profero.

Patriarcha Iacobus duodecim filiorum prole fœcundus cum venisset in Ægyptum interrogatus à rege de annorum numero, Dies, *inquit*, peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum parui, & mali *id est ærumnosi, atque calamitosi, quos paucos esse dicit non tantum comparatione longæ ætatis superiorum patriarcharum; sed etiam quia inter ipsas calamitates diutiùs vitam protogare cupiebat. Quid si Iacobi dies læti fuissent? Profectò centum viginti annos longè pauciores existimasset. Quapropter Phocion, Socrates, Theramenes, alijque nonnulli celso, erectoque animo fuisse dicũtur, propterea quod lætantèr epota cicuta visi sunt mortem contempsisse.*

Gen. 47.

Quamuis hæc probabilia sint, ego libentius ab illa sententia stabo, quæ defendit maiorem esse animi constantiam in electis, qui propter aliorum salutem non recusarunt viuere. Hæc porrò sunt, quæ in hanc sententiam me maximè trahunt. Homo in statu innocentiæ immortalis erat, *inquit Augustinus*, beneficio conditoris; *post lapsum subiectus est morti, cæterisque miserijs ob culpam inflictis; ipsaque mors, quæ fuit in pœnam, ex Dei clementia cessit in bonum, vt per eam ærumnis imponeret finem. Ob id Cherubinus igneum gladium vi-*

lib. 6. de Genesi ad literã cap. 25.

brans

bravs excubabat ad ianuam Paradisi, ne homo immortalitatis percupidus, decerperet vitalis arboris fructum, eumq; comederet, vt perpetuò viueret, atq; adeo esset æternùm miser. Viri sancti, qui glorioso peracto certamine appropinquabãt ad palmam, dum pro aliorum salute non recusarent vlteriùs viuere, ipsi ex magna animi constantia, nec diuturniores vitæ miserias pro Christo renuisse videbantur. Dein quia Sanctis veteris etiam instrumenti graue erat degere in hac vita mortali, vitalem quodammodo mortem auebant. Sic Dauid clamabat Educ de custodia animam meam. *Sic Helias prophæta* petiuit animæ suæ, vt moreretur. *Sic Paulus aiebat* Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius *& alibi* Cupio dissolui, & esse cum Christo. *At enim vt propiora exẽpla ob oculos ponam. Sãctæ virgini Teresiæ ex desiderio alterius vitæ adeo graue erat viuere, vt lenta morte per momenta temporis sibi mori videretur, quia diutiùs viueret. Hinc vernacula lingua hoc rhitmum cum suis virginibus canebat* Psalm. 141. 3. Regũ 19. Ad Roman. 7.

Y viuo, sin viuer en mi
Y tan alta vida espero,
Que muero, porque no muero

Postremò optabilis erat mors iustis, tum quia pretiosa esset in conspectu Domini, dum sicut Moses iubente Domino *moriũtur, tum etiam, quia ne nomen quidem funestum habet aut lethale, quæ in diuinis literis vocatur somnus quando quidẽ à laboribus habeat gradũ ad requiem. Ille mortẽ perhorrescat, qui mortis bonũ perspectũ nõ habeat: Ille diu viuere cupiat, cui tãtũ præsentia, viscataq; bona sint nota. Causam lacrymarum, quas* Deuter. 34.

Christus fudit in morte Lazari eam affert Isidorus Pelusiota, quia illum ad mundi ærumnas, atque miserias reuocabat, interea sque viuere non recusare generosum est.

Nunc prouocabo ethnicos ad testimonium eorum, quæ dico. Disseruit luculentèr Cicero de morte contemnenda, literisque mandauit Cleobem, ac Bitonem Argiræ Sacerdotis filios ob pietatem in matrem; Trophoniumque, atque Agamedem, quia Apollini templum Delphis exædificassent, pro maximo, quod possit dari à Deo, præmio, ex humanis migrasse. Hinc Stoicorum permulti errore decepti actum fortitudinis esse putarunt mortem sibi consciscere: Quæ res mollis potius, ignauique animi miserias vitæ perferre non valentis, præbet inditium, Id poetam Epigrammatarium minimè latuit,

1. quæst. Duscul.

Rebus in aduersis facilè est contemnere vitam,
Fortitèr ille facit, qui miser esse potest.

Martialis lib. 11. in Heremont.

Propterea obseruarunt nonnulli Lacedæmones se spontè obiectasse periculis, pulcrumque mori in bello duxisse non ex animositate, sed impotentia, qui animirum animaduertebat in illos legum sæueritas: Tam rigida præterea erat ipsorum disciplina, vt ab his malis per mortem se eximere peroptassent. Quibus rebus benè perpensis, nen est magnum Christiano homini mortem contemnere, cùm & ethnici vitam spreuerint; sed longè maius existimo, si electi Dei cum ferè ad vitæ metam peruenerint ex ardore charitatis in proximum, diu viuere nõ recusauerint. Nauitèr ergo Martinus Pontifex se gessit, qui nec mortem timuit, quã longè ante præsciuerat, suisque discipulis indicauerat; nec pro Christo, quem totis, visceribus cupiebat, inter mundi miserias adhuc viuere recusauit; nec ægrè

tulit

tulit propter aliorum salutem sua sibi differri præmia, vt Condatensem Clerum in pace componeret.

Quid commendabilius magna dare, vel animo lubenti parua recipere.

Caput XXIX.

ALEXANDRI *liberalitatem propemodum nimiam his paucis complexus est Curtius*, Liberalitas sæpè tribuentis, quàm à Dijs petuntur, clementia in deuictos, tot regna aut reddita, quibus ea dempserat bello, aut dono data. *Liberalitatis virtutem rege dignā egregiè ostendit in Perillo amico dotem pro filiabus petenti: Cui rex capere iussit talēta quinquaginta. Cumq; ei dixisset decē satis esse, tibi, inquit*, satis est tantùm accipere, mihi vero non satis est tantum dare. *Ille præterea Omphis in India rex, qui tum Ephestioni aureas coronas, ac LXXX. talenta, tum Alexandro LVI. elephantos, multaq; pecora ex miæ magnitudinis, ac tria millia aureorum dono dederat; ab eodemmet Alexandro, remissis omnibus, quæ ipse obtulerat præter argentea, aureaq; vasa, Persicas vestes, generososque equos, mille talenta accepit, vsque adeo voluit barbari regis liberalitatē longè maiori liberalitate superare. Ptolemæū quoq; filium Lagi maxima cū voluptate amicos locupletasse testis est Ælianus, cui illuderat in ore* meliùs est ditare, quàm ditescere. *Inter eos vero, qui minima quaque grato animo excipiūt*

Q. Curt. lib. 10.

Q. Curt. libro 8. paulo ante finem.

De var. hist. lib. 13. c. 13

adnumeratur primo loco Artaxerses Persarum Rex, qui, vt ex Plutarcho colligitur, regiam decere maiestatē existimauit parua hilari vultu suscipere, quam magna largiri; sibi namq; iter facienti ab homine rustico, qui nihil habebat, quod regi suo more gentis donaret, oblatam aquam è profluente ambabus manibus haustam pergratè accepit, quia non ad vsum, pondusque rei oblatæ, sed ad studium offerentis ille benignè respexit. Rem hanc confirmat exemplo Lycurgi, qui minimi sumptus sacrificia Spartæ constituit, vt ab omnibus facilè, ac promptè Dij honorarentur. At quoniam nos magis propiora exempla mouent, addo Pium II. Piccolomineum Summum Ecclesiæ Hyerarchā: Qui cum Purpuratis Patribus, alijsq; Romanæ Curiæ Proceribus siue obrepentis pestilentiæ timore, siue vt æstatis ardores, qui præter solitum inflammauerant aera, declinaret, in montem Amiatum à summo vsque deorsum virentibus plantis conuestitum, se contulit. Cui aliquando redeunti ex castro Sanctæ Floræ quidam pastor, qui Pontificem à se nunquam visum intueri cupiebat, nec aliquo munusculo vacuus comparere volebat, arbitratus propter æstum eum sitire, statim emunctâ vacca occurrit in media via cum ligneo vasculo recenti lacte pleno, Summoque Pontifici festinus, ac lætus obtulit. Pius viri simplicitatem admiratus substitit, ac memor Artaxersis vas hilari vultu, quod vtraq; manu ille porrexerat, labijs quasi lac potaturus admouit, munusq; osculo honorauit idq; Cardinalibus, qui aderant, vt idem facerent mox obtulit: Atq; adeo animum qui plura dedisset, si habuisset, non censum pensitauit.

In Apothegma. initio.

Vide hanc historia in lib. 9. cōment. Pij II.

Quis horū igitur magis laudandus? Alexander ne, qui multa auri talenta largiebatur amicis, regnaq; donabat, aut vrbes dabat ipsis dynastis, quos bello vicisset, an Artaxerses, qui se benignè demisit ad accipiendam fluuij aquam dono oblatam à

Vterque imitatus est Dei naturam, qui magna gratis impertitur, nostrosq; minimos conatus quàm beneuolè accipit. Vterque liberalitatis virtutem, quam Aristoteles constituit in datione, acceptioneque pecuniarum, exercuit. lib. 4. Ethicorũ cap. 1.

Pro Alexandro facere id maxime videtur, quia preter quàm quod ex Philosophi sententia virtutis magis est beneficio afficere, quàm effici, maiorq; est benefacientis amor ad eos, quos beneficijs affecerimus, quàm illorum ad illos, viri liberales aliorũ inopiam subleuant, obæratis amicis subueniunt, nobilia fouent ingenia, bonasq; artes, ac discipilinas sua munificentia erigunt. Hùc spectat illud diuinum pronuntiatũ Beatius est magis dare, quàm accipere. *Ditare enim aliquẽ cuiusdam beatitatis speciẽ præfert, cũ & is, qui donat longè nobilior sit illo, qui accipit. Vnde* Liberalis largitionis extremum *(ait Vallesius)* non est bonorum vacuitas, sed adiectio potiorum, puta honestatis, & honoris: acceptio vero est egestatis vel illiberalitatis. Arist. lib. 9. Ethicorũ cap. 7. Actorũ 20. De sacra philosophia cap. 88.

At ego vnius Alexandri liberalitati Artaxersis benignitatẽ minima dignantis præfero: Ille enim cũ esset insignis orbis terrarũ prædo vrbes, ac regna, quæ multa cæde, & sanguine rapiebat ex gloriæ cupiditate donabat, ditabatq; alios ex diuitiarũ affluẽtia Hic rusticũ hominẽ sua gratia, & beneuolentia, quæ maior est omni munere, dignũ existimauit. Ille si fortè ijs dedisset, quibus non oportet, aut quando non opus esset, prodigalitatis notã nõ effugisset; Hic dũ oblatã aquã comitèr accipit dono, procul ab omni illiberalitate studioq; habẽdi se esse ostẽdit. In tam profusa Alexandri largitione virtutis indolẽ obscurabat ambitio: Atqui Persarum rex dum fluxi, copiosiq; elemẽti donũ ab homine vili non dedignatur, id sanè indicat nil sibi pensius

esse,

esse, quàm subditorum animos amore, lenitate, clementia deuincire omni satellitio, omni munimine securiore. Cum Cicero benignitatem largitioni munerum anteponat, ego quoque Alexandri prodigalitati humanitatem Artaxersis præferendam censeo; quemadmodum & ipse Dominus pauperculæ viduæ quadrantem in ærarium templi immissum argento, & auro diuitum prætulit.

lib. 2. de Officijs.

Quid hominem virtute præditum magis afficiat negatus honor, an illatum dedecus.

Caput XXX.

Q*VI rationis moderamine se temperare didicerunt, nec humanis fauoribus, aut laudibus extolluntur; nec vituperijs, & iniurijs falsò illatis contristantur, quia vt egregiè ait D. Augustinus* nec deprauare iniuria, nec coronare potest laus aliena. *Quid horum tamen grauiùs perferant ingenui homines, in dubium vertitur. Quod valdè lædant iniuriæ; illa ratio esse potest, quia ira est quædam animi excandescentia, per eamque, vt vox sonat, extra se ire videtur homo, parque insano esse dicitur Vnde indomitam poeta Latinus illam vocauit*

Epist. ad Dioscorum.

Nate quis indomitas tantus dolor excitat iras?

Virgil. Æneid. 2.

Cum affectiones, quæ in parte irascenti reperiuntur sint erga malum arduum, frenare motum iræ, atq; vindictæ permolestũ

esse

esse videtur, & omninò difficile. Homo tamen, qui præditus est animo præcelso, ac regio contumelijs iniquè lacessitus, ridebit, non irascetur, quia non ignorat vindictam nobiles magis dedecere, quàm ignobiles. Sic Antigonus Macedonum rex, cum lateret in regio tabernaculo duobus militibus, qui illum maledictis proscindebant foras exiens sedato animo, leniterq; vt refert Seneca, longius discedite, *inquit,* ne vos rex audiat Antigonus. *Eamdem animi celsitatem ostendit Alexander Macedo erga duos gregarios milites infimæ sortis, qui impudentèr illum intra tentorium commorantem, quem ipsi absentem putabant, procacibus verbis conuitiabantur. Rex se foras proripiẽs blandè eos monuit; vt submissiori voce de Alexandro maledicerent, ne fortè audiret. Mira certè regis indulgentia in maledicos homines. Ipse tamen Hermolaum nobilem puerum ex regia cohorte, cum in aprum, quem ferire destinauerat, telum adegisset, verberibus affici iussit. Quare tam insolens animaduersio in nobilem puerum? Quia gloriam venationis in illo apro, quem ille ephebus preoccupauerat, sibi auferri iudicauit. Ex quo patet viros insignes pluris facere honoris, & gloriæ sibi præreptæ, quàm illatæ iniuriæ.* *lib.3. de ira c.22*

Themistocles ad Olympiæ celebritatem profectus cũ omnes in illum oculos intenderent, totamq; diem in eo contemplando consumpsisset, cæterisque ciuibus esset admirationi maximè vero peregrinis, dixit amicis vir gloriæ cupidissimus, se omniũ laborum, quos pro Græcia suscepisset, satis copiosum fructum ea die reportasse. Viro ingenuo nihil molestiùs, quàm prouentu laudis & gloriæ priuari, aut pro benefactis, ac meritis exiguè, frigidèque laudari, quàm iniustè vituperari. Cuius

rei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

rei Phauorinus philosophus apud Bessarionem illam rationem affert, quoniam, qui maledicit, & vituperat quãto id acerbiùs facit, tanto magis se iniquum, inimicumq; ostendit, ac propterea non meretur fidem; sed qui ieiunè, atque exiguè laudat, amicus quidem videtur esse eius, quem laudat, sed à causa destitui, & nihil quod vere laudari possit inuenire.

In Calumniato: Platonis libro 1. cap. 3.

Petrus Victorius defensus.

Capus XXXI.

INTER *Aristotelis monumenta extat paruus libellus sub hac inscriptione* Liber de mundo ad Alexandrum. *Qui vel mediocritèr sunt in humanioribus literis exculti ex methodo, modoque docendi longè diuerso ab eo, quo vtitur Aristoteles, facilè agnoscunt eum libellum alterius esse scriptoris, quàm magni Stagiritæ: cum ipse quatuor libris acutè, ac doctè complexus sit quicquid de cælo, & mundo disputari poterat. Quare superfluus hic esset liber, qui nullam more Aristotelis subtilitatem, sed historias, locorumque descriptiones continet. Vnus Iustinus Martyr in Parænesi ad gentes hunc citat librum pro partu Aristotelis, vbi ex eius sententia demonstrat Deum igneæ non esse naturæ contra Platonem. Ex recentioribus Daniel Heinsius tractatu erudito, ac docto pluribus probat hunc spurium esse partum Aristotelis. Petrus Victorius varia lectione eximiè eruditus auctorem*

lib. 25. Variæ lect. c. 13

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

rem huius libri ait, esse Nicolaum Damascenum peripateticæ sectæ philosophum, quem his de rebus scripsisse constat. Refragatur Victorio M. Antonius Muretus omnigenæ literaturæ facile princeps, eumq; falsum dicit in opinione sua, neq; satis mirari potest hominem magna doctrina, acrique iudicio præditum nullo sine argumento hoc dixisse, cum satis pateat Nicolaum Damascenum Octauiani imperatoris temporibus, cuius familiaris erat, vixisse; At Alexander Macedonum rex, cui liber iste de Mundo inscribitur, plusquam trecentis annis Augustum antecessit. Qua temporis repugnantia sine vlla firma ratione memorato Damasceno peripatetico liber tribuitur; Atq; adeò victoriam de Victorio Muretus videtur tulisse. Verum tantus homo non æquè illum censoria virgula notat. Non enim asserit Victorius hunc librum de mundo dicatum esse Magno Alexandro Macedoni, sed tantum illius auctorem esse Nicolaum Damascenum, quem non ignorabat floruisse imperante Augusto Cæsare, ad quem (ait) mittere solitus erat delicatos palmæ dactilos, quos ipse imperator ex mira beneuolentia in hunc philosophum Nicolaos de suo nomine vocabat. Huius rei testes Plutarchum, & Athenæum profert. Probè quoque sciebat Alexandrum præcessisse hunc Nicolaum annorum centurijs. Quomodo, inquies, regi Macedoni nuncupare potuit librum de Mundo? Hic stropham video. Quisquis ille fuerit, qui temerè ausus est huiuscemodi librum inter lucubrationes Aristotelis intrudere, vt tanti philosophi auctoritatem nancisceretur, eàdem temeritate in proœmio præfixit nomen Alexandri, vt illi liber dicatus credatur, cum ait Mihi quidem sæpè diuina quædam res, Alexander,

lib. 2. variar. lect. cap. 8.

In quæstionib. Cõuinal. lib. q. 4.

libro 14. Deipnosophistarum.

Meminit etiã Plinius lib. 13. c. 14.

De nomine Nicolai l. Celiũ Rhodiginum li. 5. c. 6.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

admiratioпeque digna visa est philosophia. *Vel igitur ille Alexander, qui hic nominatur erat aliquis dux militiæ, quem propter militarem peritiam imperatorum præstantissimum vocat in fine proœmij longè diuersum ab Alexandro Macedone; Vel ab aliquo temerario sciolo, vt probabilius est subdititium nomen Alexandri adiunctum est quod colligi potest ex diuersa libri inscriptione. Interpretatio Francisci Alcinoi talis est* Aristotelis liber de Mundo ad Alexandrum regem Macedoniæ. *Illa vero Gulielmi Budei simpliciter ait* Liber de Mundo.

Neque me latet nouum non esse, vt quis inter magni nominis libros sua scripta inserat ad aucupandam auctoritatem, ac famam. Sic inter opera Ciceronis reperitur opusculum de Consolatione, *quod viri docti indignum existimant, quod Ciceroni adscribatur: De quo Lipsius ait* Ne simia quidem Ciceronis esse potest, nedum vt ille ipse, *quamuis non desit, qui illam lucubrationem pro germano opere Ciceronis defendat. Sic Berosi Chaldæi, Catonisque de Originibus, qui nunc extant libri, sunt falsò suppositi à Ioanne Aniano Viterbiensi. Sic inter monumenta Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Bernardi, aliorumque veterum Patrum reperiuntur nonnulla scripta, quæ, vt docti iudicant, non sine mendacio illis adscribuntur. Non ergo falsa mea erit opinio, si dicam adulterinum esse nomen Alexandri in libello de Mundo.*

Tomo 1. pag. 710

Alia ratione defendit Victorium Franciscus Mendoza, qui ait, morem fuisse antiquorum vita iam functis libros nuncupare suos, multisque probat exemplis in suo Viridario sacræ, ac profanæ eruditionis. Quam consuetudinem Nicolaus Damascenus fortasse obseruare voluit.

lib 5. de floribus varijs c. 14.

Quæ

Quæ de elephanto scribit AElianus non esse diuinis literis contraria.

Caput XXXII.

CVM bruta animalia naturalitèr à vino abhorreant, maximè vero illa, quæ vuis, acinisque impinguantur, Simius, & Elephas si vinum biberint, inquit Ælianus, hic sui roboris obliuiscitur, ille versutiæ. *De hac elephanti proprietate contrarium docere videtur diuina historia. Pugnante enim Antiocho Syriæ rege contra Iudam Machabæum, populumq; Hierosolymitanum legimus, Elephãtos vino excitatos fuisse ad prælium.* Et elephantis, *ait sacra historia*, ostenderunt sanguinem vuæ, & mori ad acuẽdos eos in prælium. *Taurus namque vt rubrarum rerum aspectu irritatur, ac furit; ita elephantus vuæ sanguine, scilicet vino siue viso, siue poto acuitur ad prælium. Scribit Franciscus Vallesius, quod* sanguis intuitu rerum rubrarum commouetur; is commotus præsenti præcipuæ iræ causa, vt in prælijs, facilè feruet. *Cur ergo ait Ælianus elephantem hausto vino sui roboris obliuisci?*

De varia hist. lib. 2. c. 11.

1. Mach. 6.

De sacra Philosophia cap. 82.

In hac re adnotare præstiterit elephantos sensus habere acutissimos, atq; aliquid simile obtinere humanæ prudentiæ. De quorum bestiarum docilitate, atque solertia ipsemet Ælianus passim plura scripsit fermè non capienti a fidem vestigans naturam animalium, maximè vero libro secundo. Idemque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

ostendit Arrianus his verbis. Habet, *inquit*, elephantus siqua alia fera partem aliquam humanæ intelligentiæ; *Quam demonstrat exemplis eorum elephantorum qui rectores suos occisos in prælio, in dorsum ad sepulturam extulerint, aut contra vim hostium tutati fuerint, sese que pro illis ab hostibus excussis, neci obiecerint. At elephas epoto vino, ac mori succo haustoquasi amens fertur inter cuneos hostium, neque vllis eorum telis retardatur à suo impetu, adeoque furit, vt sui acutissimi sensus, atque intelligentiæ obliuiscatur. Ælianus itaque cum ait elephantum si vinum biberit sui roboris obliuisci, non de corporatis viribus, quæ ebrietate incalescunt, intelligi debet, sed de sagacitate, ac disciplina, qua inter cæteros animantes maximè pollet: Atqui inebriatus nulla regitur arte in furorem, in amentiam actus. Quemadmodum in homine prudentia est quoddam robur animi, ita suo modo in elephanto naturalis sagacitas appellari potest robur: Si omnem fortitudinem vinum exueret elephantum, frustra milites ostendissent elephantis sanguinem vuæ, & mori ad acuendos eos in præliũ.*

De natura animalium lib. 2. c. 11. libro 8. qui est de Indicis.

Locus Horatij de Balneis obseruatus.

Caput XXXIII.

CVM nephritico morbo, calculoque laborarem balneas Sancti Cassiani in agro Senensi potaturus affatim celebrem Ficuncellæ aquam post dies alti solstitij adiui. Eo temporis, vt somnum meridianum aquam illa haurientibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

exitiabilem fugerem, victusque rationem probè perdiscerem, legebam interdum eruditum librum de Thermis Andreæ Baccij Elpidiani, qui vt ostenderet has medicatas aquas antiquos esse Clusinos fontes, hæc profert Horatij carmina lib. 6. de Thernis cap. 3.

Vicus gemit inuidus ægris,
Qui caput, & stomachum supponere fontibus audent
Clusinis, Gabiosque petunt, ac frigida rura. lib. 1. Epistolarũ ad Valam.

Scribit poeta ad Valã amicũ, quia fortasse valetudinarius erat, vt certiorem eum faceret de salubritate Lucaniæ regionis, quo se conferre volebat: Sed cũ mutato consilio Baianas aquas petere voluisset, ab Antonio Musa medico Octauiani Augusti consulitur, vt potius adeat Clusinos fontes, qui olim in delitijs erant Porsennæ Hetruscorum regi. Ob hanc rem, ait Horatius, se multis inuisum fieri, ac per quandam prosopopœiam fingit, quod ipse Baianus vicus, seu opidum doleat, inuideatque ægris, qui Clusinos fontes, aut Gabij balneas petunt.

Illud inquiro in hac figarata locutione, quomodo Baianæ aquę Clusinis fontibus inuideant, cum inter pares intercedat inuidia. Multa autem disparitas erat inter vtrasque balneas. Baianæ aquæ erant calidæ, Clusinę earum comparatione frigidæ: Illæ amœnessimo loco inter myrteta sitæ, hæ sub deserto cliuo decidiuæ. Illæ potius voluptatis gratia petebantur, istæ necessitatis, ac conualescendi studio: Quæ cum ita sint, dicerem Baianum gemere vicum, ægrisque, qui Clusinis fontibus caput, & stomachum supponebant, inuidere, quia in his citius, ac certius adipiscerentur sanitatẽ, quàm non ita facilè consequerentur in Baianis aquis quas ob vnã potius voluptatẽ, atq; delitias, quàm ob sanitatem expetebãt. Hinc idẽ poeta Lyricus de barũ delitijs

Horat. lib. 1. Epist. ad Mecœnatem.

Nullus in orbe sinus Baijs prælucet amœnis.

Præter loci amœnitatem erant circum Baias ex Turnebi sententia vagæ, ac lasciuiæ mulieres, quæ ambubeiæ, vel ambubaiæ dicebantur (veteres enim ambu pro an, quod est circum dixere) quæ impudicæ fœminæ Romam vsque tandem permanarunt. Ob id existimo memoratum Antonium Musam consulere Horatio in Venerem prono, vt Baianas aquas fugiat, si conualescere velit. Cum ergo sit potior sanitas, quàm vllæ delitiæ, sine qua hæ nullæ sunt, periculum erat, ne Baiana balnea suam æstimationem amitterent, dum multi ad Clusinos fontes pro recuperanda sanitate confugerent.

libro II. Aduers. cap. 23.

Vel dicitur inuidus ægris, *quia cum Baiæ Romanis illùc confluentibus in delitijs essent, aliqua pecunia fors eroganda esset ab eis, qui ad illa balnea se contulissent, cũ medicatæ aquæ Clusinæ minoris æstimationis facilius ægros admitterent. Quãuis Romæ multæ essent publicæ thermæ, lauaturi quadrantem soluebant. Vnde Martialis lamentatur, se non vnum quadrantem, sed multos ob custodum auaritiam persoluisse,*

libro 10 epigram 6.

Balnea post decimam lasso, centumque petuntur
Quadrantes.

Credibile quoque est, qui ad calidos fontes Baianos accessissent vel propter loci delitias maiorem pecuniam soluere consueße: ob idque ægrotantes, qui vel gratis, vel minori tributo ad fontes Clusinos admittebantur, subiecti essent inuidiæ.

Lubeat nunc mihi ludere, ac dicere, quod etiam pagus Sancti Cassiani, vbi sunt Clusini fontes, sit quodammodo inuidus ægris, qui illuc confluunt, quatenus scilicet oppidani, qui locant domos, lectos, esculentaque ægrotantibas hospitibus

diuen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

diuendant, minuunt lucrum si illi citò conualescant. Ijs enim, qui æstate bibunt, suadent, vt iterum in septimo mense, vel sequenti anno redeant, quia prima vice potus aquæ, inquiũt, disponit, sed repetitis vicibus ægros sanitati restituit. Mira profectò beneuolentia questus gratia, quo carerent si ægri illi primo haustu sanarentur, atque adeo est inuidus ægris. *At vero non est cur illi mihi inuideant, qui pota aqua deteriori valetudine conflictatus redij, quàm ante. Proinde ego diuersores illos imitatus, qui gypsio, nigroque torre in hospitio scommata describunt, hoc distichon in pariete depixi.*

Æger adhuc maneo Clusinis fontibus haustis,
Pocula sat fuerat plura bibisse meri.

Quid sentiendum de lege Solonis in Ciuili discordia.

Caput XXXIV.

LEGEM tulit Solon Atheniensibus, vt qui, discisso populo in duas partes, alterutram non sequeretur, sed neuter, aut solitarius esset, honoribus, facultatibus, exilioque multaretur; Quia nimirum inflammandæ discordiæ, non compescendæ attulisse videretur ansam. Quod de ciuili discordia dixit hic sapiens, quæri potest de principibus minoris potentiæ, an illis satius sit, cum duo reges, magnique principes dimicant inter se, vnum, aut alterum, quàm neutrum sequi.

Facit

Facit pro Solone, quia ex historia superioris aul constat, eos, qui se neutros profitentur esse de humana fide suspectos. Cum Carolus VIII. Gallorum rex à Ludouico Moro Mediolanensium principe excitus in Italiam contra Ferdinandum Aragonium Neapolitanorum regem venisset, eique multi reguli fœdere copularentur, vni Veneti, quorum spectata probitas, atque prudentia mihi fuit semper admirationi, se neutros ostenderunt. Causam profert Paulus Iouius, Venetos enim, *ait*, cum eo, qui vna animos haud obscurè consociarint tantummodo experiri cupere, & procùl videre quantum Aragonij duces virtutis, atque animi, quantum veteranus eorum exercitus vigoris, ac disciplinæ oduersus ingruentem Gallorum impetum sint habituri. Cæterum cum Mars diu incertus in alterutram tandem partem inclinauerit, ipsos statim ex occasione consilia sua plena calliditatis inclinatæ fortunæ amplificaturos, vt cũ vtrumque mutuis incommodis defatigatum, attritumq; conspexerint, ipsi potentes: atq; integri ambobus quas voluerint belli, & pacis pro libidine leges imponant. *Post multa idem historicus, cum de his loquitur, qui belli difficultate ob oculos posita dissuadebant Gallorum regem, ne vellet in Italiam traijcere, quia in ea essent, qui illi obstitissent, hæc ait de Venetis.* Nec satis *inquit*, sibi ad securitatem Gallici exercitus exploratas videri Venetorum voluntates, qui se in neutram inclinaturos partem fallaci quadam specie quietis profiterentur, & arma tantum interim tenere, nec publicam fidem vllis certi fœderis legibus obligare vellent. *Quæ si vera sint, certè* non *videntur eo-*

lib. 1 Histor. pag 42.

rum

rum propria, qui reuera sunt neutri, sed eorum, qui ad sua commoda perficiẽda alienæ fortunæ cupiunt fieri arbitri. Quotidiana experientia demonstrat, historiæque satis nos admonerit, eos, qui magis vni, quàm alteri parti se adiungere voluerint, sedato bello rerum, & populi fecisse iacturam.

Ex altera parte lex ista Solonis, siquis rem benè perpendat, insana videtur, quæ non æquitati, sed populi inconstantis voluntati, seu potius furori innititur. Nam cum ciuitas factionum morbo laborat, incertum est, num plures ciues in vnam partem ituri sint, vt dirimatur dissidium. Si in vtraque parte par sit ciuium numerus hæc lex diuturnioris discordiæ fomes futura videtur. Cum funestæ Ghibellinorum, Guelphorũq; factiones in Italia opibus, potentia, ciuiumque numero pares fermè essent inter se, diu primarias vrbes cædibus, & sanguine polluerunt, quia integrum erat populis quam partem sequi vellent. Illi vero, qui nunc hisce, nunc illis partibus adhærent leuitatem ostendunt, ac plerumque sunt lubricæ fidei, quod à Laberio obiectum est Ciceroni, acuto scommate, cui dixit sedenti in senatu angustè Demiror si sedes angustè, qui soleas duabus sedere sellis, sic illum de leuitate, & inconstanti fide vellicauit. Etiam illi, inquies, qui se neutros profitentur vtrique parti suspecti erunt de publica fide; Minimè, inquam, dum non simulatè, oscitantèrque id faciant, neque intrinsecùs proprij commodi, ac lucri studio alteri parti faueant. Qui candidé agit, is vel pro viribus caduceatorem inter dimicantes se præbet, vel est semper sua virtute, ac fide tutus.

Apophteg. lib. 4 Apophtegmate 31.

De subdititia Hemina vini, quam aliqui dicunt reperiri in Monasterio Cassinensi.

Caput XXXV.

In Regula cap 40.

MENSVRAM *vini, quam suis atletis in potum Diuus Benedictus praescribit, hanc esse dicit* Credimus heminam vini per singulos sufficere per diem. *Huius pondus videtur quibusdam ignotum. In commentario Regulae sanctissimi Legislatoris ad hunc modum scribit Ioannes Cardinalis de Turrecremata vir doctus, ac pius:* Hemina vini, *inquit*, est mensura quaedam illius regionis, secundum quam loquebatur Beatus Benedictus, & quae adhuc dicitur reseruari in Monasterio Cassinensi. *Idem refert scriptor anonimus in Regulam, cuius breue commentarium inter Constitutiones Cassinensium Monacorum reperitur.* Ex Monasterio nostro Cassinensi (*ait ille*) percepimus, quod hemina vini est multò plus, quàm communi necessitati vnius Monachi sufficiat. *Vtinam bellus hic explanator non errandi locum fecisset posterioribus scriptoribus, maximè vero Ioanni Cresbekio Cisterciensi Monacho natione Germano, qui hanc adulterinam heminam vt legitimam in suo Commentario recipere videtur. Dixi adulterinam, quia si ille scriptor anonimus tùm sancti legislatoris verba pensitasset, tum quid sit* Hemina, *quotue vncias pendeat, benè per-*

nosset,

nosset, ablegasset vtique illam suam pratensam heminam; ne pius Magister in sua discreta Regula efficere videatur suos discipulos egregios compotores, quos maximè vellet abstemios. Ipse in primis multa cum scrupulositate suis commilitonibus merum concedit, cum ait Vinum omnino monachorum non est. *Deinde subiungit,* Quia nostris temporibus id monachis persuaderi non potest, vel saltem hoc consentiamus, vt non vsque ad satietatem bibamus, sed parciùs. *Qui fieri potest, vt credam illum, qui ad satietatem bibere denegat, ampliorem mensuram supra vnius Monachi necessitatem concedere?*

Disquiramus obsecro heminæ capacitatem apud illos, qui de ponderibus aridorum, & liquidorum exactè egerunt. Hemina est dimidium sextarij dicta à verbo Græco ἡμισυ, quod dimidium significat. Porrò sextarius, qui erat instar magni scyphi pendebat in quibusdam prouincijs quindecim vncias, in alijs vigintiquatuor, in alijs pauciores, vt cap. 6. huius libri dixi. Demus maiorem sextarium esse vigintiquatuor vnciarum; si hemina est mensura semisextarij, eademque est, secundum Ludouicum ab Alcasar, mensura Romana semisextarij, ipsa profectò duodecim vncias, scilicet libram vnam continebit, quam Legislator concedit in potum. Stat à mea sententia Smaragdus Abbas vir in diuinis scripturis valdè eruditus, qui sic breuiter rem explicat Hemina vini, *inquit,* appendit libram vnam, quæ geminata sextarium facit. *Ex recentioribus scriptoribus in Regulam eximij Patris facet nobis Antonius Perez Hispanus Monachus Benedictinus, sic inquiens.* Est quidem hemina breuis mensura,

Tractatu de sacris ponderibus, ac mensuris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

nimirum quarta pars (vulgo quartillo) illius vsualis amphoræ, qua tabernarij metiuntur vinum, quod minutatim venditur. *Vnde igitur illa Cassinensis hemina in tám insignem magnitudinem excreuit? Quia unciæ, inquies, quod nomen in ponderibus commune est in omni Europa, æquales inter se non sunt in omnibus prouincijs vt docet Iacobus Capellus. Non diffiteor; sed memoratus Luisius ab Alcasar euidentèr ostendit unciam Romanam antiquam, eamdem esse cum hodierna, immo vnciam Hispanam, Parisiensem, Venetam, ac Romanam eodem esse pondere cum Romana Antiqua. Ad hunc auctorem, aliosque, qui de ponderibus scripsere lectorem meum remitto.*

Propositione I.

Mihi interea concludere libeat, quod sicut alicubi quædam visuntur hydriæ, quas Christus vocatus in Cana Galileæ ad nuptias, aqua impleri iussit, vt illam in vinum conuerteret, supposititiæ, ac spuriæ sunt, vt in 6. capite fusiùs ostendi; ita hæc prætensa hæmina, quam aliquis (vt ego suspicor) bibacissimus homo obtrusit, subdititia, atque omnino adulterina censetur.

Paulus Iouius in Oratione Marconij Volaterrani defensus.

Caput XXXVI.

CVM Andreas Alciatus vir in primis eruditus, ac doctus, qui omnium primus legum notitiam ad elegantiam traxit, iudicium ferret in historiam Pauli Iouij, ho-

hominemque apud viros insignes dilaudasset, id vnum se desiderare scribit, quod Græci πρέπον, *latini vero decorum dicunt, quod tunc ex Ciceronis sententia seruatur,* cum id, quod quaque persona dignum est & fit, & dicitur. *Ad id historicum non respexisse notauit, in ea concione, quam Marconius habuit in Pannonia ad Italas cohortes seditionem machinantes. Sic namq; ait in epistola ad illum data.* In ea siquidē concione omnes, *inquit*, artis neruos, numerosque ita expressisti, vt ille Marconius nequaquam ab aratro Volaterrani agri ad signa vocatus, sed ex schola Ciceronis, & Hermogenis ad suggestum raptus esse videatur, cum passim eloquentiæ schemata interniteant, quæ peroranti turbam parère coegerit. *Indecorum quippè videtur gregarium militem aratro, ligonibusq; assuetum tanta pollere eloquentia. Agreste nomen* Marconius *forsan induxit Alciatum, vt crederet hunc militem ab aratro Volaterrani agri sublatum, quod planè non constat, nam cum ille proprio nomine* Titus *appellaretur,* Marconius *vel erat agnomen, vel nomen gentilitium, seu familiæ suæ. Hic miles, inquam, nisi suapte natura eloquens, egregiaq; indole præditus fuisset, nequaquam ad octo millia hominum Italorum ad defectionem pertraxisset; qui militaribus tribun s tumultuarijs suffragijs electis, statiua Pannoniæ reliquère, ac remearunt ad propria. Proinde vitio non dari debet historico, qui artis neruos, numerosq; ostendit in priuatom lite, qui naturali eloquentia præstabat; cum historia non tantum veritatem, vtilitatemque proponere debeat, sed et iam aliquo oblectamento lectores allicere; quandoquidem historicos pictoribus volunt esse*

lib. 1. Officiorum

libro 30 prope finem.

similes,

similes, qui varijs lineamentis, colorumque varietate rerum figuras exprimunt, oculosque intuentium attrahunt. Sunt, qui non malè existimant historicum à poeta mutuare voluptatem, ab Oratore fidem, à Philosopho mores. Vacat ergo culpa Iouius, si oblectandi gratia dictionis pompam in Marconis oratione expressit, cum rei gestæ veritatem historia consignauerit.

Tria præterea huis militis bilem, ex qua ad dicendum concitatior esset, accendere videbantur. Primùm Fabritij Maramaldi Italorum militum Ducis propemodum intolerabilis superbia, atque sæuitia in Italicas cohortes; Deinde stipendia quæstorum malignitate haud soluta militaribus copijs; Postremò res frumentaria negligentissimè procurata, cum nigerrimo, mucidoque pane alerentur milites. Adde, quod Italica cohortes, eunte Cæsare cum Hispanis militibus in Italiam, alpinis niuibus interclusæ in glaciali Pannonia hyemare cogebantur: Quæ omnia erant veluti calcaria, quæ ad concitatum dicendi genus militem illum instimularent. Ob idque historico danda est venia si eius concionem rhetoricè ornauerit.

Quod etymon pugnæ à pugnis non veram deriuationem habeat.

Caput XXXVII.

DONATVS *rhetor, egregiusquæ grammaticus scribit pugnam dici à pugnis, quia antequam esset vsus ferri*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.87

hominespugnis, calcibus, & vnguibus ferarum more olim pugnabant. In eamdem sententiam abit Aurelius Cassiodorus Senator, qui ad hunc modum ad Romanum Senatum scribit de iustitia, & vltione cum moderamine facienda. Inter ipsos quoque aduersarios, vt scitis non erant prius armata certamina, sed pugnis se quamlibet feruida lacessebat intentio: Vnde & pugna nomen accepit. Postea Belus ferreum gladium primus produxit, à quo & bellum placuit nominari. *Fauere quoque videtur Tibullus, qui primum ensis, gladijque inuentorem sic execratur,* *lib. 8. variarum cap. 30.*

Quis fuit horrendos primus qui protulit enses? *Elegia x*
Quam ferus, & verè ferreus ille fuit.

Clarius Lucretius poeta antiquior,

Arma antiqua manus, vngues, dentesque fuerunt. *libro 5.*

Nostra quoque tempestate hic perantiquus modus pugnandi actitatur in Bacchanalibus à plebe Senensium, quæ in platea ciuitatis maxima ciuium voluptate pugnis ferocitèr dimicat. Addo Florentinam nobilium familiarum iuuentutem, quæ dum in Cruciana platea folle pugillatorio ludit aduersarios pugnis impetit adeo validis, vt superioribus annis quidam nobilis adolescens pugno percussus illicò occubuerit. Vtræq; tamen hæ finitimæ nationes pugnis dimicant, non quia careant ferro, sed quia ferrum exerere lege prohibentur. Nusquam vero lego antiquos pugnis decertasse, quia non haberent vsum ferri. Contrarium facilè probari potest. Apud namque Homerum primum Græcorum scriptorem omne genus armorum inuenitur descriptum.

Cum Federicus Dux Vrbinatum se Pio II. Piccolomineo

Tybur

Vide Cō mentar. Pij II. li. 5. pag. 248.

Tybur eunti cum Ecclesiasticis copijs, quarum erat Ductor, obuiam fecisset, vidissetque Pontificem ex illo militari ornatu fulgurantibus ex aduerso sole clypeis, cristatisque galeis mirificè oblectari, percontatus est eruditum Pontificem, an prisci duces æquè, ac nostri æui ijsdem armis vterentur; Qui Duci respondit, in Homero, Virgilioque omnia armorum genera reperiri descripta, quibus nostra vtitur ætas, sed multa obsoluisse; illudque adiecit, poetas etsi ad eorum commodum nihil non fingere soleāt, ea tamen interdū describere, quæ in vsu aliquādo fuerunt. Proinde si eo tēporis non fuisset vsus ferri, Homerus in Iliade, Odyssęaq; non meminisset lanceæ, clypei, ensis, & gladij, aliorumq; generū armorū, quæ fabricantur ex ferro.

In prima mundi ætate, cum adhuc esset in cunis ostenditur ex diuinis literis vsus ferri. Cainus filius Adami natu maior professione fuit agricola, cui necesse erat terram, vt fructum afferret, proscindere vomere, atque ligone, messem falce metere, agros repurgare rastro, senticeta, arborumque luxuriantes ramos bipenni cædere, quæ instrumenta ex ferro conflantur. Abel quoque indigebat gladio ad detrahendam pellem ex agnis, hos vt offerret Deo, illa, vt vestimentum faceret. Dabo clarius testimonium. Tubalcain vt constat ex sacra Genesi fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Hunc Iosephus Iudæus cum septuaginta interpretibus non Tubalcain, sed Thobel appellat; eiusque artificium ad arma militaria traducit, cum ait Thobel autem vnus ex altera vxore (nimirum Sellæ vxoris Lamechi) prognatorum, viribus excellens rem militarem egregiè tractauit, cuius artibus, & opes ampliores, & victum lautiorem sibi com-

Genesi 4.

lib. 1. Antiq. Hebra cap. 3.

comparauit. *Ex hoc loco refellitur Cælij Rhodigini, aliorumque opinio existimantium vsum æris priorem fuisse ferri inuentione, eoquod Heroum arma multorum testimonijs probentur fuisse ærea. Quorum opinio nullo fundamento fulcitur, cum Homerus, æque ac Virgilius indifferentèr arma nunc ærea, nunc ferrea appellent. Ex memorato loco Geneseos habemus eodem tempore fuisse artificiosa opera æris, & ferri. Demus vsum ferri fuisse posteriorem nusquam lego homines antiquitûs pugnis decertasse, atque adeò etymon pugnæ à pugnis falso innititur fundamento.* *antiqua lect. lib. 19. c. x.*

Quare Sicilia tot olim tyrannos, barbarasque gentes habuerit.

Caput XXXVIII.

SICILIAM *optimam insularum omnium, quæ magnitudine, opportunitate situs, opulentia, rerumque antiquitate, teste Diodoro, cæteras omnes Tyrreni maris antecellit, olim à Gigantibus; Cyclopibus, Lestrygonibus, antropophagis, barbarisque nationibus habitatam ex historia, totiusq; antiquitatis constanti opinione accepimus.* Gentem Cyclopum, *inquit Solinus*, vasti testantur specus. Lestrygonum sedes adhuc sic vocantur. *Tyranni quoq; multi illā incoluerūt. Nota sunt nobis Phalaridis, Gelonis, vtriusq; Dionysij patris, & filij, Agathoclis, Hyeronis eiusque filij Hieronymi, Mamerci, aliorūq; nomina tyrānorum, qui siue totam,* *In Poli hist. cap 11.*

siue partem insulæ occuparunt. Apud Lyricum poetam Siculi tyranni abijsse videntur in prouerbium, cum ait

Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.

Horat. libro 1. Epist. 2. ad Lollium.

Nec etiam Grecia fuit tyrannorum exors. Aristomachus, atque Aristippus fuerunt Argiuorum tyranni, Critias, Hipparchus, & Pysistratus eius pater Athenienſium, Periander, & Cypselus Corinthiorum, alij aliarum ciuitatum. Neque fermè vlla antiqua natio reperitur, quæ aliquando non oppressa fuerit ab hoc violento imperio. Sicilia verò præ cæteris terris abundauit tyrannis. Huius rei causam nunc inuestigare libet. Cum hæc rerum omnium florentissima insula suo legitimo Regi pareat modo, non est cur hanc causam in cælorum potestatem, siderumqne conspirationem reuocare velimus, nisi quis dicat cælorum corpora non amplius esse in eadem positione. An causa est incognita quædam soli propietas? Nullam harum ego existimo. Quæsiti explicatio ex alterius dubitationis solutione pendet: Nimirum quare permulti, varijq; populi magis Italiam, quæ Germania, Gallia, Hispania, alijsq; regionibus longè minor est, ad quas non tam multæ exteræ nationes confluxere, priscis temporibus incoluerint.

Huius rei causam Ælianus refert in quatuor anni tempestatum moderatum progressum, in telluris bonitatem fructuum omnium feracissimæ, vbique aquis, fluuijsque perfusæ, in maris cōmoditatem portubus ex omni parte interstincti appellendis soluendisque nauibus idoneis. Ad hæc considerandam ponit habitatorum singularem benignitatem, atque mansuetudinem, qua exteras gentes pellexerint, vt in eam suas sedes

lib 9. da varia hist. c. 16

transtu-